«Մակբեթի ողբերգությունը»
“The Tragedy of Macbeth”

Ուիլյամ Շեքսպիրի

[1606]

Թարգմանությունը՝ Լիլիթ «Բաբա» Եազյանի [1978]

“Or have we eaten on the insane root
That takes the reason prisoner?”

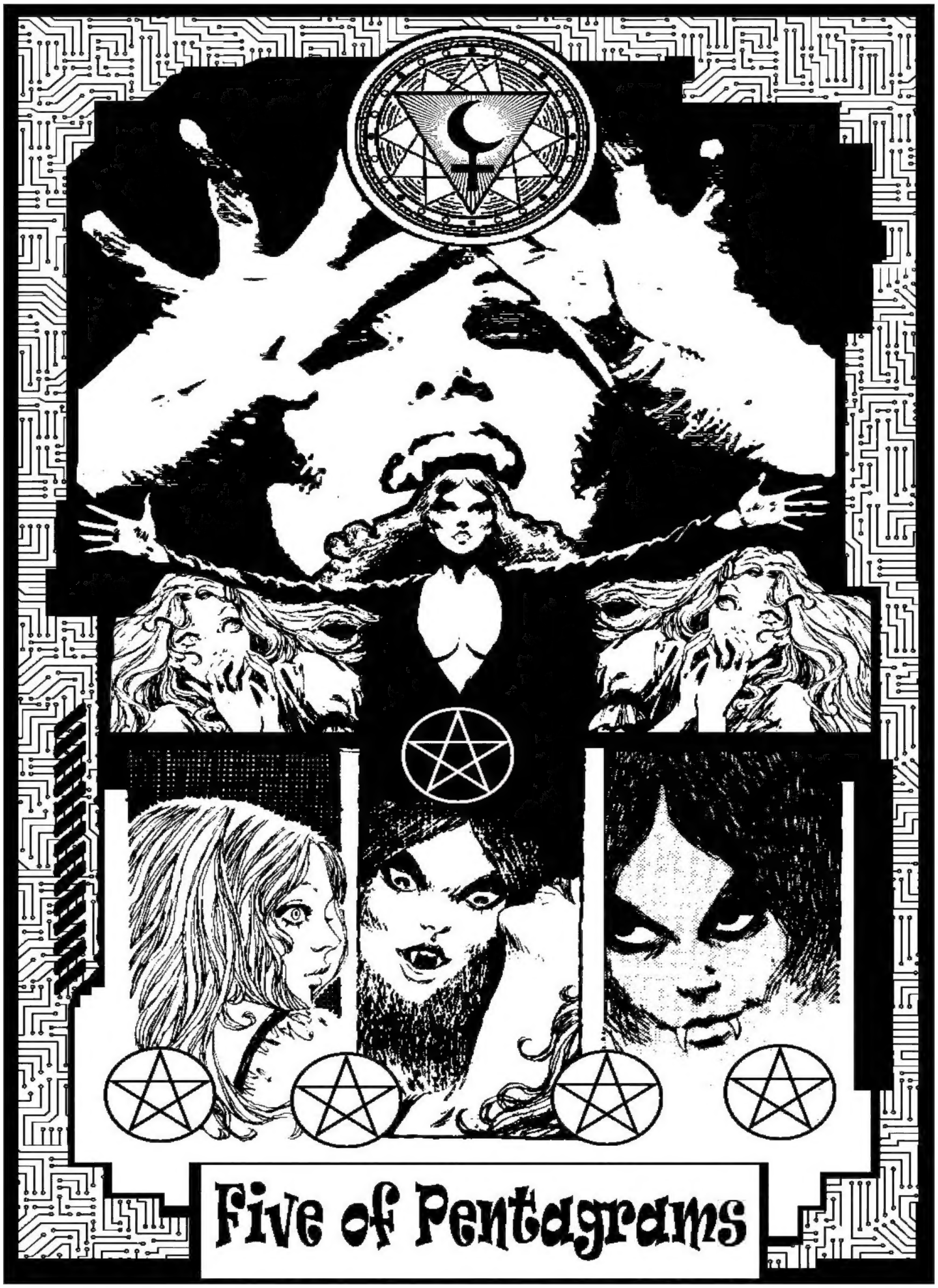
Five of Pentagrams

DRAMATIS PERSONÆ

DUNCAN, King of Scotland.
MALCOLM, his Son.
DONALBAIN, his Son.
MACBETH, General in the King's Army.
BANQUO, General in the King's Army.
MACDUFF, Nobleman of Scotland.
LENNOX, Nobleman of Scotland.
ROSS, Nobleman of Scotland.
LADY MACBETH.
LADY MACDUFF.
MENTEITH, Nobleman of Scotland.
ANGUS, Nobleman of Scotland.
CAITHNESS, Nobleman of Scotland.
FLEANCE, Son to Banquo.
SIWARD, Earl of Northumberland, General of the English Forces.
YOUNG SIWARD, his Son.
SEYTON, an Officer attending on Macbeth.
BOY, Son to Macduff.
An English Doctor.
A Scottish Doctor.
A Soldier.
A Porter.
An Old Man.
HECATE & the Three Witches.
Lords, Gentlemen, Officers, Soldiers, Murderers, Attendants and Messengers.
The Ghost of Banquo and several other Apparitions.

ՄԱԿԲԵԹ

ACT I, SCENE I.

[An abandoned spot in the blasted heath. Thunder bolts and lightning. Three Witches enter.]

WITCH 1.
Եր՞բ պիտի մենք կրկին խմբուինք երեքով՝ որոտով ու կայծակով կամ անձրեւով։

WITCH 2.
Երբ թոհ ու բոհն աւարտուի, մէկը յաղթէ, միւսն յաղթուի։

WITCH 3.
Դա կը լինի, անկասկած, դեռ արեւը չմտած։

WITCH 1.
Եւ տեղն ո՞ւր։

WITCH 2.
Ցախուտը։

WITCH 3.
Այնտեղ տեսնենք Մակբեթին։

WITCH 1.
Եկայ, եկայ, Գրեյմալքին։

ALL THREE.
Պադոկն ահա կանչում է։ Գալիս ենք։ Լաւը վատ է, վատը՝ լաւ։ Եկէք ճախրենք մէգի մէջ եւ ժանտահոտ օդի մէջ։

[They exit.]

‹Ω›

ACT I, SCENE II.

[Battlefield near Forres. Duncan, Malcolm and Lennox enter. They meet a bleeding Sergeant.]

DUNCAN.

Ո՞վ է դա այդպէս արիւնաթաթախ, գուցէ կարող է, ինչպէս թւում է իր արտաքինից, ապստամբութեան նորագոյն ելքից տեղեկութիւն տալ։

MALCOLM.

Սա այն սպան է, որ իբրեւ կտրիճ զինուոր կռուելով՝ ինձ գերութիւնից ազատեց։ Բարեւ, դու քա՛ջ բարեկամ։ Պատմիր արքային կռուի վիճակը, երբ որ հեռացար։

SERGEANT.

Իրավիճակը կասկածելի էր, ինչպես երկու հյուծված լողորդների տեսարանը, որոնք կառչել են միմյանցից և խեղդել իրենց արվեստը: Արևմտյան կղզիների այդ անողոք Մակդոնվալդը լավ ապահովված է հետևակով և հեծելազորով, բոլոր վայրենի իռլանդացի զինվորներով. և ճակատագիրը ժպտալով նրան, նա ներկայացավ, կարծես նա ապստամբի պոռնիկ է: Բայց այս ամենը քիչ էր, քանզի խիզախ Մակբեթը (և նա արժանի է այդպես կոչվելու), արհամարհելով ուրիշի բախտը, թափահարեց իր պողպատե շեղբը, և այն ներկվեց արյունոտ մահապատիժներով՝ փորելով և փորելով իր սեփական ճանապարհը, մինչև Մակբեթը դեմ առ դեմ հայտնվեց ստրուկի հետ, որի ձեռքը երբեք չէր սեղմում, որից հրաժեշտ չտվեց միայն այն բանից հետո, երբ բացեց իր մարմինը փորից մինչև կզակ և գլուխը խցկեց մեր կռվի մեջ:

DUNCAN.

Ա՛հ, քա՛ջ ազգական, արժանի՛ սեպուհ։

SERGEANT.

Ինչպէս այնտեղից, ուր սկսում է արեւը ծագել, պոռթկում են որոտն ու նաւակործան փոթորիկները, հէնց նոյն աղբիւրից, ուրկից օրհնութիւն թւում էր բխել, աղէտ է յորդում։ Ուշ դիր ինձ, ուշ դիր, Սկովտիոյ արքայ։ Արդարութիւնը, արութեամբ զինուած, նոր էր ստիպել ցատկող քերներին փախուստի դիմել, երբ նորվեգիացին, որ ակնդէտ էր մի պատեհ առթի, շողուն զէնքերով եւ նոր ուժերով յարձակում գործեց։

DUNCAN.

Դա չվախեցրե՞ց Մակբեթ եւ Բանքո զօրավարներիս։

SERGEANT.

Ճիշտն ասած, պետք է նշեմ, որ դրանք նման էին գերլիցքավորվող հրացանների՝ պատրաստ կրկնակի կրակոցների. այնպես եղավ, որ նրանք կրկնապատկեցին իրենց հարվածները թշնամուն։ Ես միայն չեմ կարող ասել, թե արդյոք նրանք մտադրվել են լողանալ այդ գարշահոտ վերքերի մեջ, թե՞

Գողգոթայի պես հիշարժան ջարդ անել։ Հիմա ես ինձ թույլ եմ զգում; իմ մարմնի կտրվածքները օգնության են կանչում։

DUNCAN.
Խօսքերդ նոյնչափ վայելում են քեզ, որչափ վէրքերդ։ Երկուսն էլ նոյնչափ պատուի բոյր ունին։ Գնացէք իսկոյն եւ վիրաբոյժներ բերէք իր համար։

[Sergeant exits. Ross enters.]

DUNCAN [cont.]
Այս ո՞վ է գալիս։

MALCOLM.
Քաջ Ռոսս։

LENNOX.
Որպիսի՛ շտապ արտափայլում է նրա աչքերում։ Մի մարդու դէմք է, որ ահեղ բաներ ունի պատմելու։

ROSS.
Իմ թագավոր։

DUNCAN.
Որտեղի՞ց ես, հարգելի Ռոսս։

ROSS.
Ֆայֆից, մեծ արքայ, ուր նորվեգիական վէս դրօշակները երկինքն են ծաղրում եւ մերոնց վրայ պաղ հով են փչում։ Նորվեգը ինքը, ահագին թուով, նաեւ դաւաճան Կաւդորի թենի օժանդակութեամբ, մի սարսափելի պայքար սկսաւ, երբ բելլոնայի այն սիրականը՝ անթափանց զրահով, ելաւ նրա դէմ՝ չափուելու համար, սուրն ընդդէմ նրա ապստամբ սրի, բազուկը՝ բազկի՝ յաղթահարելով նրա լիրբ ոգին, եւ, վերջ ի վերջոյ, յաղթութեան բախտը մեզ բաժին ընկաւ։

DUNCAN.
Մե՛ծ երջանկութիւն։

ROSS.
Եւ հիմա Սուենոն՝ Նորվեգի արքան, ինքն է մեզանից հաշտութիւն հայցում։ Բայց մենք չուզեցինք թոյլատրել, որ նա իր մարդկանց թաղէ, մինչեւ որ համրեց սուրբ Կոլոմբ կղզում տասն հազար դոլար՝ յօգուտ ընդհանուր մեր գործածութեան։

DUNCAN.
Կաւդորի թենը չի խաբի մէկ էլ սրտագին սէրս։ Գնա, հրատարակիր այդ մարդու մահը, յետոյ Մակբեթին ողջունիր նրա նախկին տիտղոսով։

ROSS.
Գնում եմ, տէր իմ։

DUNCAN.
Ինչ որ նա տուժեց, Մակբեթը շահեց։

[All exit.]

‹Ω›

ACT I, SCENE III.

[The Blasted heath near Forres. Thunder. The Three Witches enter.]

WITCH 1.

Ո՞ւր Էիր, քոյր։

WITCH 2.

Խոզ մորթելու։

WITCH 3.

Քոյր, դո՞ւ որտեղ։

WITCH 1.

Մի նավաստու կնոջ գրկում շագանակներ ուներ և ծամում Էր, ծամում և ծամում: Շագանակները տուր, ասացի: Դո՛ւրս արի այստեղից, վհուկ, բղավեց ինձ վրա կատաղածը, ավելի քան լավ կերակրված մնացորդներով: Նրա ամուսինը գնացել Էր Հալեպ՝ «Վագր» առևտրական նավի նավապետը:

Մաղով գնում եմ այնտեղ:
Առագաստանավային և առագաստանավային ...
Ես գնում եմ, ինչպես մուկն առանց պոչ։
Առագաստանավային և առագաստանավային ...

WITCH 2.

Ես Էլ կը տամ մի քամի։

WITCH 1.

Շատ բարի։

WITCH 3.

ՄԷկն Էլ՝ ես։

WITCH 1.

Բոլոր միւսներն ունիմ ես եւ լաւ գիտեմ այն կողմերը, ուր փչում են հողմերը, նաւապետի քարտԷզի մէջ նշանակուած կԷտերը։ Այնպէս հիւծեմ ես նրան, որ խոտի պԷս չորանայ, ո՛չ գիշերը, ո՛չ ցերեկ քունը աչքին մօտենայ։ Եւ նա կ՝ապրի նզովուած եւ հալումաշ կը լինի, ինը եօթնեակ, ինը հերթ կը չարչարուի, կը տքնի. նաւն ընկղմել կարող չեմ, բայց ալեկոծ կը տանջեմ։ տեսԷք, տեսԷք, ի՛նչ ունիմ։

WITCH 2.

Ցոյց տուր, ցոյց տուր մեզ։

WITCH 1.
Մի նաւաստու սա բոյթն է, որ տուն գալիս ընկղմուեց։

[Far off, beating of war drums.]

WITCH 3.
Թմբո՛ւկ, թմբո՛ւկ, Մակբեթն է։

ALL THREE WITCHES.
Վհուկ քոյրեր, սուրհանդակներ ծովերի ու ցամաքի, այսպէս կազմում են շրջան, պտոյտ գործում ձեռք ձեռքի։ Երեք անգամ քեզ համար, երեք անգամ ինձ համար, մէկ էլ երեք թող դառնայ, ինը պտոյտ լրանայ։ Սո՛ւս, դիւթանքը կատարուեց։

[Macbeth and Banquo enter.]

MACBETH.
Երբեք այսպիսի լաւ եւ վատ մի օր դեռ տեսած չկամ։

BANQUO.
Որքա՞ն է մնացել դեռ մինչեւ Ֆորես։ Ոչինչ, սրանք ի՞նչ են այսպէս խորշոմած, այսպէս այլանդակ զգեստներ հագած։ Նման չեն երկրի բնակիչների, բայց երկրի վրայ են։ Կենդանի՞ էք դուք կամ թէ այնպիսի՞ արարածներ էք, որոնց կարող է մարդ հարցում անել։ Դուք հասկանում էք, ինչպէս տեսնում եմ, իմ ասածները, քանի որ այդպէս ամէնքդ մեկէն ճաքած մատներդ դրիք ձեր կաշի շրթունքի վրայ։

MACBETH.
Եթէ կարող էք, խօսեցէք. ի՞նչ էք։

WITCH 1.
Ողջո՛յն քեզ, Մակբե՛թ, ողջունում ենք քեզ, ո՛վ թեն Գլամիսի։

WITCH 2.
Ողջո՛յն քեզ, Մակբե՛թ, ողջունում ենք քեզ, ո՛վ թեն Կաւդորի։

WITCH 3.
Ողջո՛յն քեզ, Մակբե՛թ, որ ապագայում արքայ կը լինես։

BANQUO.
Սիրելի տէր իմ, ինչո՞ւ էք ցնցւում եւ այսքան հաճոյ հնչող բաներից սարսափած թւում։ Յանուն

ճշմարտութեան, պատրա՞նք էք արդեօք, թէ ա՞յն էք իրօք, ինչ որ արտաքուստ երեւում էք մեզ։ Ազնիւ ընկերիս դուք ողջունեցիք ներկայ շնորհով եւ գուշակութեամբ մեծ ստացուածքի. նոյնիսկ յոյս տուիք թագաւորութեան, որով նա կարծես յափշտակուած է. իսկ ինձ չէք խօսում։ Եթէ կարող էք դուք ժամանակի սերմերին նայել եւ ասել, ի՛նչ սերմ պտուղ պիտի տայ, եւ ի՛նչ սերմը՝ ոչ, խօսեցէք ինձ էլ, ի՛նձ, որ ո՛չ ձեզնից շնորհ եմ հայցում, ո՛չ էլ վախենում ձեր չարիքներից։

WITCH 1.
Ողջո՛յն։

WITCH 2.
Ողջո՛յն։

WITCH 3.
Ողջո՛յն։

WITCH 1.
Պակաս, քան Մակբեթ, բայց աւելի մեծ։

WITCH 2.
Պակաս երջանիկ, բայց շատ աւելի։

WITCH 3.
Թագաւորների ծնող կը դառնաս, բայց ոչ թագաւոր։ Ուրեմն, ողջո՛յն, Մակբե՛թ, եւ Բանքո՛։

WITCH 1.
Բանքո՛, եւ Մակբե՛թ, ողջո՛յն ձեզ, ողջո՛յն։

MACBETH.
Սպասեցէք դեռ, թերի՛ գուշակներ։ Դեռ ուրիշ բան էլ պէտք է յայտնէք ինձ։ Սինելի մահով գիտեմ, թէ ես եմ Գլամիսի թենը, բայց ինչպէ՞ս Կաւդոր. Կաւդորի թենը դեռ կենդանի է, եւ փառք ու պատուով ազնուական է։ Իսկ արքայ լինել՝ դուրս է հաւատքիս հեռապատկերից, որչափ որ դուրս է Կաւդոր լինելս։ Ասացէք դուք ինձ, ուրկի՞ց էք առել այդ տարօրինակ տեղեկութիւնը։ Կամ թէ ինչո՞ւ էք այս խորշակահար ցախաստանի մէջ մարգարէական ձեր ողջոյններով մեր ճամփան կտրում։ Խօսեցէք ուրեմն, պարտադրում եմ ձեզ։

[The Witches vanish.]

BANQUO.
Երկիրն էլ ուրեմն պղպջակ ունի, ինչպէս որ ջուրը։ Սրանք էլ երկրի պղպջակներն են։ Որտե՞ղ

չքացան։

MACBETH.
Ցնդան օդի մէջ. ինչ որ մարմնեղէն երեւում էր մեզ, հալուեց, ինչպէս որ շունչը հողմի մէջ։ Կ՝ուզէի՝ նրանք կեցած լինէին։

BANQUO.
Հիմա, երբ մենք խոսեցինք նրանց մասին, իսկապե՞ս դրանք այստեղ էին։ Թե՞ մենք չենք ուտում այդ անմեղսունակ արմատից, որը բանտարկելու ուժ ունի:

MACBETH.
Ձեր զաւակները կը թագաւորեն։

BANQUO.
Իսկ դուք ինքներդ կը թագաւորէք։

MACBETH.
Եւ թեն Կաւդորի. այդպէս չասացի՞ն։

BANQUO.
Միեւնոյն շեշտով եւ նոյն բառերով։ Այս ո՞վ է գալիս։

[Ross and Angus enter.]

ROSS.
Մակբեթ, թագաւորն հրճուանքով լսեց քո յաղթութիւնը, եւ երբ նա կարդաց, թէ ինչպէ՛ս կեանքդ վտանգի դրիր ապստամբի դէմ մենամարտելիս, նրա հիացումն ու գովեստները պայքարի մտան, թէ ո՛րն է քոնը, ո՛րն է նրանը. այս բանից լռած, աչքից անցնելով միեւնոյն օրուայ մնացորդ մասը՝ նա քեզ գտնում է այն նորվեգիական վէս շարքերի մէջ՝ աներկիւղ կանգնած, քո ձեռքով սարքուած մահու սոսկալի պատկերների դէմ։ Հոծ, ինչպէս կարկուտ, եկաւ սուրհանդակ սուրհանդակի վրայ, եւ ամէն մէկը բերեց գովեստներդ, թէ ինչպէս նրա թագաւորութեան պաշտպան կանգնեցիր, եւ թափեց այնտեղ արքայի առաջ։

AGNUS.
Մենք ուղարկուած ենք, որ արքայական մեր տիրոջ կողմից շնորհակալութիւն միայն յայտնենք քեզ։ Եւ նրա դիմաց առաջնորդենք քեզ, ոչ թէ վարձատրենք։

ROSS.
Եւ, իբրեւ կանխոյթ մեծագոյն պատուի, նա ինձ հրամայեց իր կողմից կանչել քեզ «Թեն Կաւդորի», եւ

այդ տիտղոսով՝ ողջո՛յն, ազնիւ թեն, քո տիտղոսն է այդ։

BANQUO.
Ի՜նչ, սատանա՜ն էլ գիտէ ճիշտ խօսել։

MACBETH.
Կաւդորի թենը դեռ կենդանի է։ Ինչո՞ւ էք դուք ինձ ուրիշի զգեստով հանդերձաւորում։

AGNUS.
Նա, որ Կաւդորի թենն էր, դեռ ողջ է։ Բայց ծանր վճիռ կախուած կայ արդէն այդ կեանքի վրայ, որից զրկուելու արժանացել է։ Թէ Նորվեգի հետ դաւակի՞ց էր նա կամ թէ գաղտնապէս ապստամբներին օժանդակո՞ւմ էր, կամ երկուսի հետ իր հայրենիքի կործանման համար դաւե՞ր էր նիւթում, դա անյայտ է ինձ։ Սակայն մահապարտ դաւադրութիւններ՝ թէ՛ խոստովանուած, թէ՛ ապացուցուած, նրան տապալեցին։

MACBETH [Aside to Banquo.]
Գլամիս եմ արդէն եւ թեն Կաւդորի։ Եւ դեռ պիտի գայ ամէնէն մեծը։ [To Ross and Agnus.] Շնորհակալութիւն ձեր քաշած բոլոր նեղութեան համար։ [To Banquo.] Չէ՞ որ յոյս ունիք, որ ձեր որդիքը կը թագաւորէն, երբ նրանք, որ ինձ կաւդոր կանչեցին, նրանց էլ նոյնպէս այդ խոստումն արին։

BANQUO.
Եթէ լրջօրէն հաւատաք դրան, դա ձեր սրտի մէջ դեռ թագի տենչ էլ կարող է վառել, բացի Կաւդորի թենը դառնալուց։ Զարմանալի՛ է. յաճախ խաւարի գործարարները մեզ դէպի կորուստ գրաւելու համար ճիշտ խօսք են խօսում։ Գրաւում են փոքրիկ իսկութիւններով, որ մեզ կործանեն աւելի խորունկ հետեւանքներով։ Մի բառ ասեմ ձեզ, իմ ազգականներ։

MACBETH.
Երկու ճշմարտություն ասվեց, որպես ուրախ նախաբան խոստացված և կայսերական թեմայի տիրական գործողություն. Շնորհակալ եմ պարոնայք: Այս գայթակղիչ, գերբնական առաջարկը չի կարող չարամիտ լինել. չի կարող պարկեշտ լինել։ Իսկ եթե դա չարակամ է։ Ինչո՞ւ դու ինձ նշան տվեցիր ապագա հաջողության՝ բացելով այն ճշմարտությամբ։ Ես Քաուդորի Թանն եմ։ Իսկ եթե դա պարկեշտ է։ Ինչո՞ւ եմ ես տեղի տալիս մի այնպիսի առաջարկի, որի սարսափելի պատկերը զինաթափում է ինձ և դրդում իմ հանդարտ սիրտը ոտքերով հարվածելու կողերս՝ ընդդեմ բնության սովորությունների: Ներկայի վախերն ավելի փոքր են, քան երևակայության սարսափելի պատկերները։ Իմ միտքը, որն ինքնին ողջունում է ոչ ավելի, քան երևակայական սպանությունը, ցնցում է իմ յուրահատուկ մարդկային վիճակի տիրույթն այնպես, որ բոլոր գործողությունները խեղդվում են ենթադրությունների մեջ, և ուրիշ ոչինչ գոյություն չունի, բացի այն, ինչ չկա։

BANQUO.
Նայեցէք այնտեղ, ինչպէ՛ս մեր ընկերն յափշտակուած է։

MACBETH.
Եթէ բերմունքը ուզում է, որ ես թագաւոր դառնամ, շատ լաւ, բերմունքը ինքնին կարող է թագ ընծայել ինձ առանց իմ ջանքին։

BANQUO.
Նոր պատիւները գալիս են վրան, ինչպէս նոր հագուստ, որ կաղապարին այնժամ է փակչում, երբ գործ է ածւում։

MACBETH.
Ինչ գալու է, գայ. ժամանակ ու ժամ ամէնէն դաժան օրերին անգամ գալիս անցնում են։

BANQUO.
Յարգելի Մակբեթ, մենք սպասում ենք ձեր հաճութեանը։

MACBETH.
Ա՛հ, ներեցէք ինձ, մոռացուած բաներ չարչարում էին իմ բութ ուղեղը, ազնիւ պարոններ, ձեր նեղութիւնը արձանագրել եմ այնպիսի մի տեղ, ուր ես ամէն օր թուղթը շուռ կը տամ կարդալու համար։ Դե՛հ, եկէք գնանք թագաւորի մօտ։ [To Banquo.] Լաւ մտածեցէք պատահածի վրայ։ Եւ երբ չափելուց, կշռելուց յետոյ ժամանակ գտնենք, թող իրարու հետ խօսենք սրտաբաց։

BANQUO.
Մեծ ուրախութեամբ։

MACBETH.
Առայժմ բաւ է։ Գնանք, բարեկամներ։

[They exit.]

‹Ω›

ACT I, SCENE IV.

Forres Palace. Duncan, Malcolm, Donalbain and Lennox enter.

DUNCAN.

Արդեօք Կաւդորի մահուան վճիռը գործադրուա՞ծ է, եւ այդ պաշտօնով ուղարկուած մարդիկ վերադարձե՞լ են։

MALCOLM.

Ո՛չ, իմ վեհապետ, դեռ ետ չեն եկել, բայց մի մարդ տեսայ, որ նրա մահուան ներկայ է եղել։ Ասում էր, թէ նա անկեղծ յանձն առաւ իր մատնութիւնը եւ ձեր բարձրութեան ներումն աղերսեց՝ ցոյց տալով խորին, սրտագին զղջում։ Ոչինչ իր կեանքում, ասում էր, այնպէս վայել չէ եղել, ինչպէս այդ կեանքին տուած հրաժեշտը։ Եւ նա մեռել է մի մարդու նման, որ վարժութիւնով սովորած լինի մահուան րոպէին նետել ամէնէն թանկագին բանը, որ ունեցել է, որպէս սին մի բան։

DUNCAN.

Չկա արվեստ, որով կարելի է կռահել տղամարդու բնավորությունը պարզապես դիտելով նրա դեմքը։ Նա ջենթլմեն էր, և ես նրա վրա բացարձակ վստահություն ունեի:

[Macbeth, Banquo, Ross and Angus all enter.]

MACBETH.

Այն հաւատարիմ ծառայութիւնը, որ ես պարտ եմ ձեզ, իր մատուցման մէջ գտնում է վարձը։ Ձերդ մեծութեան դերն է՝ ընդունել մեր պարտիքները, եւ մեր պարտիքը՝ հանդէպ ձեր գահին եւ իշխանութեան, երեխաներ են եւ ծառայողներ, որոնք անում են սոսկ, ինչ որ պարտ են, երբ որ անում են, ինչ որ կարող են միայն ձեր սիրոյ եւ փառքի համար։

DUNCAN.

Գալուստդ բարի՛, քեզ նոր եմ ցանում եւ պիտի խնամեմ, մինչեւ լիովին ծլես եւ աճես։ Իմ ազնի՛ւ Բանքո, դու էլ ոչ պակաս արժանաւոր ես, եւ ոչ էլ պակաս պիտի ճանաչուին քո արածները։ Եկ, որ քեզ գրկեմ եւ սեղմեմ սրտիս։

BANQUO.

Թէ այնտեղ աճեմ, ձերն է եւ հունձքը։

DUNCAN.

Հօրդ հրճուանքներս, առատութիւնից արտազեղուելով, փորձում են հիմա թաքչել տրտմութեան կաթիլների տակ։ Զաւակնե՛ր, թենե՛ր, եւ ազգականնե՛ր, եւ դո՛ւք, իմ գահի մերձաւորները, թող ձեզ յայտ լինի, որ կամենում ենք մեր պետութիւնը թողնել մեզնից ետ մեր անդրանիկին, իշխան Մալկոմին, որին այս օրից մենք անուանում ենք իշխան Կումբերլանդի։ Բայց պէտք չէ միայն նրաՆ շնորհուի այդպիսի պատիւ. այլ ազնուութեան պէս-պէս նշաններ՝ աստղերի նման, պէտք է շողշողան ամէնքի վրայ, որոնք արժան են։ Եկէք այստեղից Ինուէրնես գնանք։ Եւ աւելի սերտ կապենք մեզ քեզ հետ։

MACBETH.
Որեւէ հանգիստ, որ նուիրուած չէ ձեր ծառայութեան, տաժանելի է։ Ինքս կը լինեմ աւետաբերը եւ կ՝ուրախացնեմ կնոջս ականջը ձեր գալու լրով։ Թոյլ տուէք, ուրեմն, արձակուրդ խնդրեմ։

DUNCAN.
Իմ ազնի՛ւ Կաւդոր։

MACBETH [To self.]
Իշխան Կումբերլանդի.։ քա՛ր գայթակղութեան, որի վրայից կա՛մ պէտք է ցատկեմ, կա՛մ վար տապալուիմ, քանի որ ուղիղ ճամփիս վրայ է։ Աստղե՛ր, ծածկեցէք ձեր վառ բոցերը, լոյսը չտեսնէ՛ սեւ ու խոր իղձերս, թող աչքը փակուի ձեռքի վրայ. սակայն թող կատարուի այն, որ, երբ կատարուի, աչքը կը սոսկայ վրան նայելու։

[Macbeth exits.]

DUNCAN.
Ճի՛շտ, ազնիւ Բանքո. նա այդչափ քաջ է, նրան գովելը ինձ համար սնունդ, տօն ու խնջոյք է։ Հետեւենք նրան, որ առաջ ընկաւ՝ մեզ բարի գալուստ ասելու համար։ Ի՜նչ անզուգական մի ազգական է։

[All exit.]

‹Ω›

THE BOGEY-OWL.

ACT I, SCENE V.

Inverness. Macbeth's castle. Lady Macbeth enters, reading a letter.

LADY MACBETH.

[Reading.] «Յաղթութեան օրը դուրս եկան իմ առաջ, եւ նրանց տուած տեղեկութիւնը այնպէս ճշմարիտ դուրս եկաւ, որ ես համոզուած եմ, թէ նրանց գիտութիւնը գերմարդկային մի բան է։ Երբ ես այրւում էի փափագից, որ ուրիշ հարցումներ էլ անէի, նրանք օդ դարձան, որի մէջ անյայտացան։ Այնինչ զարմանքից ապշած՝ կանգնած էի, թագաւորի կողմից պատգամաբերներ եկան եւ ինձ ողջունեցին՝ որպէս թեն Կաւդորի, մի տիտղոս, որով քիչ առաջ վհուկ քոյրերն ինձ ողջունել էին եւ ապագային ակնարկելով՝ ասել. «Ողջոյն քեզ, որ արքայ կը լինես»։ Այս բանը յարմար դատեցի հաղորդել քեզ, ո՛վ դու, սիրելի ընկերուհի իմ մեծութեան, որ ուրախութեան քո բաժնից անմաս չմնաս՝ անգէտ լինելով, թէ որպիսի՛ մեծութիւն խոստացուած է քեզ։ Պահիր այս սրտիդ մէջ եւ ողջ մնա»։ Գլամիս ես, Կաւդոր, եւ դեռ կը լինես, ինչ որ խոստացան։ Բայց վախենում եմ քո բնութիւնից. քանզի նա այնպէս լի է մարդկային բարութեան կաթով, որ նա չի բռնի կարճ ճանապարհը։ Կ՝ուզես մեծ լինել, քո մէջ կայ նաեւ փառասիրութիւն, բայց քեզ պակաս է այն չարութիւնը, որ պէտք է նրան օժանդակ լինի։ Ինչ որ սրտագին կը փափագէիր, դու այն սրբագին կը փափագէիր։ Չէիր ուզենայ խաղում խարդախել, բայց կ՝ուզենայիր անիրաւ շահել։ Կ՝ուզէիր շահել այն, որ, մեծ Գլամիս, աղաղակում է. «Թէ ինձ ուզում ես, ա՛յս պիտի անես»։ Եւ այն աւելի երկիւղ ես կրում ինքդ անելու, քան թէ ցանկանում, որ չկատարուի։ Եկ, փութա այստեղ, որ կարողանամ ներս թափել ոգիս քո ականջի մէջ եւ պախարակել լեզուիս քաջութեամբ ամէն բան, ինչ որ քեզ ետ է պահում այն ոսկի թագից, որով գերբնական աջակցութիւնը եւ բախտն ուզում են գլուխդ պսակել։

[Messenger enters.]

MESSENGER.

Արքան այս գիշեր գալիս է այստեղ։

LADY MACBETH.

Խելագարուե՞լ ես։ Միթէ քո տէրը արքայի մօտ չէ՞։ Եթէ ճիշտ լինէր, մեզ իմաց կը տար, որ պատրաստուէինք։

MESSENGER.

Ներեցէք, ճիշտ է. թենն էլ գալիս է։ Իմ մի ընկերս առաջ է ընկել եւ գրեթէ մեռած, հազիւ թէ այնքան շունչ միայն ունէր, որ կարողացաւ իր լուրն հաղորդել։

LADY MACBETH.

Հոգ տարէք վրան. մե՛ծ լուր է բերել։

[Messenger exits.]

LADY MACBETH [cont.]
Այն ագռաւն անգամ կերկերաձայն է, որ հաղորդում է անբախտ դունկանի օրհասական մուտքն իմ ամրոցի մէջ։ Եկէք, ոգիներ, դուք, որ մահադաւ մտածումներին սպասարկում էք, անսեռեցէք ինձ, լցրէք ինձ այստեղ, գանգից՝ գարշապար, ամենավայրագ անողորմութեամբ։ Թանձրացրէք արիւնս։ Փակեցէք իմ մէջ ամէն անցք ու մուտք դէպի գթութիւն, որպէսզի խղճի ոչ մի վերադարձ չխախտէ իմ ժանտ մտադրութիւնը եւ գործադրութեան եւ նրա միջեւ պատուար չդառնայ։ Եկէ՛ք կանացի իմ ստինքներիս եւ փոխարկեցէք իմ կաթը մաղձի, ո՛վ սպանութեան դուք պաշտօնեաներ, ո՛ւր էլ որ լինէք, անտեսանելի ձեր էութիւնով մարդասպանութեան սպասարկելիս։ Ե՛կ, թաՆձր գիշեր, եւ պատատիր քեզ ամենամթին դժոխքի ծուխով, որ սուր դանակս ինքն էլ չտեսնէ իր տալիք վէրքը, ո՛չ էլ երկինքը, խաւարի քօղից արտահայտելով, որոտա. «ԿաՆգ առ»։

[Macbeth enters.]

LADY MACBETH [cont.]
Ո՛վ դու, մեծ Գլամիս, արժանի՛ Կաւդոր, եւ աւելի մեծ, քան այդ երկուսը գալիք ողջոյնով։ Քո նամակը ինձ տեղափոխել է այս անգիտակից ներկայից ա՛յն կողմ, եւ ես զգում եմ արդէն ապառնին ներկայ րոպէում։

MACBETH.
ԱնգիՆ սիրելիս, Դունկանն այս գիշեր գալիս է մեզ մօտ։

LADY MACBETH.
Եւ ե՞րբ է մեկնում։

MACBETH.
Վաղը.։ միտք ունի։

LADY MACBETH.
Արեւն այդ վաղը չի՛ տեսնի երբեք։ Դէմքդ նման է, թենս, մի գրքի, ուր մարդ կարող է վատ բաներ կարդալ։ Եթէ ուզում ես պատրել աշխարհը, նմանուիր նրան։ Մեծարիր աչքով, ձեռքով ու լեզուով. երեւա, ինչպէս անմեղ ծաղիկը, բայց եղիր նրա ներքեւի օձը։ Եկուորի գործը պէտք է կարգադրել, իսկ այս գիշերուայ մեծ անելիքը պէտք է ինձ յանձնես։ Դա կը տայ գալիք մեր ցերեկներին եւ գիշերներին վեհապետական ինքնակալութիւն եւ իշխանութիւն։

MACBETH.
Նորէն կը խօսենք։

LADY MACBETH.
Բայց զուարթ եղիր։ Դէմքը փոխելը վախի նշան է. մնացածն ինձ թող։

[They exit.]

‹Ω›

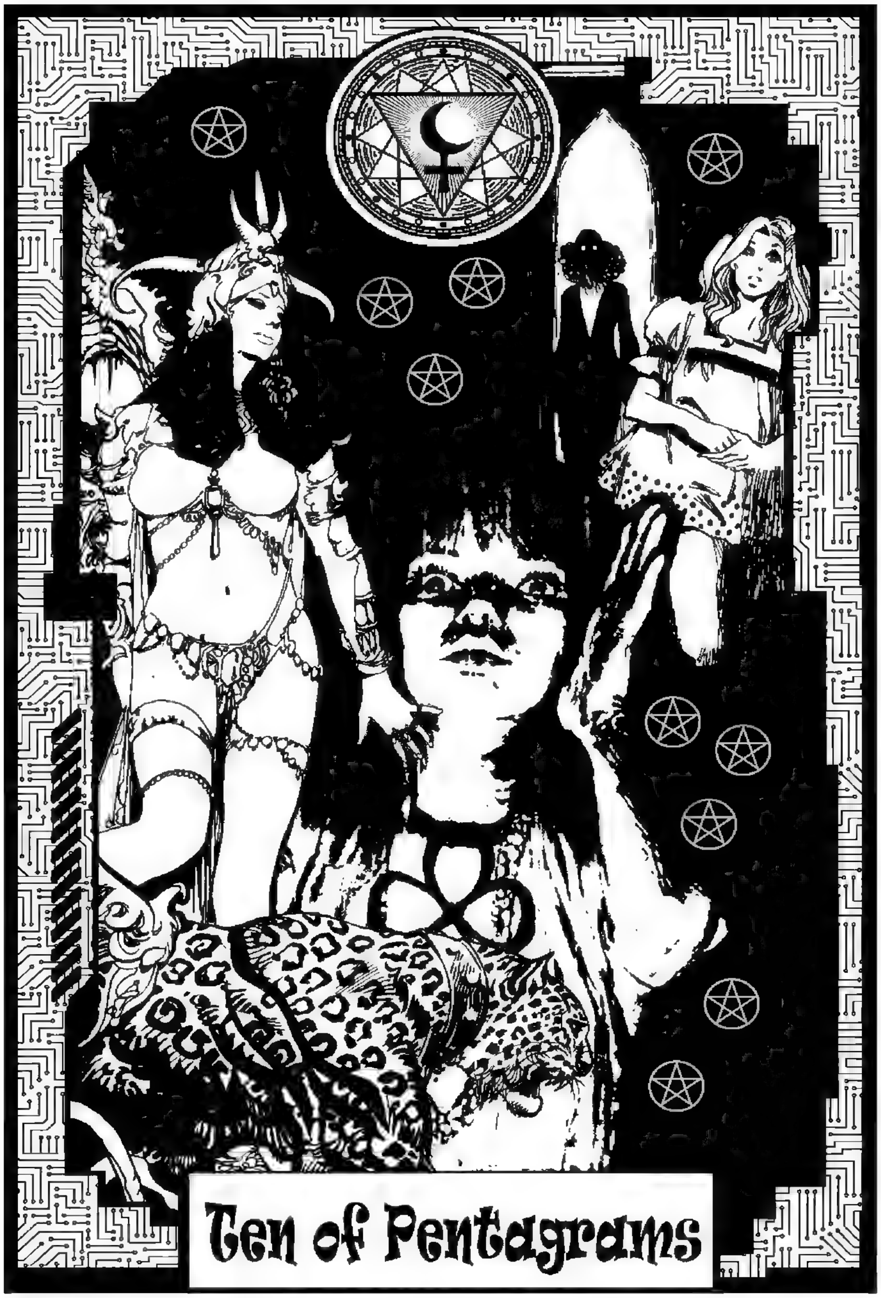
Ten of Pentagrams

ACT I, SCENE VI.

Before Macbeth's castle. Duncan, Malcolm, Donalbain, Banquo, Lennox, Macduff, Ross and Angus enter.

DUNCAN.

Այս դղեակի դիրքն սքանչելի է։ Օդը՝ մեղմ ու նուրբ, գգւում է մեր նուրբ զգայարանքը։

BANQUO.

Ամառուայ հիւրը՝ տաճարաթռիչ այս ծիծեռնակը, իր սիրակառոյց բնակարանով ապացուցում է, թէ երկնքի շունչն իր անուշ բոյրով գրաւիչ է այստեղ։ Չկայ մի ցցուածք, մի սիւնի գլուխ, մի յարմար անկիւն, ուր այս թռչունը շինած չլինի ճօճուն անկողին եւ բազմասերունդ իր օրօրոցը։ Այնտեղ, ուր նրանք շատ են յաճախում եւ ձագ են բերում։ Ես նկատել եմ. օդն այնտեղ նուրբ է։ Գալիս է լէդի Մակբեթը։ Ահա յարգելի մեր տանտիրուհին. այն սէրը, որ մեզ հետապնդում է, յաճախ մեզ համար գլխացաւանք է, բայց դարձեալ նրան շնորհապարտ ենք, քանի որ սէր է։ Սրանով ես ձեզ սովորեցնում եմ Աստծուց խնդրել, որ ձե՛ր իսկ քաշած նեղութեան համար մեզ փոխարինէ. եւ այսպէս դեռ մեզ շնորհակալ լինել։

[Lady Macbeth enters.]

LADY MACBETH.

Եթէ մեր բոլոր ծառայութիւնը ամէն մի կէտում երկպատիկ լինէր եւ յետոյ նորէն կրկնապատկուէր, դարձեալ շատ չնչին եւ շատ աղքատիկ մի բան կը լինէր այնքան բարձր ու լայն պատիւների մօտ, որոնցով դուք միշտ մեր խոնարհ հարկը ծանրաբեռնում էք։ Թէ՛ բոլոր ձեր հին շնորհների համար, թէ՛ այն բոլորի, որ նոր էք դիզել հների վրայ, մնում ենք ընդմիշտ ձեր ճգնաւորը։

DUNCAN.

Բայց ո՞ւր է արդեօք Կաւդորի թենը։ Մենք անմիջապէս նրա ետեւից ճանապարհ ընկանք. եւ միտք ունէինք մե՛նք լինել նրա մատակարարը. բայց նա իսկապէս լաւ ձիաւոր է. եւ նրա մեծ սէրն՝ իր խթանից սուր, մեզանից առաջ տուն բերեց նրան։ Սիրուն եւ ազնիւ հիւրընկալուհի, այս գիշեր ձեզ մօտ հիւր ենք լինելու։

LADY MACBETH.

Ձեր ծառաները թէ՛ իրենց անձը, թէ՛ ինչ որ ունին, իրենց մօտ դրուած աւանդ են սեպում, որ երբ կամենայ ձեր մեծութիւնը հաշիւ պահանջել, ետ տան ձեզ ձերը։

DUNCAN.

Տուէք ձեր ձեռքը եւ տարէք, խնդրեմ, հիւրընկալիս մօտ։ Մենք բոլոր սրտով սիրում ենք նրան եւ մեր շնորհը կը շարունակենք միշտ նրա վրայ։ Թոյլ տուէք, տիկին։ Գնում են։

‹Ω›

ACT I, SCENE VII.

Macbeth's castle. Servants with dishes and food pass over the stage. Macbeth enters.

MACBETH.

Եթէ երբ արուէր, իսկոյն աւարտուէր, լաւ էր՝ շուտ արուէր։ Եթէ սպանութիւնն իր հետեւանքը ցանցել կարենար եւ իր դադարով արդիւնք ստանար, եթէ այս հարուածն ամբողջը լինէր, ե՛ւ սկիզբ, ե՛ւ վերջ, գէթ այստեղ միայն, հէնց ժամանակի ա՛յս ծանծաղուտի եւ ափի վրայ, հանդերձեալ կեանքը փոյթ չէինք անի։ Բայց միշտ այսպիսի պարագաներում մենք արիւնահեղ դասեր ենք տալիս, որ ուրիշները, երբ սովորում են, ետ են տալիս մեզ եւ հնարողի գլխին են բերում։ Հաւասարաձեռն արդարութիւնը մեր թունաւորած բաժակի դեղերն մատուցանում է մեր իսկ շրթունքին։ Այստեղ կրկնակի պաշտպանուած է նա, նախ, որովհետեւ նրա ազգականն ու հպատակն եմ, երկու զօրեղ ձայն այն գործի ընդդէմ։ Երկրորդ՝ նա հիւրս է. եւ պէտք է նրա սպանողի դէմ դուռս փակէի, ոչ թէ ես ինքս դանակ վերցնէի։ Յետոյ, այս Դունկանն այնպէս մեղմօրէն գործի է դրել իր արքայական իշխանութիւնը, այնպէս անբասիր եղել է նա միշտ իր մեծ պաշտօնում, որ նրա այնքան բարութիւնները ձայն կը բարձրացնեն, ինչպէս հրեշտակներ շեփորաբարբառ, նրա սպանման խոր ժանտութեան դէմ. եւ գթութիւնը՝ որպէս մորեմերկ նորածին մանուկ, փոթորկի վրայ աշտանակելով, կամ թէ երկնքի ահեղ քերովբէն, հեծնելով օդի անտեսանելի երիվարները, այնպէս կը փչեն ահռելի գործը ամէն մի աչքի, որ արցունքները կը խեղդեն հողմը։ Ես խթան չունիմ, որ նպատակիս կուշտերը խթէ, եթէ ոչ՝ միայն մի վերեւ ցատկող փառասիրութիւն, որ չափազանց մեծ ոստիւն գործելով՝ միւս կողմն է ընկնում։ Գալիս է լէդի Մակբեթը։ Հը, ի՞նչ կայ, ի՞նչ լուր։

[Lady Macbeth enters.]

LADY MACBETH.

Քիչ է մնացել ընթրիքն աւարտէ։ Ինչո՞ւ դուրս եկար սեղանատնից։

MACBETH.

Հարցրե՞ց իմ մասին։

LADY MACBETH.

Այո՛, չգիտե՞ս։

MACBETH.

Մենք այս գործի մէջ աւելի հեռու չպէտք է գնանք։ Դեռ նոր է նա ինձ պատիւներ տուել, եւ ես գնել եմ ոսկեղէն անուն ամէն մարդկանցից, որ պէտք է կրեմ նոր եւ շողշողուն, ոչ թէ այսպէս շուտ արդէն դուրս նետեմ։

LADY MACBETH.

Հարբա՞ծ էր ուրեմն այն յոյսը, որով զարդարուել էիր։ Թէ այնուհետեւ նա քո՞ւն էր մտել եւ այժմ զարթնելով կանաչ ու դալուկ դէմքով է նայում այն բանի վրայ, ինչ որ ինքնակամ ուզում էր գործել։ Այս րոպէից ետ ես էլ ա՛յդ չափով կը չափեմ սէրդ։ Վախենո՞ւմ ես դու լինել քո գործով եւ արիութեամբ, ինչ որ կաս արդէն փափագներիդ մէջ։ Կ՝ուզէի՞ր շահել, ինչ որ սեպում ես կեանքի մեծ զարդը, եւ ապրել երկչոտ ինքդ քո աչքիդ՝ իսկոյն յարելով, «Չեմ համարձակում», «Կ՝ուզէի խօսքիդ», առակում յիշուած խեղճ կատուի պէս։

MACBETH.
Լռիր, խնդրում եմ։ Ինչ որ վայել է մի տղամարդի, կարող եմ եւ ես։ Ով որ յանդգնի աւելին անել, նա մարդ չէ այլեւս։

LADY MACBETH.
Ուրեմն ինչպիսի՞ մի անասուն էր, որ քեզ թելադրեց խօսք բանալ ինձ հետ այդ ձեռնարկի վրայ։ Երբ սիրտ ունէիր այդ բանն անելու, այնժամ մարդ էիր։ Որքան աւելի լինես, քան էիր, այնքան աւելի մեծ մարդ կը լինես։ Այնժամ ո՛չ տեղն էր քեզ նպաստաւոր, ո՛չ ժամանակը, դու ուզում էիր երկուսն էլ սարքել։ Նրանք այժմ ինքնին գոյութիւն առին, եւ սակայն նրանց ձեռնտուութիւնը ջլատում է քեզ։ Ես ծի՛ծ եմ տուել եւ շատ լաւ գիտեմ, թէ որչա՛փ քաղցր է սիրել մանուկս, որ ծծում է ինձ. բայց ես, այնինչ նա երեսիս խայտար, նրա անատամ լնդերքից ծիծս դուրս կը քաշէի, ուղեղը գլխից ցրիւ կը տայի, եթէ ես այնպէս երդուած լինէի, ինչպէս դու արիր այս բանի վրայ։

MACBETH.
Իսկ եթէ վրիպե՞նք։

LADY MACBETH.
Վրիպե՞նք, դու լարիր միայն արիութիւնդ մինչեւ պիրկ կէտը, եւ չենք վրիպի։ Երբ որ Դունկանը քուն մտած լինի, (եւ օրուայ իր խիստ ճամփորդութիւնը խոր քուն կը բերէ,) ես նրա երկու սենեկապահներին այնպէս գինիով եւ խմիչքներով կը հարբեցնեմ, որ ուշքը՝ խելքի այդ պահապանը, գոլորշի դառնայ, եւ դատողութեան անօթն՝ ալամբիկ։ Եւ երբ այդ մարդկանց գինեթուրմ ոգին խոզային քնով անզգայանայ, ինչպէս մահուան մէջ, ի՞նչ բան չենք կարող դու եւ ես անել անպաշտպան ընկած Դունկանի վրայ։ Եւ ի՞նչ չենք կարող բարդել իր սպունգ սպաների վրայ, որոնք կը կրեն այն սպանութեան բոլոր յանցանքը։

MACBETH.
Արու զաւակներ ծնիր դու միայն. այդ անսասա ոգիդ արուներ միայն պէտք է բաղադրէ։ Երբ երկու քնած սենեկապահներին արիւնոտ անենք եւ երբ որ նրանց բո՛ւն դաշոյններով գործը կատարենք, չէ՞ որ կը կարծուի, թէ նրանց գործն է։

LADY MACBETH.
Ո՞վ կը յանդգնի այլապէս կարծել, մանաւանդ, երբ մենք մեր լացն ու կոծը կը թնդացնենք մեռեալի վրայ։

MACBETH.
Վճռեցի եւ այժմ լարում եմ ամէն մարմնական գործօն այս զարհուրելի խիզախման համար։ Գնանք, ուրեմն, եւ սիրուն ցոյցով ծաղրենք աշխարհը։ Խարդախ երեսը պէտք է դիմակէ այն, որին խարդախ սիրտը գիտակ է։

[They exit.]

‹Ω›

ACT II, SCENE I.

Court of Macbeth's castle. Banquo and Fleance enter with torches.

BANQUO.
Տղա՛յ, գիշերից որքա՞ն է անցել։

FLEANCE.
Լուսինը մտաւ բայց ժամացոյցի զանգը չեմ լսել։

BANQUO.
Եւ նա մտնում է տասներկու ժամին։

FLEANCE.
Կարծեմ թէ, տէր իմ, աւելի ուշ է։

BANQUO.
Եկ, առ այս սուրը։ Կարծես երկնքում տնտեսութիւն կայ, նրանց ճրագներն ամբողջ մարած են։ Այս էլ առ, որդիս։ Մի ծանր թմբիր կապարի նման ընկել է վրաս, եւ սակայն քնել չէի կամենայ։ Սո՛ւրբ զօրութիւններ, զսպեցէք իմ մէջ այն ժանտ խոհերը, որոնց բնութիւնը տեղի է տալիս քնի ժամանակ։ Գալիս է Մակբեթը, հետը մի ծառայ՝ ջահը ձեռքին։ Սուրս տուր։ Ո՞վ է։

[Macbeth and a servant enter.]

MACBETH.
Բարեկամ։

BANQUO.
Այս ի՞նչ է, դեռեւս չէ՞ք հանգստացել։ Թագաւորն արդէն անկողնի մէջ է։ Արտաքոյ կարգի զուարճացած էր եւ շատ պարգեւներ ուղարկեց ձեր տան պաշտօնեաներին։ Իսկ ձեր կնոջը ողջոյն առաքեց այս ադամանդով՝ կոչելով նրան ամենաբարի հիւրընկալուհի։ Եւ առանձնացաւ անբաւ գոհութեամբ։

MACBETH.
Անպատրաստ գոլով մեր կամքը դարձաւ թերութեան ծառան. այլապէս ազատ գործած կը լինէր։

BANQUO.
Ամէն բան լաւ է. ես անցած գիշեր երազում տեսայ հարցուկ քոյրերին։ Ձեզ համար մասամբ ճիշտ գուշակեցին։

MACBETH.
Ես նրանց մասին չեմ իսկ մտածում։ Բայց երբ ձեռնտու մի ժամ ունենանք, պիտի ուզէի մի քիչ խօսակցել այդ նիւթի վրայ, եթէ դուք հաճէք ժամանակ շնորհել։

BANQUO.
Ես ձեր տրամադրության տակ եմ, երբ դա լավագույնն է ձեզ համար։

MACBETH.
Եւ եթէ ինձ հետ համախոհ մնաք, երբ դա գլուխ գայ, ձեզ համար նոյնպէս պատիւ կը բերէ։

BANQUO.
Եթէ ձգտելով պատիւս աւելցնել՝ իմս էլ չտուժեմ, այլ անկեղծ պահեմ հպատակութիւնս եւ կուրծքս՝ ազատ, պատրաստ եմ լսել։

MACBETH.
Ձեզ բարի հանգիստ։

BANQUO.
Շնորհակալ եմ, նոյնը ձեզ, տէր իմ։

[Banquo, Fleance and the Servant exit.]

MACBETH.
Ասա տիրուհուդ, որ ըմպելիքս երբ պատրաստ լինի, թող զանգը զարկէ։ Գնա անկողին։ Ծառան դուրս է գնում։ Դաշո՞յն է առջեւս, այս, որ տեսնում եմ, կոթը դէպի ձեռքս։ Եկ, թող բռնեմ քեզ։ Դու չես ձեռք գալիս, բայց տեսնում եմ քեզ։ Չե՞ս դու զգալի, չարաբաստ տեսիլ, շօշափելիքի ինչպէս տեսութեան. թէ՞ մտացածին մի դաշոյն ես լոկ, մի սուտ ստեղծուածք՝ մի ջերմաչարչար ուղեղից ելած։ Տեսնում եմ քեզ դեռ, ձեւով նոյնպէս պարզ եւ շօշափելի, ինչպէս այս մէկը, որ դուրս եմ քաշում։ Դու ինձ ուղղում ես դէպի այն ճամփան, ուր գնում էի, եւ հէնց այդպիսի մի գործիք էի գործի դնելու։ Աչքերս իմ միւս զգայարանքից մոլորեցուած են, կա՛մ իրենք մենակ բոլորին արժեն։ Տեսնում եմ քեզ դեռ, տեսնում եմ շեղբիդ եւ կոթիդ վրայ արեան կաթիլներ, որոնք մինչեւ այժմ չկային այնտեղ։ Ո՛չ, այդպիսի բան գոյութիւն չունի։ Արիւնոտ գործն է, որ այսպէս աչքիս ձեւ է ստանում։ Այժմ աշխարհի մէկ կէսի վրայ բնութիւնը համայն մեռած է թւում, եւ չար անուրջներ սխալեցնում են վարագուրած քունը։ Կախարդութիւնը զոհ է ընծայում դժգոյն Հեկատէին, եւ խորշոմադէմ սպանութիւնը, ի զէն կոչուելով իր պահակ գայլից, որի ոռնոցը իր պահակոչն է, այսպէս, գողունի եւ առեւանգիչ Տարկուինի քայլով շարժւում է դէպի իր չար խորհուրդը ուրուականի պէս։ Ո՛վ դու հաստատուն եւ ամուր երկիր։ Մի՛ լսիր քայլերս, թէ ո՛ւր են գնում, միգուցէ նոյնիսկ քարերդ յայտնեն իմ ո՛ւր լինելը եւ ժամանակից խլեն այս ներկայ ահ ու զարզանդը, որ հիմա նրան յարմար է գալիս. ես սպառնում եմ, իսկ նա ապրում է։

Բառերը գործի տաքութեան վրայ պաղ շունչ են փչում։ [A bell rings.] Գնում եմ, եղա՛ւ։ Զանգն ինձ կոչում է։ Մի՛ լսիր, Դունկա՛ն, մի մահազանգ է, որ կանչում է քեզ երկինք.։ կամ դժո՛խք։

[Exits.]

‹Ω›

ACT II, SCENE II.

The same. Lady Macbeth enters.

LADY MACBETH.

Այն, ինչ որ նրանց գինովացրեց, սրտապնդեց ինձ։ Այն, ինչ որ մարեց նրանց կրակը, ինձ կրակ տուաւ։ Ոչինչ.։ այս ի՜նչ ձայն է. բուն էր, որ ճուաց, գուժկան ժամկոչը, որ կռնչում է ամէնէն դժխեմ բարիգիշերը։ Գործի է նա այժմ։ Դռները բաց են, եւ այն յղփացած պահապանները ծաղրում են իրենց խռմփոցներով իրենց պաշտօնը։ Նրանց գիշերուայ ըմպելիքի մէջ ես դեղ խառնեցի, եւ մահն ու կեանքը վիճում են հիմա, թէ արդեօք նրանք ո՞ղջ են, թէ՞ մեռած։

[Macbeth enters.]

MACBETH.

Ո՞վ է, հէ՛յ, ո՞վ է։

LADY MACBETH.

Օ՛հ, վախենում եմ, որ զարթնած լինեն՝ գործը դեռ չարուած։ Փորձը, ո՛չ գործը, մեզ կը կործանէ։ Դաշոյնները դրել եմ պատրաստ։ Անկարելի է՝ գտած չլինի։ Եթէ նա հօրս նման չլինէր քնած ժամանակ, ինք՛ս կ՝անէի։ Ամուսի՜նս.։

MACBETH.

Գործեցի գործը։ Ձայն չլսեցի՞ր։

LADY MACBETH.

Բուի ճուչ էր եւ ճպուռի ձայն։ Դո՞ւ էիր խօսում։

MACBETH.

Եր՞բ։

LADY MACBETH.

Այս րոպէիս։

MACBETH.

Երբ իջնո՞ւմ էի։

LADY MACBETH.

Այո՛։

MACBETH.
Ո՞վ է պառկած կողքի սենեակում։

LADY MACBETH.
Ո՞վ ... Դոնալբէյնը։

[Macbeth looks at his hands.]

MACBETH.
Դժպի՛հ տեսարան։

LADY MACBETH.
Փո՛ւչ խօսք է՝ ասել. «Դժպի՛հ տեսարան»։

MACBETH.
Մէկը քնի մէջ բարձր ծիծաղեց, եւ միւսը գոչեց. «Մարդասպանութի՛ւն», այնպէս որ նրանք իրար զարթեցրին, իսկ ես կանգնեցի եւ ականջ դրի, բայց նրանք, իրենց աղօթքն ասելով, նորէն քուն մտան։

LADY MACBETH.
Երկուսը մէկտեղ տեղաւորուած են։

MACBETH.
Մէկն աղաղակեց. «Տէր, ողորմեա մեզ», իսկ միւսը՝ «Ամէն»։ Կարծես նրանք ինձ տեսնում լինէին դահճի ձեռքերովս։ Բայց ես, լսելով նրանց սարսելը եւ «Տէր ողորմեան», չկարողացայ ինքս ասել. «Ամէն»։

LADY MACBETH.
Այդ բանի վրայ խոր մի՛ մտածիր։

MACBETH.
Բայց պատճառն ի՞նչ էր, որ «Ամէն» ասել չկարողացայ, երբ ամենից շատ ե՛ս էի կարօտ այդ օրհնութեանը։ «Ամէնը» մնաց իմ կոկորդի մէջ։

LADY MACBETH.
Այդ բաների վրայ չպէտք է այդպէս երկար մտմտալ մարդ կը խենթանայ։

MACBETH.
Ինձ այնպէս թուաց, որ մի ձայն գոչեց. «Հերի՛ք քնանաք։ Մակբեթը հիմա քունն սպանում է, խեղճ, անմե՛ղ քունը»։ Որ ետ է անում ցաւ ու հոգսերի խճճուած կծիկը, քունը, որ մահն է առօրեայ կեանքի եւ

բաղանիքը դառն աշխատանքի, որ բալասանն է խոցոտ սրտերի եւ մեծ բնութեան երկրորդ սպասը, կեանքի խնջոյքի բուն սնուցիչը։

LADY MACBETH.
Ինչե՛ր ես ասում։

MACBETH.
Նա բոլոր տանը աղաղակում էր. «Չերի՛ք քնանաք, գլամիսն սպանեց, սպանեց քունը, ուրեմն Կաւդորն է՛լ քուն չի տեսնի։ Մակբեթն այլեւս չպիտի քնի»։

LADY MACBETH.
Բայց ո՞վ էր այդպէս աղաղակողը։ Վա՛յ, սիրելի՛ թեն, դու ջլատում ես այդ ազնիւ ուժդ՝ խելայեղօրէն խորհելով այդպէս իրերի վրայ։ Գնա, ջուր վեր առ եւ ձեռքիդ վրայից լուա այդ զազիր վկայութիւնը։ Ինչո՞ւ ես բերել այդ դաշոյնները. այնտեղ պէտք է մնան։ Գնա, տար այնտեղ եւ քնաթաթախ ծառաների վրայ քիչ արիւն քսիր։

MACBETH.
Չե՛մ գնայ նորէն։ Սոսկում եմ խորհել արածիս վրայ։ Կրկին վրան նայել ես չեմ յանդգնի։

LADY MACBETH.
Դու կամքի անկար, դաշոյններն ինձ տուր։ Քնածն ու մեռածը պատկերի պէս են. մանկութեան աչքն է, որ վախենում է նկարուած դեւից։ Եթէ նրանից արիւն է հոսում, իր ծառաների երեսը մի քիչ կ՝արիւնազօծեմ, որ նրանց վրայ դրուի յանցանքը։

[Lady Macbeth exits. Soon a loud knocking is heard.]

MACBETH.
Ի՞նչ բախիւն է այս։ Այս ի՞նչ եմ դարձել, որ ամէն շշուկ սարսեցնում է ինձ։ Այս ի՞նչ ձեռքեր են. աչքե՛րդ են հանում։ Կարո՞ղ է արդեօք Նեպտունի ամբողջ մեծ օւկիանոսը լուալ այս արիւնն անհետ իմ ձեռքից։ Ոչ, աւելի շուտ իմ ձեռքն է կարող անթիւ ծովերը բոսորաներկել եւ միապաղաղ կարմիր դարձնել ամբողջ կանաչը։

[Lady Macbeth enters.]

LADY MACBETH.
Իմ ձեռքերն ահա քո ձեռքի գոյնն են. բայց կ՝ամաչէի, եթէ իմ սիրտն էլ քո սրտի նման սպիտակ լինէր։ Դրսից՝ դռան բախիւն։ Հա՛, ձայն եմ լսում, դուռը զարկում են հարաւի մուտքից։ Եկ գնանք, քաշուինք մեր ննջարանը։ Մի քիչ ջուր բաւ է, որ մեզ այս գործից լուա եւ մաքրէ։ Ի՞նչ դիւրին բան է։ Անսասան կամքդ քեզ թող է արել։ Բախիւն։ Դարձեալ զարկում են. գնա, հագիր շուտ գիշերազգեստդ։ Գուցէ

ստիպուինք դուրս գալ սենեակից։ Եւ մարդիկ տեսնեն, որ քնած չէինք։ Մի՛ այդպէս կանգնիր՝ խղճալի կերպով մտապաշարուած։

[More knocking is heard.]

MACBETH.
Գիտակցե՛լ գործս. երանի՛ ինքս ինձ չգիտակցէի։ Բախիւն։ Զարկի՛ր, Դունկանին զարթեցնելու չափ։ Ա՛խ, երանի՛ թէ կարողանայիր։

[They exit.]

‹Ω›

Nine of Pentagrams

ACT II, SCENE III.

The same. Knocking from within. Gatekeeper enters.

GATEKEEPER.

Ա՛յ քեզ դուռ զարկել։ Եթէ մարդ դժոխքի դռնապանը լինէր՝ պէտք է անդադար բանալին շուռ տար։ [Knocking.] Թախկ-թա՜խկ, թա՛խկ։ Ո՞վ է, յանուն Բեհեղզեբուղի։ Երեւի մի ագարակատէր է, որ հունձքի առատութեան վախից գնացել կախուել է։ Ժամանակին ես եկել, բաւական շատ երեսսրբիչներ բեր հետդ, էստեղ լա՛ւ քրտնելու ես։ [Knocking.] Թա՛խկ, թա՛խկ։ Ո՞վ է, յանուն միւս սատանի։ Ահա մի երկդիմախօս, որ կշեռքի ամէն մի թաթի մէջ կարող էր երդուել միւս թաթի հակառակ, որը բաւական շատ դաւաճանութիւններ է արել ի փառս Աստուծոյ, բայց եւ այնպէս չէ կարողացել երկնքի հետ երկդիմախօսել։ Օ՛, համեցէք ներս, երկդիմախօս։ [Knocking.] Թա՛խկ, թա՛խկ, թա՛խկ, ո՞վ է, հաւատքս վկայ, մի անգլիացի դերձակ է, որ ա՛յն պատճառով եկած կը լինի, որ մի ֆրանսիական տաբատի կերպասից գողացել է։ Ներս եկ, դերձա՛կ, այստեղ կարող ես արդուկդ լաւ տաքացնել։ [Knocking.] Թա՛խկ, թա՛խկ, մի րոպէ հանգստութիւն չկայ։ Դու ի՞նչ ես։ Էսպէ՞ս էլ ցուրտ դժոխք կը լինի. ես հրաժարւում եմ դժոխքի դռնապանութիւնից։ Միտք ունէի մէկ-մէկ հոգի ներս ընդունել էն բոլոր արհեստաւորներից, որոնք ծաղկազարդ ճամփով գնում են դէպի յաւիտենական հրախաղութիւնը։ [Knocking.] Իսկոյն, իսկոյն, դռնապանին չմոռանաք, խնդրեմ։

[Macduff and Lennox enter.]

MACDUFF.

Որքա՞ն ուշ ես պառկել, բարեկամ, որ այսքան ուշ ես վեր կենում։

GATEKEEPER.

Ճիշտը, պարոն, մենք կոնծաբանում էինք մինչեւ երկրորդ աքլորականչը, եւ խմիչքը, պարոն, մեծ գրգռիչ է երեք բանի։

MACDUFF.

Որո՞նք են այդ երեք բաները, որ խմիչքը յատկապէս գրգռում է։

GATEKEEPER.

Ահա որոնք են, պարոն. քթի կարմրութիւն, քուն եւ մեզ։ Ինչ վերաբերում է անառակութեան, պարոն, խմիչքը թէ՛ գրգռում է, թէ՛ ետ է պահում. ցանկութիւնը գրգռում է, բայց կատարումն արգելում է։ Ուրեմն կարելի է ասել, թէ խմիչքը անառակութեան հետ երկերեսանութիւն է անում. ստեղծում է եւ փչացնում, զարթեցնում է եւ քնացնում, դրդում է եւ վհատեցնում։ Մէկ խօսքով, քնի մէջ նրա հետ երկերեսանութիւն է անում եւ գլխին խաղ խաղալուց յետոյ բաց է թողնում։

MACDUFF.

Կարծեմ խմիչքը երեկ գիշեր քո գլխիդ էլ խաղ է խաղացել։

GATEKEEPER.
Այո, պարոն, հէնց կոկորդիցս էր բռնել։ Ես էլ վարձը ձեռք դրի եւ, կարծեմ, նրանից աւելի ուժեղ լինելով, թէեւ նա մի քանի անգամ ոտքերս ցնցեց, բայց ես ճարպիկ դուրս եկայ եւ նրան դէն նետեցի։

MACDUFF.
Տէրդ վե՞ր է կացել։ Այնքան դուռը զարկեցինք, որ զարթնած կը լինի։ Ահա գալիս է։

[Macbeth enter.]

LENNOX.
Բարի լոյս, ազնիւ տէր։

MACBETH.
Բարի լոյս, պարոններ։

MACDUFF.
Արքան զարթնե՞լ է, ազնիւ թեն։

MACBETH.
Դեռ ոչ։

MACDUFF.
Հրամայել է ինձ, որ այսօր կանուխ իր սպասին գամ։ Դեռ ժամանակից քիչ էլ անցել է։

MACBETH.
Եկէք տանեմ ձեզ։

MACDUFF.
Գիտեմ, ձեզ համար դա շատ հաճելի մի նեղութիւն է, բայց նեղութիւն է։

MACBETH.
Այն տաժանումը, որ բերկրանք է մեզ, ինքն է բուժիչը կրուած նեղութեան։ Ահա ձեզ դուռը։

MACDUFF.
Համարձակւում եմ ներս մտնել, տէր իմ։ Դա իմ որոշուած ծառայութիւնն է։

[Macduff exits.]

LENNOX.
Արքան այստեղից մեկնո՞ւմ է այսօր։

MACBETH.
Այո՛, մեկնում է. այդպէս կարգադրեց։

LENNOX.
Այս գիշերն ինչպէ՛ս փոթորկալից էր։ Այնտեղ, ուր կայինք, ծխնելոյզները հողմից վար ընկան։ Ասում են, օդում ողբալու ճիչեր լսելի էին եւ տարօրինակ մահուան գոչիւններ եւ գուշակումներ՝ սոսկալի ձայնով, սասանումների եւ խառնակութեանց, որ աղէտալից այս դարի թուխսից նոր են դուրս գալու։ Խաւարի թռչունն ամբողջ գիշերը վայեց անդադար։ Ասում են, երկիրն ինքն էլ ջերմ ունէր եւ դողդողում էր։

MACBETH.
Ահեղ գիշեր էր։

LENNOX.
Իմ մատաղահաս յիշողութիւնը չէ կարող նրան զուգակից գտնել։

[Macduff stumbles back in shock.]

MACDUFF.
Սոսկալի՛, սոսկալի՛, սոսկալի՛, ո՛չ լեզու, ո՛չ սիրտ, կարող են երբեք երեւակայել կամ անուն տալ քեզ։

MACBETH and LENNOX.
Ի՞նչ է պատահել։

MACDUFF.
Աշխարհանցումը կատարել է այժմ իր գլուխգործոցը։ Սաստիկ սրբապիղծ սպանութիւնը դուռը ջարդել է եւ մտել տիրոջ օծեալ տաճարը եւ շէնքի կեանքը միջից գողացել։

MACBETH.
Ի՞նչ ես ասում, կեա՞նք։

LENNOX.
Ո՞ւմ վրայ էք խօսում, նորին մեծութեա՞ն։

MACDUFF.
Մտէ՛ք սենեակը եւ կ՝ուրացրէք ձեզ մի նոր Գորգոնով.։ Մի՛ ստիպէք խօսեմ.։ Տեսէք եւ յետոյ ինքներդ

խօսեցէք։ Զարթնեցէ՛ք, էհէ՛յ զանգը զարկեցէք, մարդասպանութի՛ւն, դաւաճանութի՛ւն, Բանքո՛, Դոնալբէ՛յն, Մալկո՛մ, զարթնեցէք։ Թափ տուէք ձեզնից փետրանուշ քունը, մահուան կեղծիքը, եւ եկէք տեսէք իսկական մահը։ Վեր կացէք, եկէք եւ դատաստանի պատկերը տեսէք։ Մալկո՛մ, եւ Բանքո՛, վեր կացէք որպէս ձեր գերեզմանից եւ առաջ եկէք որպէս ոգիներ, իբրեւ նոր սոսկանք այս սոսկանքի վրայ։

[Lady Macbeth enters.]

LADY MACBETH.
Ի՞նչ է պատահել, որ մի այսպիսի զարհուրելի կոչ ժողով է կանչում քնացողներին։ Խօսեցէ՛ք, ասէ՛ք։

MACDUFF.
Օ՛հ, քնքուշ տիկին, չէ՛ք կարող լսել իմ ասելիքը։ Ամէն մի բառը՝ մի կնոջ ականջի՝ սպանութիւն է։

[Banquo enters.]

MACDUFF [cont.]
Օ՛հ, Բանքո՛, Բանքո՛, մեր վեհափառ տէրն սպաննուած է։

LADY MACBETH.
Վա՛յ ինձ, օ՛հ, վա՛յ ինձ, ինչպէ՞ս, մե՞ր տան մէջ։

BANQUO.
Սարսափելի գործ, ուր էլ որ լինէր։ Օ՛հ, սիրելի՛ Դուֆ, հակասիր դու քեզ եւ ասա՝ սուտ է։

MACBETH.
Եթէ այս դէպքից լոկ մի ժամ առաջ մեռած լինէի, կեանքս երջանիկ եղած կը լինէր։ Այս րոպէից դէն չկայ ոչինչ լուրջ մահացութեան մէջ։ Երկնային շնորհ եւ համբաւ, մեռա՛ւ.։ Իմ կեանքի գինին քաշուեց տակառից, եւ այս մառանին դիրտ միայն մնաց, որով պարծենա։ Գալիս են Մալկոմ եւ Դոնալբէյն։

[Malcolm and Donalbine enter.]

DONALBINE.
Ի՞նչ է պատահել։

MACBETH.
Ձե՛զ է պատահել, եւ անտեղեա՞կ էք։ Ձեր արեան ծագումն, ակունքն են գոցուել, աղբի՛ւրն է փակուել։

MACDUFF.
Ձե՛ր վեհափառ հայրն սպաննուած է։

MALCOLM.
Օ՛հ, որի՞ ձեռքով։

LENNOX.
Սենեկապահներն արած կը լինեն։ Նրանց ձեռքերը եւ երեսները արիւնով ամբողջ շաղախուած էին։ Նոյնպէս դաշոյններն, որ դեռ չմաքրած՝ գտանք վար ընկած բարձերի վրայ։ Աչքները յառել եւ շշմել էին. ոչ մի մարդու կեանք պէտք չէր վստահել այդպիսի մարդկանց։

MACBETH.
Բայց խիստ զղջում եմ, որ բարկութեան մէջ նրանց սպանեցի։

MACDUFF.
Ինչո՞ւ սպանեցիք։

MACBETH.
Ոչինչ, ո՞վ է կարող միաժամանակ թէ՛ խոհեմ լինել, թէ՛ սարսափահար, մեղմ եւ կատաղի. թէ՛ հաւատարիմ, թէ՛ չէզոք։ Ոչ ոք։ Իմ բուռն սիրոյ արագութիւնը արշաւեց անցաւ աւելի դանդաղ դատողութիւնից։ Այստեղ Դունկանը ընկած էր գետին՝ իր արծաթ մորթը ոսկի արիւնովն երիզաւորած, եւ իր լայն վէրքերն, ինչպէս մի խրամատ կեանքի բերդի մէջ, աւերման քանդիչ ներմուտքի համար։ Իսկ այնտեղ էին մարդասպանները՝ իրենց արհեստի գոյնով թաթախուած եւ դաշոյնները արեան մէջ մխուած։ Լաւ, ո՞վ էր կարող ինքն իրեն զսպել, ո՞վ, որ սիրազգաց մի սիրտ ունենար եւ այդ սրտի մէջ քաջութիւն՝ իր սէրն ապացուցելու։

[Lady Macbeth staggers.]

LADY MACBETH.
Օ՛հ, դուրս տարէք ինձ։

MACDUFF.
Հոգ տանել Լեդի Մակբեթի մասին։

MALCOLM [Aside to Donalbine.]
Ինչո՞ւ ենք մենք լռում, երբ այստեղ բոլորը կարող են պնդել, որ այս քննարկումը մեզ ավելի է վերաբերում, քան մեկ ուրիշը:

DONALBINE [Aside to Malcolm.]
Ի՞նչ ասենք այստեղ, ուր մեր չար բախտը, մի աննշմարելի ծակում թաքնուած, կարող է գրոհ տալ եւ մեզ ձեռք ձգել։ Գնա՛նք այստեղից, մեր արցունքները դեռ չեն հասունցել։

MALCOLM [Aside to Donalbine.]
Ոչ էլ մեր ցաւը ոտքի է կանգնել՝ գործելու համար։

BANQUO.
Օգնէք տիկնոջը։

[Lady Macbeth is helped offstage.]

BANQUO [cont.]
Գնանք եւ ծածկենք մերկ մարմիններս, որոնք կարող են օդից վնասուիլ, յետոյ ժողովուինք եւ նորէն քննենք այս սարսափելի արիւնոտ գործը։ Խօլ կասկածանքներ եւ տարակոյսներ չարչարում են մեզ։ Կանգնած Աստուծոյ ահեղ աջի մէջ՝ պիտի մաքառեմ դաւաճանութեան տակաւին անյայտ դիտումների դէմ։

MACDUFF.
Նոյնպէս կ՝անեմ ես։

EVERYONE.
Նոյնպէս՝ ամէնքս։

MACBETH.
Գնանք եւ փութով հագնենք առնական մեր զգեստները, յետոյ գաւթի մէջ հանդիպենք իրար։

EVERYONE.
Համապատասխանաբար։

[All exit except Malcolm and Donalbine.]

MALCOLM.
Ի՞նչ ես անելու։ Չպէտք է մենք էլ սրանց միանանք։ Չզգացուած մի վիշտ արտայայտելը շատ դիւրին գործ է կեղծ մարդու համար։ Ես Անգլիա կ՝երթամ։

DONALBINE.
Իսկ ես՝ Իռլանդիա։ Եթէ մեր բախտը իրարուց զատենք, թերեւս աւելի ապահով լինենք։ Մի տեղ ենք հիմա, ուր դաշոյններ կան ժպիտների տակ։ Որչափ աւելի արիւնով մօտիկ, այնչափ աւելի արիւնի

մօտիկ։

MALCOLM.

Մահացու նետը, որ արձակուած է, դեռ վար չէ ընկել։ Մեզ համար լաւ է խոյս տալ թիրախից։ Ձի նստենք, ուրեմն, ուշ չդարձնենք մնաս-բարովի. այլ իսկոյն փախչենք։ Պէտք է գողունի փախչել այն տեղից, ուրկից ամէն գութ անհետացել է։

[They exit.]

‹Ω›

ACT II, SCENE IV.

Outside Macbeth's Castle. Ross and an Old Man enter.

OLD MAN.

Ես երեք քսան եւ տասը տարի շատ լաւ յիշում եմ եւ ժամանակի այդ ընթացքի մէջ յաճախ տեսել եմ սոսկալի ժամեր եւ ահեղ բաներ. բայց զարհուրէիր այս գիշերուայ մօտ բոլոր մինչեւ այժմ գիտեցածներս խաղալիք էին։

ROSS.

Ա՛հ, բարի՛ հայրիկ, նայիր, երկինքը, կարծես վրդովուած մարդու արարքից, սպառնում է նրա արիւնոտ բեմին։ Ժամացոյցի վրայ ցերեկ է արդէն, բայց մութ գիշերը խեղդում է դեռեւս ճամփորդ լապտերը։ Արդեօք գիշերի յաղթանա՞կն է այս, թէ՞ ամաչում է օրը երեւալ, որ խաւարն այսպէս գերեզմանել է երկրի երեսը, երբ պէտք է արդէն կենդանի լոյսը համբոյր տար նրան։

OLD MAN.

Հակաբնակա՛ն, ինչպէս այն գործը, որ կատարուել է։ Երեքշաբթի օր, այնինչ մի բազէ ճախրում էր հպարտ՝ հասած իր թռիչքի բարձրագոյն կէտին, մուկն ուտող մի բու յարձակուեց վրան եւ խեղդեց նրան։

ROSS.

Դունկանի ձիանքը, շատ տարօրինակ, բայց հաստատ մի բան, գեղեցիկ, արագ եւ իրենց ցեղի գոհարիկները, վայրենի դարձան, իրենց ախոռը քարուքանդ արին եւ դուրս խուժեցին՝ ըմբոստանալով հնազանդութեան դէմ, կարծես ուզէին պատերազմ մղել մարդկութեան ընդդէմ։

OLD MAN.

Շատերն ասում են, թէ իրար կերան։

ROSS.

Այո՛, այդպէս է. հէնց իմ ապշահար աչքերի առաջ։ Գալիս է Մակդուֆը։ Ահա գալիս է ազնիւ Մակդուֆը։ Ի՞նչ լուր։ աշխարհից։

[Macduff enters.]

MACDUFF.

Չէ՞ք տեսնում միթէ։

ROSS.

Արդեօք իմացուե՞ց, թէ այն սոսկալի արիւնոտ գործը որի՛ արածն էր։

MACDUFF.
Այն մարդկանց, որոնց Մակբեթն սպանեց։

ROSS.
Օ՛, ինչ թշվառ օր Է։ Ի՞նչ Էին ուզում այս երկու հոգին:

MACDUFF.
Կաշառուած Էին։ Իսկ թագաւորի երկու որդիքը՝ իշխան Մալկոմը եւ Դոնալբէյնը, գաղտնի փախել են։ Եւ դա կասկածի տեղիք Է տալիս, որ նրանց գործն Է։

ROSS.
Այդ Էլ՝ բնութեան դէմ։ Ո՛վ դու, խիստ շռայլ փառասիրութիւն, որ քո սեփական կեանքիդ միջոցներն ինքդ լափում ես։ Հաւանական Է ուրեմն, որ գահը Մակբեթին հասնի։

MACDUFF.
Արդէն թագաւոր հրատարակուած Է, եւ գնաց Սկոն՝ թագադրուելու։

ROSS.
Դունկանի մարմինն ո՞ւր Է։

MACDUFF.
Կոմս-քիլ, իր նախորդների սուրբ դամբարանը, նրանց ոսկերքի աւանդատեղին։

ROSS.
Գալո՞ւ ես Սկոն։

MACDUFF.
Ոչ, սիրելի Ռոս, ես Ֆայֆ եմ գնում:

ROSS.
Իսկ ես՝ դէպի Սկոն։

MACDUFF.
Մաղթենք՝ ամէն բան լաւ անցնի այնտեղ։ Բարի ճանապարհ. միգուցէ տեսնենք, թէ մեր հին հագուստն աւելի լաւ Էր, քան թէ այս նորը։

ROSS.
Հա՛յր, մնաս բարով։

OLD MAN.
Աստուած օրհնէ՛ քեզ եւ բոլոր նրանց, որոնք ձգտում են վատը լաւացնել եւ չարակամին բարեկամ դարձնել։

[All exit.]

‹Ω›

Ace of Pentagrams

ACT III, SCENE I.

Forres Castle. Banquo enters.

BANQUO.
Ամէն բան եղար, թագաւոր, Կաւդոր, Գլամիս, բոլորը, ինչպէս խոստացան այն վհուկ կանայք։ Եւ, վախենում եմ, որ դրա համար շատ կեղտոտ մի խաղ խաղացած լինես։ Բայց եւ ասացին, թէ դա չի մնայ քո սերունդի մէջ, այլ ե՛ս կը լինեմ արմատ ու ծնող շատ արքաների։ Եթէ կարող է ճշմարտութիւն գալ այն վհուկներից, ինչպէս քո վրայ, Մակբեթ, փայլում են նրանց խօսքերը, ինչո՞ւ չեն կարող, քո վրայ հաստատուած ճշտութիւններով, նաեւ ինձ համար մարգարէ լինել եւ յոյսեր տալ ինձ։ Բայց, յո՛ւշ, չխօսենք։

[Macbeth, as king, Lady Macbeth, as queen, both enter, followed by Lennox, Ross and various Lords and Ladies.]

MACBETH.
Ահա այստեղ է մեր աւագ հիւրը։

LADY MACBETH.
Եթէ մոռացած լինէինք նրան, դա մեր խնջոյքում մի բաց կը լինէր, եւ բոլորն՝ անշուք։

MACBETH.
Տէր իմ, այս գիշեր մի հանդիսաւոր հացկերոյթ ունինք, եւ պիտի խնդրեմ, որ ներկայ լինէք։

BANQUO.
Թող Ձերդ Բարձրությունը հրամայի այն, ինչ դուք կամենաք ինձանից, քանի որ Ձերդ մեծության առաջ է, որ իմ պարտավորությունները ընդմիշտ միահյուսված են ամենաանլուծելի կապերով։

MACBETH.
Չի՞ էք հեծնելու կէսօրից յետոյ։

BANQUO.
Այո՛, տէր արքայ։

MACBETH.
Այլապէս այսօր մեր ժողովի մէջ պիտի խնդրէինք ձեր լաւ խորհուրդը, որ միշտ եղած է թէ՛ լուրջ, թէ՛ յաջող։ Բայց վաղը կ՝առնենք։ Հեռո՞ւ էք գնում։

BANQUO.
Այնքան որ, տէր իմ, կարող է տեւել մինչեւ ընթրիքը։ Նոյնիսկ եթէ ձիս շատ լաւ չքայլէ, դեռ գիշերից էլ

մէկ-երկու մութ ժամ պէտք է փոխ առնեմ։

MACBETH.
Բայց ետ չմնաք մեր հացկերոյթից։

BANQUO.
Չեմ մնայ, տէր իմ։

MACBETH.
Ինչպէս լսում ենք, մեր արիւնախանձ ազգականները ապաւինել են անգլիա եւ իռլանդ եւ իրենց անգութ հայրասպանութիւնը չեն խոստովանում, այլ տարօրինակ առասպելներով խաբում են իրենց ունկնդիրներին։ այդ մասին՝ վաղը, երբ որ դրա հետ ուրիշ պետական կարեւոր գործեր մեզ կը հրաւիրեն խորհրդակցութեան։ Ձի նստէք շուտով եւ երթաք բարով մինչեւ այս գիշեր։ Ֆլի՞նսն էլ ձեզ հետ է։

BANQUO.
Այո՛, ազնիւ տէր։ Մեր ժամանակը փութացնում է մեզ։

MACBETH.
Ցանկանում եմ ձեզ հաստատասմբակ եւ արագ ձիանք եւ յանձնում եմ ձեզ նրանց կռնակին։ Բարի ճանապա՛րհ։ Բանքոն գնում է։ Իւրաքանչիւր մարդ այժմ տէր լինի իր ժամանակին մինչեւ գիշերուայ ճիշտ եօթը ժամը։ Իսկ մենք հիւրերին աւելի սիրով պատուելու համար ուզում ենք մինչեւ ընթրիքի ատեն առանձին մնալ։ Մինչ այն, տէր ընդ ձեզ։

[All exit save Macbeth and a Servant.]

MACBETH [cont.]
Տղա՛յ, քեզ հետ եմ։ Արդեօք այն մարդիկ սպասո՞ւմ են մեզ։

SERVANT.
Այո՛, տէր արքայ, դուրսը կեցած են պալատի դռանը։

MACBETH.
Բեր նրանց այստեղ։

[The Servant exits.]

MACBETH [cont.]
Լինել այս ոչի՞նչ է. ապահով կերպով լինելն է բանը։ Վախս Բանքոյից խոր արմատ ունի, եւ

արքայական այն բնութեան մէջ մի բան է իշխում, որից երկիւղ կայ։ Շատ խիզախ է նա եւ հոգու անսաստ խառնուածքի հետ ունի այնպիսի խելամտութիւն, որ յաւէտ նրա արիութեանը խորհուրդ է տալիս ապահով գործել։ Չկայ ոչ մի մարդ, բացի նրանից, որի գոյութիւնն ինձ երկիւղ ազդէ։ Ոգիս նրա մօտ այնպէս նկուն է, ինչպէս, ասում են, Անտօնիոսինը Կեսարի առաջ։ Նա յանդիմանեց գուշակ քոյրերին երբ առաջին հեղ արքայ անունը դրին իմ վրայ. հրամայեց նրանց, որ իր հետ խօսեն. ապա քոյրերը մարգարէի պէս նրան կանչեցին հայր արքաների մի ամբողջ շարքի. իմ գլխիս դրին անպտուղ մի թագ եւ իմ բուռի մէջ՝ ամուլ գայիսոն, որ կորզելու է անտոհմիկ մի ձեռք, քանի որ ոչ մէկն իմ որդիներից չէ ժառանգելու։ Ուրեմն Բանքոյի՞ սերունդի համար պղծեցի հոգիս. նրա՜նց համար է, որ սպանեցի բարի Դունկանին նրա՜նց համար։ Իմ անմահական գոհարս տուի մարդկային ցեղի հանուր թշնամուն՝ նրա՜նց թագաւոր դարձնելու համար, բանքոյի սերմը զա՛րմ արքաների։ Ոչ, աւելի շուտ ասպարէզ եկ, բախտ, մարտի կանչիր ինձ, կռուենք մինչեւ վերջ։ Ո՞վ կայ այդտեղ, հէ՛յ։

[The Servant enters with the Murderers.]

MACBETH [cont.]
Կաց դռան առաջ եւ կանգնիր այնտեղ, մինչեւ որ կանչենք։

[The Servant exits.]

MACBETH [cont.]
Երեկ չէ՞ր, որ մենք խօսեցինք ձեզ հետ։

MURDERER 1.
Այո՛, երեկ էր, ձերդ բարձրութիւն։

MACBETH.
Լա՛ւ, մտածեցի՞ք ասածներիս վրայ։ Իմացէք, նա էր, որ անցեալի մէջ ձեզ այնպէս սաստիկ անբախտացրել էր, եւ կարծում էիք՝ ես՝ անմեղս էի։ Բայց այդ մեր վերջին տեսակցութեան մէջ ապացուցի ձեզ եւ փաստեր տուի, թէ նա ինչ կերպով ձեզ ձեռք էր առել, ինչպէս էր ձեր դէմ արգելք յարուցում, ի՛նչ գործիքներով, ո՛վ էր բանեցնում այդ գործիքները եւ ամէն ուրիշ պարագաները, որոնք կէս-խենթին, խելագուրկին էլ ասել կը տային. «Ահա թէ ինչպէս գործում էր Բանքոն»։

MURDERER 1.
Յայտնեցիք մեզ այդ։

MACBETH.
Այո՛, յայտնեցի եւ դեռ աւելի առաջ գնացի, ինչ որ այս երկրորդ մեր տեսակցութեան նիւթն է լինելու։ Արդեօք իսկապէ՞ս ձեր համբերութիւնն այնպէս իշխող է ձեր հոգու վրայ, որ թոյլ պիտի տաք՝ այս բոլորն անցնի։ Կամ թէ այնքան լաւ աւետարանի աշակերտներ էք. որ աղօթք անէք այս բարի մարդու

եւ նրա գալիք սերունդի համար, որ ծանր ձեռքով կորացրել է ձեզ մինչեւ գերեզման եւ զաւակներիդ մուրացկան շինել մինչեւ յաւիտեան։

MURDERER 1.
Մենք մարդ ենք, տէր իմ։

MACBETH.
Այո՛, ցուցակում մարդկանց շարքումն էք. ինչպէս ամէն շուն, բարակ, խառնածին, քերծէ, սպանեօլ, բրդոտ, ջրի շուն, գամփռ, գայլաշուն, ամէնքն անխտիր շուն են յորջորջւում. գնացուցակն է, որ տարբերում է արագը, ծանրը, ուշիմը, որսկանն ու տուն պահողը՝ նայած այն ձիրքին, որ ամփոփել է բարի բնութիւնն ամէն մէկի մէջ, որից ամէն մէկն առնում է յատուկ իր մականունը, զատ այն ցուցակից, որ բոլորին էլ արձանագրում է նոյն անունի տակ։ Նոյնպէս եւ մարդիկ։ Արդ, եթէ դուք էլ յատուկ տեղ ունիք արժէքների մէջ, ոչ թէ մարդկութեան ամենաստորը, ասացէք ինձ այդ. եւ ես ձեզ գաղտնի մի գործ կը յանձնեմ, որի կատարումն իսպառ կը ջնջէ ձեր մեծ թշնամուն եւ ձեզ կը պրկէ ընդմիշտ մեր սրտի եւ մեր սիրոյ հետ. մեր, որ հիւանդ ենք, քանի ողջ է նա, եւ որ կատարեալ առողջ կը լինենք, երբ նա չլինի։

MURDERER 3.
Ես մի մարդ եմ, տէր, որին աշխարհի պիղծ հարուածները այնպէս բորբոքել եւ զայրացրել են, որ ինչ էլ լինի, պատրաստ եմ անել աշխարհի քէնից։

MURDERER 1.
Ես էլ՝ մի այլը՝ ձախորդանքներից այնպէս տաղտկացած, բախտից քաշկռտուած, որ յօժար եմ կեանքս արկածի դնել, որ կա՛մ բարւոքեմ եւ կա՛մ ինձ փրկեմ։

MACBETH.
Երկուսդ էլ հիմա գիտէք, որ Բանքոն ձեր թշնամին էր։

BOTH MURDERERS.
Ճիշտ է, տէր արքայ։

MACBETH.
Նոյնպէս եւ իմը։ Եւ այն աստիճան արիւնախնդիր ոխակալութեամբ, որ նրա կեանքի ամէն մի րոպէն մի յարձակում է կեանքիս ծուծի դէմ։ Եւ թէպէտ ինքս լաւ կարող էի բաց եւ աշկարայ իմ իշխանութեամբ աչքիս առջեւից չքացնել նրան եւ խոստովանել, թէ կամքս այդպէս էր, բայց ի սէր որոշ բարեկամների, որոնք թէ՛ իմն են եւ թէ՛ նրանը, եւ որոնց սէրը չեմ ուզում կորցնել, չպէտք է անեմ.։ Այլ պէտք է ողբամ այն մարդու վրայ, որին ես ինքս տապալած լինեմ։ Ահա թէ ինչո՛ւ դիմում եմ այսպէս ձեր օգնութեանը՝ ծածկելով գործը հանրութեան աչքից զանազան ծանր նկատումներով։

MURDERER 3.
Մենք կ՝անենք, տէր իմ, ինչ որ հրամայէք։

MURDERER 1.
Թէկուզ մեր կեանքն էլ.։

MACBETH.
Գիտեմ, ձեր ոգին փայլատակում է ձեր աչքերի մէջ։ Մէկ ժամից առաջ, ամենաուշը, ձեզ իմաց կը տամ, թէ ուրտեղ բռնէք, եւ ձեզ կը յայտնեմ ճիշտ ժամանակը եւ նոյնիսկ րոպէն։ Պէտք է ա՛յս գիշեր գործը կատարուի, եւ այդ՝ պալատից հէնց մի քիչ հեռու։ Բայց միշտ յիշեցէք, որ պահանջում եմ մաքուր երեւալ։ Մի բան էլ դեռ կայ։ Որպէսզի գործը ո՛չ փոնթ ունենայ եւ ո՛չ կարկատան, Ֆլինս, նրա որդին, որ նրա հետն է, եւ որի ջնջումն ինձ նոյնչափ պէտք է, որչափ հօր մահը, պէտք է ընդգրկէ այս մթին ժամի ճակատագիրը։ Ինքներդ առանձին որոշում տուէք։

MURDERER 3.
Վճռել ենք, տէր իմ։

MACBETH.
Իսկոյն գալիս եմ, ներսն սպասեցէք։

[The Murderers exit.]

MACBETH [cont.]
Վերջացա՛ւ։ Բանքո, եթէ քո հոգին երկինք պիտի գնայ, այս գիշեր եւեթ պէտք է սլանայ։

[Exits.]

‹Ω›

ACT III, SCENE II.

The same. Another Room in the Palace. Lady Macbeth and a Servant enter.

LADY MACBETH.
Բանքօն պալատից դո՞ւրս է գնացել։

SERVANT.
Այո՛, տիրուհի, բայց երեկոյեան կը վերադառնայ։

LADY MACBETH.
Ասա արքային, թէ կը ցանկայի երկու բառ ասել, երբ բարեհաճի։

SERVANT.
Իսկոյն, տիրուհի։

[The Servant exits.]

LADY MACBETH.
Ոչինչ չէ շահուել, ամէն ինչ տուժել, երբ մեր փափագը, թէեւ կատարուած, մեզ չէ գոհացրել։ Աւելի լաւ է կործանուած լինել, քան թէ կործանել, եւ ապրել յաւէտ տարակուսելի ուրախութեան մէջ։ Գալիս է Մակբեթը։ Ինչպէ՞ս ես, տէրս. ինչո՞ւ ես այդպէս միշտ մենակ մնում՝ տրտում ցնորքներ քեզ ընկեր շինած եւ որոճալով մտքեր, որ պէտք է մեռած լինէին այն անձերի հետ, որոնց յիշում ես։ Անճար բաներին մոռանալն է ճար։ Արուածն արուած է։

[Macbeth enters.]

MACBETH.
Օձին ճանկռել ենք, ոչ թէ սպանել. վէրքը կը կպչի, եւ նա կը լինի, ինչ որ կար առաջ։ Այնինչ ապիկար մեր չարութիւնը կը մնայ ենթարկուած նոյն ժանիքներին։ Բայց թող քայքայուի իրերի կազմը, երկու աշխարհն էլ քարուքանդ լինեն, քան թէ երկիւղով ուտենք մեր հացը եւ քնենք՝ տանջուած այս սարսափելի մղձաւանջներով, որ ցնցում են մեզ գիշերից գիշեր։ Լաւ է մեզ լինել այն մեռեալի մօտ, որին մենք, հանգիստ շահելու համար, ճանապարհ դրինք դէպ իր հանգիստը, քան թէ հոգեկան տանջարանի վրայ պրկուած մնալ անդուլ-անդադար ցնորքների մէջ։ Դունկանը հիմա գերեզմանումն է. կեանքի տենդայոյզ տագնապից յետոյ ննջում է անդորր։ Դաւաճանութիւնն արաւ այն ամէնն, ինչ որ կարող էր։ Ո՛չ պողպատ, ո՛չ թոյն, ո՛չ դաւ առտնին, ո՛չ զօրք արտաքին, ոչինչ չէ կարող վնասել նրան։

LADY MACBETH.
Եկ, բարի տէրս, ողորկիր դէմքիդ այդ կնճիռները, այս գիշեր ուրախ եւ զուարթ եղիր հիւրերիդ առաջ։

MACBETH.
Կը լինեմ, քաղցրիկ, բայց դու էլ, խնդրեմ, ուրախ պահիր քեզ։ Ուշադրութիւնդ թող լարուած մնայ Բանքոյի վրայ։ Մեծարիր նրան լեզուով ու աչքով. մեզ համար չկայ ապահովութիւն, քանի դեռ պէտք է մեր փառքը լուանք շողոքորթութեան այս գետերի մէջ, եւ մեր երեսը սրտներիս համար դիմակ դարձնենք՝ ծածկելով աչքից, թէ նրանք ինչ են։

LADY MACBETH.
Թող այդ բաները։

MACBETH.
Օ՛հ, կարիճներով լցուած է հոգիս, սիրելի կինս։ Գիտես, որ Բանքոն դեռ կենդանի է, նոյնպէս եւ Ֆլինսը։

LADY MACBETH.
Սակայն նրանց մէջ կեանքի վարձագիրն յաւէրժական չէ։

MACBETH.
Այո՛, դեռ յոյս կայ. անխոցելի չեն։ Ուրեմն ուրախ կաց։ Նախքան թէ չղջիկն իր թռիչքն անէ վանատան շուրջը, եւ նախքան կոչից սեւ հեկատէի ոսկեթեւ բզէզն իր խուլ բզզոցով իր յօրանջաբեր գիշերազանգը հնչեցրած լինի. ահաւոր մի գործ կատարուելու է։

LADY MACBETH.
Կատարուելո՞ւ, ի՞նչ։

MACBETH.
Դու անմեղ մնա տեղեկութիւնից, սիրելի ճուտիկ, մինչեւ որ ծափես աւարտուած գործը։ Աչքակապ գիշեր. եկ եւ պինդ կապիր գթոտ ցերեկի կաթոգին աչքը, եւ քո արիւնոտ եւ անտես ձեռքով ետ առ եւ ճղիր եւ պատառոտիր այն մեծ մուրհակը, որ պահում է ինձ այսպէս գունաթափ։ Թխպում է լոյսը, թռչում է ագռաւն իր թառատեղին մութ անտառի մէջ։ Ցերեկուայ բոլոր բարի բաները սմքում են, թմրում. այնինչ գիշերուայ սեւ գործիչները ոտքի են կանգնում եւ խլրտում են դէպ իրենց որսը։ Շուարուել ես դու խօսքերիս վրայ, բայց հանգիստ մնա։ Վատ սկսուածը չարով կ՝ամրանայ։ Եկ ինձ հետ, գնանք։

[They exit.]

‹Ω›

ACT III, SCENE III.

The same. A Lawn with a gate leading to the Palace. The three Murderers enter.

MURDERER 1.

Ո՞վ քեզ պատուիրեց, որ մեզ միանաս։

MURDERER 2.

Մակբեթը։

MURDERER 3.

Այս մարդու վրայ պէտք չէ կասկածենք, քանի որ յայտնեց մեր անելիքը ճիշտ մեր ստացած հրահանգի նման։

MURDERER 1.

Կա՛ց ապա մեզ հետ, դեռ արեւմուտքում փայլում են օրուայ մի քանի շողեր. ուշացած ճամփորդն այժմ շտապով խթում է իր ձին, որ կանուխ հասնի իր հիւրանոցը, եւ մօտենում է նա, որի համար հսկում ենք այստեղ։

MURDERER 2.

Ոչինչ, ձի է գալիս։

BANQUO [From without.]

Էհէ՛յ, մեզ համար մի ճրագ բերէք։

MURDERER 3.

Ուրեմն նա է։ Բոլոր միւսները, որոնք հրաւէրի ցուցակի մէջ են, արդէն պալատն են։

MURDERER 1.

Նրա ձիանքը շեղւում են ճամփից։

MURDERER 2.

Մէկ մղոնի չափ։ Նա էլ այստեղից մինչեւ պալատը ոտքով է գնում ուրիշների պէս։ Գալիս են Բանքո, Ֆլինս եւ մի ծառայ, որ ջահը ձեռքին՝ նրանց առջեւից է գնում։

MURDERER 3.

Ջա՛հ է, ջա՛հ։

[Banquo and Fleance enter.]

MURDERER 2.
Ինքն է։

MURDERER 1.
Հայդէ՛, յարձակուիր։

BANQUO.
Անձրեւ է գալու այս գիշեր։

MURDERER 1.
Թող գայ։

[They stab Banquo.]

BANQUO.
Դաւաճանութի՛ւն, փախիր, Ֆլինս, փախիր, փախիր, զաւակս, եւ վրէժս հանիր։ Օ՛հ, դու սրիկա՛յ.։

[Dies asFleance escapes.]

MURDERER 2.
Այն ջահն ո՞վ մարեց։

MURDERER 1.
Լաւ չարի՞ միթէ։

MURDERER 2.
Մէկն է վար ընկել, որդին փախել է։

MURDERER 3.
Գործի լաւ կէսը ձեռքից փախցրինք։

MURDERER 1.
Լաւ, գնանք յայտնենք՝ որչափն է արուել։

[They exit.]

‹Ω›

ACT III, SCENE IV.

The same. A Room of state in the Palace with a banquet being prepared. Macbeth, Lady Macbeth, Ross, Lennox, Lords and Attendants all enter.

MACBETH.
Ինքներդ գիտէք աստիճաններդ. նստէք։ Առաջին եւ վերջին անգամ՝ ձեզ բարի գալուստ։

LORDS.
Շնորհակալութիւն ձերդ բարձրութեան։

MACBETH.
Իսկ մենք ինքներս ուզում ենք խառնուիլ մեր հիւրերի հետ եւ խաղալ դերը խոնարհ տանտիրոջ։ Մեր տանտիրուհին իր արքունական տեղը կը բազմի. բայց յարմար ժամին կը խնդրենք, որ ձեզ իր բարեւն ասէ։

LADY MACBETH.
Ինքներդ իմ կողմից, տէր իմ, ասացէք բարեկամներին. քանի որ սիրտս ասում է նրանց՝ բարով էք եկել։

[1st Murderer enters.]

MACBETH.
Նրանք էլ իրենց շնորհակալութեամբ հանդիպում են քեզ։ Երկու կողմերը հաւասար են այժմ։ Այստեղ կը նստենք՝ ուղիղ մէջտեղը. լաւ զուարճացէք։ Շուտով կը խմենք բոլորահերթը։ Մօտենալով դռանը։ Արիւն կայ դէմքիդ։

MURDERER.
Բանքոյինն է այդ։

MACBETH.
Լաւ է՝ քո վրայ, քան թէ նրա մէջ։ Ճամփեցի՞ք նրան։

MURDERER.
Ես ինքս, տէր իմ, վիզը կտրեցի։

MACBETH.
Վիզ կտրողների ամենալաւն ես բայց նա՝ էլ լաւ է, ով որ Ֆլինսի հետ նոյնն արած լինի։ Թէ այն էլ դու ես, անզուգական ես։

MURDERER.
Ա՛խ, վեհափառ տէր, Ֆլինսը խոյս տուաւ։

MACBETH.
Ուրեմն ախտս գալիս է կրկին. թէ ոչ՝ կատարեալ պիտի լինէի ողջ, ինչպէս մարմար, հաստատ, ինչպէս ժայռ, եւ համատարած ու ազատ, ինչպէս պարփակող օդը։ Իսկ այժմ կապուած եմ, կաշկանդուած, գոցուած, պատած ստահակ տարակոյսներով եւ երկիւղներով.։ Բայց Բանքոյի գործն ապահովուա՞ծ է։

MURDERER.
Այո՛, տէր արքայ, ապահով է նա մի խոր փոսի մէջ, քսան ճեղք՝ բացուած իր գլխի վրայ, ամէնէն փոքրը՝ սպանիչ կեանքի։

MACBETH.
Այդ մէկի համար շնորհակալ եմ։ [*Aside.*] Մեծ օձն ընկել է. բայց փախած որդը այն բնոյթն ունի, որ այժմ անատամ, բայց ժամանակին թոյն է թորելու։ Գնա՛, մենք վաղը նորէն կը խօսենք։

[1st Murderer exits.]

LADY MACBETH.
Վեհափառ տէր իմ, դուք չէք խրախուսում։ Վաճառուած բան է այն հացկերոյթը, երբ հիւրընկալը չէ կրկնում յաճախ խնջոյքի ատեն, թէ յօժարասիրտ տրուած յարգինք է։ Ուտելը տան մէջ աւելի լաւ է. տնից դուրս՝ ճաշի բոլոր համեմը պատուասիրումն է։ Համախմբումը, առանց այդ բանի, անզարդ կը լինէր։

[The Ghost of Banquo rises and sits in Macbeth's place.]

MACBETH.
Քաղցրի՛կ յուշարար։ Այժմ թող բարի մարսողութիւնը հետեւորդ դառնայ լաւ ախորժակին, եւ այն երկուսին՝ առողջութիւնը։

LENNOX.
Ձեր բարձրութիւնը թող հաճի նստել։

MACBETH.
Երկրի բոլոր փառքն ամբողջ կը լինէր այս հարկի ներքեւ, եթէ Բանքոյի շնորհալից անձը այժմ այստեղ լինէր։ Եւ երանի թէ մեղադրեմ նրան անսիրութեան մէջ, քան թէ ստիպուիմ մի փորձանք ողբալ։

ROSS.
Տէր արքայ, նրա բացակայութիւնն արատ է դնում իր խոստման վրայ։ Թող բարեհաճի ձեր

բարձրութիւնը իր արքայական սեղանակցութեամբ մեզ պատիւ անել։

MACBETH.
Սեղանը լի է։

LENNOX.
Այստեղ մի աթոռ պահուած կայ, տէր իմ։

MACBETH.
Ո՞ւր։

LENNOX.
Այստեղ, տէր իմ։ Բայց ի՞նչն է արդեօք ձեզ այդպէս յուզում։

MACBETH.
Ձեզնից ո՞ր մէկն է արել այս բանը։

LORDS.
Ի՞նչ բան, տէր արքայ։

MACBETH.
Չես կարող ասել, թէ ես եմ արել։ Մի՛ ցնցիր վրաս արիւնաշաղախ այդ գանգուրներդ։

ROSS.
Վեր կացէք, լորդեր, մեր տէրը լաւ չէ։

LADY MACBETH.
Նստէք, յարգելի իմ բարեկամներ, յաճախ ամուսինս այդպէս է լինում եւ երիտասարդ տարիքից ի վեր այսպէս է եղել։ Նստեցէք, խնդրեմ։ Հիւանդութիւնը րոպէական է. մի ակնթարթում նա կ՝առողջանայ։ Եթէ շատ նայէք, կը գրգռէք նրան, եւ նրա յոյզը կ՝երկարաձգուի։ Կերակուր կ՝երէք, մի՛ նայէք նրան։ Միթէ մարդ չե՞ս դու։

MACBETH.
Այո՛, եւ քաջ մարդ, որ յանդգնում է նայել մի բանի, որից դեւն անգամ պիտի զարհուրէր։

LADY MACBETH.
Ինչ դատարկ խօսքեր։ սա էլ քո վախի նկարած բանն է։ Սա էլ օդային դաշոյնի պէս է, որ, ասում էիր, քեզ դէպի Դունկանն առաջնորդում էր։ Օ՛հ, այս գողերը եւ խրտչումները, իսկական ահի այս կեղծիքները այն հեքիաթներին միայն վայել են, որ կանայք, նստած կրակի կողքին, սովոր են պատմել

իրենց տատերի հեղինակութեամբ։ Ամօ՛թ է, ամօ՛թ։ Ինչո՞ւ ես այդպէս կերպարանք առել։ Եւ, վերջ ի վերջոյ, այդ, որ տեսնում ես, մի պարզ աթոռ է։

MACBETH.
Մէկ նայիր, խնդրեմ, տե՛ս, նայի՛ր, ահա։ Եթէ կարող ես գլուխդ շարժել, ապա եւ խօսիր։ Եթէ այսուհետ դիականոցներն ու շիրիմները ետ են ղրկելու մեր թաղածներին, թող ուրուրների քարճիկը դառնայ մեր դամբարանը։

[The Ghost exits.]

LADY MACBETH.
Ոչինչ, բոլորովին տմարդացե՞լ ես։

MACBETH.
Եթէ հաստատ է, որ ես այստեղ եմ, ես տեսայ նրան։

LADY MACBETH.
Բա՛հ, ամօ՛թ, ամօ՛թ։

MACBETH.
Սրանից առաջ էլ արիւն թափուել է։ Հին դարերի մէջ, նախքան մարդկային օրէնսդրութիւնը յստակած լինէր ընկերութիւնը եւ մեղմափոխած։ Բայց այն ժամանակ, երբ որ ուղեղը ցրւում էր գանգից, մարդը մեռնում էր, եւ այդ էր վերջը։ Իսկ այժմ նրանք ելնում կանգնում են՝ քսան մահացու պատռուածք գլխին, եւ մեզ աթոռից դէն են շպրտում։ Սա շատ աւելի այլանդակ բան է, քան թէ այնպիսի մի սպանութիւն։

LADY MACBETH.
Իմ ազնիւ տէրս, բարեկամներդ կարօտել են քեզ։

MACBETH.
Մոռացել էի։ Մի՛ ապշէք վրաս, իմ բարեկամներ։ Խիստ տարօրինակ մի տկարութիւն ունեմ ես վաղուց, որ ոչինչ բան է ծանօթներիս մօտ։ Եկէք, ողջութի՛ւն եւ սէ՛ր բոլորիդ։ Ուրեմն նստեմ։ Գինի տուէք ինձ, լցրէք լիուլի։

[The Ghost rises once more.]

LORDS.
Մեր յարգանքը՛ ձեզ, ամէնքի կենա՛ց։

MACBETH.
Կորիր իմ աչքից, եւ թող գետինը քեզ ծածկէ իր տակ։ Ոսկերքդ անծուծ են, արիւնդ պաղ է, եւ տեսողութիւն չունիս բնաւին այդ աչքերի մէջ, որ խոժոռում ես։

LADY MACBETH.
Մի սովորական բան է այս, լորդեր. այ՛լ բան չկարծէք. միայն թէ ափսո՛ս, որ խանգարում է ներկայ խնջոյքը։

MACBETH.
Այն բոլորն, ինչ որ մի մարդ կարող է, կարող եմ եւ ե՛ս։ Դո՛ւրս եկ իմ առաջ՝ որպէս կոշտամազ Ռուսաստանի արջ, զինուած ռնգեղջիւր կամ Հիրկանի վագր, առ որեւէ ձեւ, բայց ոչ այդ մէկը, եւ պիրկ ջիղերս չեն դողայ երբեք։ Կամ կենդանացի՛ր եւ ինձ քո սրով ասպարէզ կանչիր անապատի մէջ. եթէ դող ցոյց տամ, հրատարակիր ինձ աղջկայ պուպրիկ։ Կորի՛ր այստեղից, ահռելի՛ ուրու։ Անկենդան խաբկանք, չքուի՛ր։ Ուրուականն անհետանում է։ Հա՛, այդպէս։ Հիմա որ գնաց, ես մարդ եմ նորէն։

[The Ghost exits.]

LADY MACBETH.
Դու վռնդեցիր ուրախութիւնը, մեր լաւ խնջոյքը տակնուվրայ արիր խիստ զարմանալի այդ անկարգութեամբ։

MACBETH.
Կարո՞ղ են լինել այսպիսի բաներ եւ ամառային մի ամպի նման պոռթկալ մեր վրայ եւ մեզ չապշեցնել։ Զարմացնում էք ինձ հէնց իմ սեփական բնութեան վրայ, երբ մտածում եմ, թէ դուք կարող էք նայել այսպիսի տեսարանների եւ ձեր այտերի բնական յակինթն անաղարտ պահել, այնինչ իմ այտերս ահից դեղնել են։

ROSS.
Ի՞նչ տեսարաններ, տէր իմ։

LADY MACBETH.
Խնդրում եմ, մի՛ խօսէք հետը։ Որքան խօսում էք, այնքան վիճակը վատթարանում է, հարցումը նրան կատաղեցնում է։ Ձեզ բարի գիշեր։ Էլ մի սպասէք կարգով մեկնելու. հեռացէք մեկէն։

LENNOX.
Ձեզ գիշեր բարի, եւ առողջութիւն Նորին բարձրութեան։

LADY MACBETH.
Բարի գիշեր գայ ամէնքիդ վրայ։

[All exit except Macbeth and Lady Macbeth.]

MACBETH.
Արիւն է ուզում.։ Ասում են՝ արիւնն արիւն է ուզում, շատ է պատահել, որ քարեր շարժուել, ծառեր խօսել են. կանխանշաններ եւ հասկանալի յարակցութիւններ կաչաղակներով եւ անծեղներով եւ ագռաւներով ամէնէն թաքուն արիւնահեղին յայտնագործել են։ Արդեօք գիշերի ո՞ր ժամանակն է։

LADY MACBETH.
Գրեթէ մրցում է առաւօտուայ հետ, թէ ո՛րն է որը։

MACBETH.
Լաւ, ի՞նչ ես ասում, որ Մակդուֆ մերժեց ներկայ գտնուիլ մեր մեծ կոչունքին։

LADY MACBETH.
Միթէ՞ դու նրան հրաւիրե՞լ էիր։

MACBETH.
Ես անուղղակի տեղեկացել եմ. բայց մարդ կ՝ուղարկեմ։ Չկայ ոչ մէկը այդ պարոններից, որի տան մէջ իսկ մի մարդ չունենամ։ Վաղը կը գնամ, առաւօտ կանուխ, վհուկների մօտ։ Աւելի յայտնի պէտք է խօսեն ինձ։ Հիմա վճռել եմ վատթար միջոցով վատթարն իմանալ։ Իմ օգտի առաջ ամէն ուրիշ բան տեղի պէտք է տայ։ Արեան մէջ այնքան ես խորն եմ մխուել, որ եթէ չուզեմ առաջ ընթանալ, նահանջը նոյնչափ դժուար է, որչափ առաջ դիմելը։ Ահաւոր բաներ ունիմ գլխիս մէջ, որոնք ուզում են դիմել դէպի ձեռք, եւ որոնց պէտք է գործադրութիւն տամ, նախքան թէ կշռեմ։

LADY MACBETH.
Քեզ պակասում է քունը, կազդուրիչն ամէն էակի։

MACBETH.
Եկ գնանք, քնենք։ Իմ տարօրինակ ինքնատանջումը համբակի վախ է՝ վարժութեան կարօտ։ Խակ ենք գործի մէջ։

[They both exit.]

‹Ω›

ACT III, SCENE V.

The Blasted heath. Thunder. the three Witches enter and meet Hecate.

WITCH 1.

Ինչո՞ւ ես, Հեկատէ, այդպէս բարկացել։

HECATE.

Իրաւունք չունի՞մ, պառաւ վհուկներ, չափազանց յանդուգն, լպիրշ ջատուկներ։ Ո՞վ թոյլ տուեց ձեզ, որ Մակբեթի հետ դաւակից դառնաք, մահու գործերը եւ խորհուրդները մարգարէանաք։ Եւ ինձ՝ տիրուհուն թովչութիւնների, գաղտնի նիւթողին չարութիւնների, չհրաւիրեցիք ձեզ հետ միանալ եւ մեր արուեստի մեծ փառքը ցոյց տալ։ Եւ, որ դեռ վատն է, այդ դաւերը չար գործ դրիք մի փուչ զաւակի համար, ոխակալ, մաղձոտ, որ ձեզ չէ սիրում, այլ միւս մարդկանց պէս իր շահն է փնտրում։ Դե՛հ, սխալներդ հիմա ուղղեցէք եւ շուտ այստեղից թռէք, հեռացէք, եւ Ախերոնի խորխորատի մօտ սպասեցէք ինձ դուք վաղն առաւօտ։ Նա կը գայ այնտեղ ձեզ հարց անելու, իր ճակատագրին տեղեկանալու։ Պատրաստ պահեցէք ձեր անօթները, ձեր թովչանքները ու հուռութները։ Ես օդն եմ թռչում եւ գիշերս այնտեղ մի դաւ կը նիւթեմ՝ սոսկալի, ահեղ։ Մի օրհասական գործ խորհրդաւոր, որ կը կատարուի մինչ վաղը կէսօր։ Մի գոլորշեղէն կաթիլ թունալից կախուած է այնտեղ՝ լուսնի եղջիւրից, դեռ գետին չընկած՝ կը բռնեմ ես այն, դիւթքի արհեստով կը զտեմ ես այն, եւ այն զօրութեամբ գետնից դուրս կը գան ոգիներ պատրիչ եւ արուեստական, որոնք Մակբեթին խելքի՛ց կը հանեն եւ նրան դէպի անկում կը տանեն։ Եւ կ՝արհամարհէ նա օրհաս ու մահ, կ՝անարգէ ամէն սրբութիւն եւ ահ, եւ, ինչպէս գիտէք, ամենայն բանում գոռոզութիւնն է մարդուն կործանում։ [Song from outside.] «Ցանկությունը սուրբ է»։ Ա՛հ, փոքրիկ ոգիս սեքս խաղալիք, տեսէք, կանչում է մէգի մէջ նստած՝ ինձ սպասում է։

[Hecate exits.]

WITCH 1.

Եկէք շտապենք, շուտով ետ կը գայ։

[All exit.]

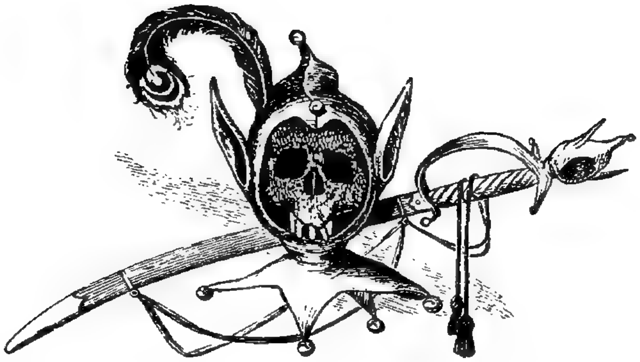

ACT III, SCENE VI.

Forres. A Room in the Palace. Lennox and another Lord enter.

LENNOX.

Իմ ասածները զուգադէպ եղան ձեր մտքերի հետ. մնացորդն իրենք թող մակաբերեն։ Միայն, ասում եմ, իրերն անսովոր ընթացք ստացան։ Մակբեթ շատ ողբաց ազնիւ Դունկանին. հարկաւ, մեռած էր.։ Եւ արի Բանքոն անժամ ման եկաւ։ Նրան էլ, ուզէք, կարող էք ասել, թէ Ֆլինսն սպանեց այն հիման վրայ, որ Ֆլինսը փախաւ։ Մարդիկ չպէտք է տարաժամ ման գան։ Ո՞վ չի մտածի, թէ իՆչ աստիճան հրէշաւոր բան էր մալկոմի կողմից եւ Դոնալբէյնի՝ իրենց շնորհալից հօրը սպանել։ ԴժոխայիՆ գործ.։ Ինչպէ՛ս Մակբեթին դա ցաւ պատճառեց։ Չէ՞ որ նա իսկոյն, բորբոքուած ազնիւ կատաղութիւնից, պատառեց երկու չարագործներին, որոնք խմիչքի ստրուկներ էին եւ քնի գերի։ Ազնիւ գործ չէ՞ր այդ։ Այո՛, եւ խոհեմ։Քանի որ ո՞վ է, որ չկատաղէր՝ լսելով նրանց ուրացումները։ Այսպէս, ասում եմ, մակբեթ ամէն բան լաւ է կարգադրել։ Եւ, հաստատ գիտեմ, եթէ Դունկանի որդիներին էլ կարենար դնել իր փականքի տակ, ինչ որ Աստուծով չի կարողանայ, նրանց ցոյց կը տար, թէ իՆչ ասել է հայրասպան լինել։ Նոյնպէս եւ Ֆլինսին։ Բայց սուս։ Մակդուֆը, ինչպէս լսում եմ, մի քանի ազատ խօսքերի համար եւ ա՛յն պատճառով, որ բռնակալի խնջոյքին չեկաւ, զրկուել է շնորհից։ Կարո՞ղ էք ասել թէ ո՛ւր է փախել։

LORD.

Դունկանի որդին, որի ծննդեան իրաւունքները այս բռնակալը յափշտակած է, ապրում է Անգլիոյ արքունիքի մէջ եւ աստուածասէր Էդուարդի կողմից այնպէս շնորհով հիւրընկալուած է, որ բնաւ բախտի դժկամութիւնը չէ նուազեցրել նրա յարգանքից։ Մակդուֆն էլ հիմա այնտեղ է դիմել՝ սուրբ թագաւորից խնդրելու համար, որ ոտքի հանէ Նորթումբերլանդին եւ քաջ Սիվարդին, որ, նրանց ձեռքով եւ երկնաւորի վաւերացումով, սնունդ տանք կրկին մեր սեղաններին եւ անխռով քուն՝ մեր գիշերներին, մեր կոչունքներից եւ խնջոյքներից վանենք դաշոյնը, տանք հաւատարիմ հպատակութիւն, ստանանք ազատ պատիւ ու պարծանք, որոնց բոլորից զրկուած ենք հիմա։ Եւ այս լուրերը այնպէս յուզել են սուրբ թագաւորին, որ պատերազմի պատրաստւում է նա։

LENNOX.

Մակբեթը կանչե՞լ էր Մակդուֆին իր մօտ։

LORD.

Այո՛, կանչել էր, բայց մռայլադէմ պատգամաւորը, լսելով մի չոր «Չե՛մ գալիս, պարոՆ», թողեց, ետ դարձաւ եւ մի հը՛մ արաւ, որով կարծես թէ ուզում էր ասել. «Շա՛տ ես զղջալու՝ ինձ այս բիրտ կերպով ճամփելուդ համար»։

LENNOX.

Երանի թէ դա թելադրէ նրան շատ զգոյշ կենալ։ Եւ հեռու մնալ, որքան որ դրդէ խոհեմութիւնը։ Ա՛խ, մի սուրբ հրեշտակ թռչէր Անգլիոյ այն արքունիքը, եւ նա չհասած՝ ինքը մատուցէր նրա պատգամը, որպէսզի արագ օրհնութիւն ետ գար այն անիծեալի ձեռքի տակ տանջուած մեր հայրենիքին։

LORD.
Իմ աղոթքներս նրան ուղեկի՛ց։

[They exit.]

‹Ω›

Two of Pentagrams

ACT IV, SCENE I.

A dark Cave. In the middle of stage a Cauldron Boils. Thunder. The three Witches enter.

WITCH 1.

Երեք անգամ զոլ-զոլ կատուն մլաւեց։

WITCH 2.

Երեք անգամ եւ մէկ՝ ոզնին ձայն հանեց։

WITCH 3.

Հարպին ճուաց. «Ժամանակ է, ժամանակ»։

WITCH 1.

Կաթսայի շուրջ պտոյտ գործենք, թունոտ աղիք մէջն աձենք։ Գորտ, որ սառն քարի տակ տիւ ու գիշեր երսունմէկ թոյն ես թորել շարունակ, մեր կաթսայում նախ եռ եկ։

EVERYONE.

Դիւթուիր, դիւթուիր, տաժանք, նիւթուիր, կաթսայ, փրփրա, բոց, վառուիր։

WITCH 2.

Ճահճի օձի մէջքի միս, կաթսայի մէջ եռայ դու, մողէսի աչք, գորտի բոյթ, չղջիկի բուրդ, շան լեզու, խլէզի ոտք, բուի թեւ, իժի լեզու երկժանի, կոյր զեռունի խայթոցն էլ, որ թովչանքը պինդ լինի՝ Որպէս ապուր դժոխքի, լաւ եռացէք, փրփրացէք, ամէն դիւթքի, հուռութքի զօրեղ խառնուրդ կազմեցէք։

EVERYONE.

Դիւթուիր, դիւթուիր, տաժանք, նիւթուիր, կաթսայ, փրփրա, բոց, վառուիր։

WITCH 3.

Վիշապի թեփ, գայլի ատամ, վհուկների մումիաներ, ծովի անյագ շնաձկան կոկորդը եւ աղիքներ, մթութեան մէջ գետնից հանուած մոլախինդի դառն արմատ, բոզ մօր ցկնած, փոսում թաղուած երեխայի ձեռքի մատ, այծի լեղի, գեղձի ոստ, լեարդ հայհոյիչ հրէայի, թաթարի շուրթ, թուրքի քիթ աձենք մէջը կաթսայի եւ թանձրացնենք ապուրը ու հիւթալի դարձնենք, իբրեւ համեմ բոլորին՝ վագրի աղիք աւելցնենք։

EVERYONE.

Դիւթուիր, դիւթուիր, տաժանք, նիւթուիր, կաթսայ, փրփրա, բոց, վառուիր։

WITCH 2.

Եւ ապուրը պաղացնենք մի բաբունի արիւնով, որ դիւթանքը դարձնենք զօրաւոր ու ապահով։

[Hecate enters.]

HECATE.
Լաւ էք գործել, ես գոհ եմ. պէտք է ձեր ջանքը գովեմ։ Ամէն մէկդ առանձին կ՝առնէք շահից ձեր բաժին։ Հիմա եկէք, խմբուեցէք որպէս էլֆեր, փերիներ՝ կլոր շրջան կազմեցէք, որ բոլորը շաղախուի, եւ դիւթանքը կատարուի։ Երգ սեւ ու սպիտակ ոգիներ, գորշ ու կարմիր ոգիներ, լաւ խառնեցէք, խառնեցէք, որչափ կարէք, խառնեցէք։

[Song: "Firereaver: the Heretic Daughter of Plague." Hecate exits.]

WITCH 2.
Բոյթերս քոր են գալիս, եւ դա ինձ ցոյց է տալիս, որ անպատճառ մի չար բան դէպի այս կողմն է գալիս։ Բացուիր, դո՛ւռ. ով էլ որ գայ, ճամփայ տուր։

[Macbeth enters.]

MACBETH.
Է՛յ, դուք, գաղտնագործ, կէսգիշերային մռայլ ջատուկներ, այդ ի՞նչ էք անում։

EVERYONE.
Մի գործ անանուն։

MACBETH.
Երդուեցնում եմ ձեզ յանուն ի՛նչ բանի որ դաւանում էք, Ինչպէ՛ս էլ որ այդ իմացած լինէք, Պատասխան տուէք. թէկուզ հողմերը սանձարձակ անէք եւ մարտնչել տաք տաճարների դէմ, թէկուզ կոհակը կործանէ, կուլ տայ նաւարկութիւնը, թէկուզ ցորենը ցրիւ գայ հասկից, եւ ծառերն ընկնեն, թէկուզ դղեակներ պահապանների գլխին տապալուին, թէկուզ բուրգերը եւ պալատները գլուխները ծռեն մինչեւ հիմքերը, թէկուզ բնութեան սերմերի գանձը թաւալգլոր թափուի մինչ այն աստիճան, որ կործանումն էլ ուժասպառ դառնայ, Պատասխան տուէք իմ հարցումներին։

WITCH 1.
Խօսի՛ր։

WITCH 2.
Հարց արա։

WITCH 3.
Պատասխան կը տանք։

WITCH 1.
Արդեօք մե՞ր բերնից կ՝ուզէիր լսել, թէ՞ մեր մեծերից։

MACBETH.
Կանչեցէք նրանց, թոյլ տուէք՝ տեսնեմ։

WITCH 1.
Կաթսայի մէջ թող լցնենք մատակ խոզի արիւնից, հէնց այն խոզի, որ լափեց ինը հատ իր ձագերից։ Մարդասպանի կախաղանից ծորած ճարպն էլ մէջն ածենք։

EVERYONE.
Եկ վերեւից կամ վարից, ցոյց տուր քեզ եւ շնորհքդ։ Որոտ, Ա տեսիլ, մի գլուխ՝ սաղաւարտով։

[Thunder. An Apparition of an armed Head rises.]

MACBETH.
Ասա ինձ, ո՛վ դու անյայտ զօրութիւն.։

WITCH 1.
Նա գիտէ միտքդ. դու լսիր միայն, ինքդ մի՛ խօսիր։

APPARITION 1.
Մակբե՛թ, Մակբե՛թ, Մակբե՛թ, զգո՛յշ Մակդուֆից, զգոյշ կաց Ֆայֆից։ Բաց թող ինձ։ Բաւ է։

[The Apparition sinks down.]

MACBETH.
Ինչ էլ որ լինես, քո տուած բարի խորհուրդի համար շնորհակալութիւն։ Ճի՛շտ վախիս դիպար.։ Բայց մէ՛կ բառ եւս.։

WITCH 1.
Նա չի ենթարկուի ոչ մի հրամանի։ Ահա մի ուրիշն՝ աւելի զօրեղ, քան առաջինը։

[Thunder. An Apparition of a bloody Child rises.]

APPARITION 2.
Մակբե՛թ, Մակբե՛թ, Մակբե՛թ.։

MACBETH.
Երեք ականջ էլ որ ունենայի, քեզ կը լսէի։

APPARITION 2.
Արիւնռուշտ եղիր, խիզախ, վճռական, ծաղրիր մարդկային ամէն զօրութիւն, կնոջից ծնուած ոչ ոք չէ կարող Մակբեթին վէրք տալ։

[The Apparition sinks down.]

MACBETH.
Դե՛հ, ապրիր, Մակդուֆ, ի՞նչ կարիք ունիմ քեզնից վախնալու։ Բայց պէտք է դարձեալ ապահովութիւնս երկպատիկ անեմ եւ ճակատագրից մուրհակ ստանամ։ Չպիտի ապրես, որ կարողանամ գունատսիրտ վախի երեսին ասել. «Դու սուտ ես խօսում», եւ քնել անփոյթ՝ ամպրոպից անվախ։

[Thunder. An Apparition of a Child crowned, with a tree branch in his hand rises.]

EVERYONE.
Լսիր, մի՛ խօսիր։

APPARITION 3.
Մեծամիտ եղիր եւ առիւծասիրտ եւ փոյթ մի՛ անիր թէ ո՛վ է յուզւում, ո՛վ է բարկանում, կամ թէ որտեղ են դաւադիրները։ Մակբեթի համար չկայ պարտութիւն, մինչեւ բիրնամի այն մեծ անտառը վեր չբարձրանայ դունսինեյն լեռը՝ նրա դէմ կռուի։

[The Apparition sinks down.]

MACBETH.
Եւ այդպիսի բան չի լինի երբեք։ Ո՞վ կարէ իշխել անտառի վրայ. հրամայել ծառին, որ երկրաշաղկապ իր արմատները դուրս քաշէ գետնից։ Լա՛ւ գուշակումներ, շա՛տ բարի։ Ուրեմն, ապստա՛մբ գլուխ, մի՛ ելնիր, մինչեւ Բիրնամի անտառն ինքը ոտք չելնէ։ Եւ մեր բարձրագահ Մակբեթը կ՝ապրի մինչեւ լրումը կեանքի վարձագրի եւ շունչը կը տայ ծերութեան միայն եւ սովորական մահկանացութեան։ Բայց, այնուհանդերձ, սիրտս տրոփում է՝ մի բան գիտնալու։ Այս մէկն էլ ասէք, եթէ կարող է ձեր արուեստն ասել, Բանքոյի զարմը կը թագաւորէ՞ այս պետութեան մէջ։

EVERYONE.
Մի՛ փորձիր գիտնալ աւելի, քան այս։

MACBETH.
Պէտք է գիտենամ։ Եւ եթէ մերժէք, յաւիտենական անէ՛ծք ձեր գլխին։ Յայտնեցէք ինձ այդ։ Ինչո՞ւ է կաթսան իջնում գետնի տակ։

WITCH 1.
Ցո՛յց տուէք։

WITCH 2.
Ցո՛յց տուէք։

WITCH 3.
Ցո՛յց տուէք։

[Eight Ghost-Kings appear, passing across the stage in order, the last with a glass in his hand; Banquo follows.]

MACBETH.
Դու շա՛տ ես նման Բանքոյի ոգուն։ Մտիր գետնի տակ։ Թագդ կիզում է աչքիս բիբերը։ Եւ դո՛ւ, մի ուրիշ ոսկեզարդ ճակատ, քո գանգուրներդ էլ առաջնի պէս են։ Ահա երրորդը՝ նախորդների պէս։ Ա՛յ դուք գարշելի, պառաւ վհուկներ. ինչո՞ւ համար էք ցոյց տալիս ինձ այս։ Ի՞նչ է, մի չորրո՞րդ։ Դո՛ւրս եկէ՛ք, աչքեր։ Միթէ՞ այս գիծը երկարուելու է մինչեւ աշխարհի ճարճատման օրը։ Դարձեալ մի նորը՞, եօթներո՞րդն է այս. չեմ ուզում տեսնել.։ Էլ բաւակա՜ն է.։ Բայց ութերորդն է հիմա դուրս գալիս, եւ մի հայելի բռնած է ձեռքին. որ դեռ շատ-շատ էր ցոյց է տալիս ինձ։ Ոմանք կրում են երեք գայիսոն եւ կրկնակի գունդ։ Սոսկալի՛ տեսիլ։ Տեսնում եմ հիմա, որ ճշմարիտ է. արիւնաշաղախ մազերով բանքոն ժպտում է վրաս՝ մատնանշելով նրանց բոլորին՝ որպէս իր զարմը։ Իրա՞ւ այնպէս է։

WITCH 1.
Այնպէս է, տէր իմ. բոլորն այնպէս է։ Բայց ինչո՞ւ Մակբեթ կանգնած է ապշած։ Եկէք, քոյրեր, քովեքով, սիրտ տանք նրան, զուարճացնենք եւ մեր սիրուն խաղերով նրա ոգին խնդացնենք։ Կը հմայեմ ես օդը, որ ձայն հանէ ներդաշնակ. իսկ դուք եկէք, պարեցէք ձեր հին պարը բոլորակ, որ գիտենայ մեծ արքան, թէ մենք պատւում ենք նրան։

[Music. The Witches dance and then vanish.]

MACBETH.
Ո՞ւր են։ Գնացի՞ն։ Թող այս չար ժամը անիծեալ լինի օրացոյցի մէջ մինչեւ յաւիտեան։ Ներս եկէք, Էհէ՛յ։

[Lennox enters.]

LENNOX.
Ի՞նչ է փափագում ձեր մեծութիւնը։

MACBETH.
Զտեսա՞ք արդեօք գուշակ քոյրերին։

LENNOX.
Ոչ, տէր իմ։

MACBETH.
Ինչպէ՞ս, ձեր մօտից չանցա՞ն։

LENNOX.
Իրաւ ոչ, տէր իմ։

MACBETH.
Նեխուի՛ այն օդը, որի վրայ նրանք աշտանակում են. անիծուի՛ դրանց հաւատացողը։ Ձիու վազքի ձայն եկաւ ականջիս։ Ո՞վ է եկողը։

LENNOX.
Մի քանի հոգի եկե՛լ են, տէր իմ, եւ լուր են բերել, թէ Մակդուֆը փախաւ դէպի Անգլիա։

MACBETH.
Դէպի Անգլիա՞։

LENNOX.
Այո՛, տէր արքայ։

MACBETH.
ժամանակ, դու իմ ահեղ գործերից առաջ ես վազում։ Անհնար բան է հասնել սրաթռիչ մի նպատակի, եթէ չթռչի գործն էլ զուգընթաց։ Այսօրից սրտիս անդրանիկները թող լինեն ձեռքիս անդրանիկները։ Եւ իսկոյն եւեթ, որպէսզի խոհերս գործով պսակեմ, խորհելս ու գործել պէտք է մէկ լինեն։ Խուժեմ Մակդուֆի դղեակի վրայ եւ տիրեմ Ֆայֆին. ջարդեմ կնոջը եւ զաւակներին եւ բոլոր անբախտ այն էակներին, որ նրա ցեղն են։ Բաւ է յոխորտալ յիմարի նման։ Պէտք է անեմ այս, քանի դիտումս դեռ չէ սառնացել։ Կորչի՛ն տեսիլներն։ Ո՞ւր են այդ մարդիկ։ Տար ինձ նրանց մօտ։

[They exit.]

‹Ω›

ACT IV, SCENE II.

Fife. A Room in Macduff's Castle. Lady Macduff, her Son and Ross all enter.

LADY MACDUFF.

Բայց ի՞նչ էր արել, որ հարկադրուէր իր երկրից փախչել։

ROSS.

Դուք համբերութիւն պէտք է ունենաք։

LADY MACDUFF.

Իսկ նա չունեցաւ։ Նրա փախուստը պարզ խենթութիւն էր։ Յաճախ մեր վախն է մեզ մատնիչ շինում, ոչ թէ մեր գործը։

ROSS.

Բայց դուք չգիտէք, թէ վա՞խն էր արդեօք, թէ՞ խոհեմութիւն։

LADY MACDUFF.

Ի՞նչ, խոհեմութի՞ւն։ Լքել իր կնոջն ու մանուկներին, իր ապարանը եւ ստացուածքը այնպիսի մի տեղ, ուրկից նա ինքը թողնում փախչում է։ Նա մեզ չէ սիրում, նրա մէջ չկայ բնական գորով։ Խեղճուկ սարեկը, այդ փոքրագոյնը թռչունների մէջ, երբ իր բոյնի մէջ ձագուկներ ունի, կռիւ է տալիս բուի հակառակ։ Վախն է դրդողը, ո՛չ սէրը, ո՛չ էլ խոհեմութիւնը, երբ որ փախուստը ներհակ է ամէն խոհամտութեան։

ROSS.

Ազնիւ զարմուհիս, չափաւոր եղէք։ Ինչ ձեր ամուսնուն վերաբերում է, նա ազնիւ, ուշիմ, եւ ճշտատես է եւ ժամանակի փոփոխումներին խորապէս հմուտ է։ Աւելի, քան այս, չեմ կարող ասել։ Բայց սաստիկ անգութ ժամանակներ են, երբ դաւաճան ենք՝ առանց ինքներս գիտակ լինելու։ Երբ երկիւղալի լուրեր ենք լսում, բայց չենք իմանում՝ ինչի՛ց երկնչենք. երբ որ ծփում ենք մի փոթորկայոյզ, գոռ ծովի վրայ, շարժւում ամէն կողմ։ Թոյլ տուէք ձեզնից արձակուրդ խնդրեմ. երկար չի քաշի, եւ կը գամ նորէն։ Իրերն, հասնելով վատթար վիճակին, կա՛մ վերջ են գտնում, կա՛մ ետ են դառնում նախկին դրութեան։ Սիրուն փոքրիկս, Աստուած պահէ քեզ։

LADY MACDUFF.

Հայր ունի թէեւ, բայց եւ անհայր է։

ROSS.

Յիմար կը լինեմ, եթէ դեռ կենամ այլապէս դա ինձ ամօթ կը բերէ եւ ձեզ՝ տրտմութիւն։ Լաւ է, որ իսկոյն արձակուրդ խնդրեմ։

[Ross exits.]

LADY MACDUFF.
Լսիր, փոքրիկս, հայրդ մեռել է։ Հիմա ի՞նչ կ՝անես եւ ինչպէ՞ս կ՝ապրես։

SON.
Թռչունների պէս, մայրիկ։

LADY MACDUFF.
Ճանճերով եւ ճճիներո՞վ։

SON.
Ինչով որ գտնեմ, ուզում եմ ասել՝ հէնց նրանց նման։

LADY MACDUFF.
Իմ խե՛ղճ թռչնիկս.։ եւ չե՞ս վախենայ ցանցից, սոսինձից, վարմից, թակարդից։

SON.
Ինչո՞ւ վախենամ, խեղճ թռչունների համար չեն դրանք։ Ինչ կ՝ուզես, ասա, հայրս մեռած չէ։

LADY MACDUFF.
Այո՛, մեռած է. հիմա որտեղի՞ց քեզ հայր կը գտնես։

SON.
Իսկ դու որտեղի՞ց քեզ այր կը գտնես։

LADY MACDUFF.
Բա՛հ, ես քսան հատ կարող եմ գնել ամէն շուկայից։

SON.
Ուրեմն կը գնես, որ նորէն ծախես։

LADY MACDUFF.
Հիմա բոլոր խելքդ գործի ես դնում. եւ իրա՛ւ, խելքդ բաւական շատ է տարիքիդ համար։

SON.
Հայրս դաւաճա՞ն էր, մայրիկ։

LADY MACDUFF.
Այո՛, այդպէս էր։

SON.
Դաւաճանն ի՞նչ է։

LADY MACDUFF.
Դաւաճանը մի մարդ է, որ երդւում է եւ սուտ է խօսում։

SON.
Ուրեմն ո՛վ որ երդուի եւ սուտ խօսէ, նա դաւաճա՞ն է։

LADY MACDUFF.
Այո՛, ո՛վ որ այդպէս անէ, նա դաւաճան է եւ արժանի է կախուելու։

SON.
Եւ ամէն նրանք, որոնք երդւում են եւ սուտ են խօսում, անպատճառ պէտք է կախուի՞ն։

LADY MACDUFF.
Այո՛, ամէնքը։

SON.
Ո՞վ պէտք է նրանց կախաղան հանէ։

LADY MACDUFF.
Ո՞վ. պարկեշտ մարդիկ։

SON.
Ուրեմն երդուողները եւ սուտ ասողները պէտք է շա՛տ յիմար մարդիկ լինեն, որովհետեւ այնքան երդուողներ եւ սուտ ասողներ կան աշխարհում, որ կարող են իրե՛նք յաղթել պարկեշտներին, եւ իրե՛նք նրանց կախել։

LADY MACDUFF.
Աստուա՛ծ պահէ քեզ, խեղճ կապիկս, բայց ասա տեսնեմ, ի՞նչ պիտի անես, որ մի հայր գտնես քեզ համար։

SON.
Եթէ հայրս մեռած լինէր, դու լաց կը լինէիր, եթէ չես լալիս, դա լաւ նշան է, եւ ցոյց է տալիս, որ շուտով նոր հայր եմ ունենալու։

LADY MACDUFF.
Խե՛ղճ շաղակրատս, ինչե՛ր ես ասում։

[Messenger enters.]

MESSENGER.
Աստուած օրհնէ ձեզ, գեղեցիկ տիկին, ես ծանօթ չեմ ձեզ, թէեւ լաւ գիտեմ ձեր բարձր դիրքը։ Կասկածներ ունիմ, որ մի մեծ վտանգ մօտենում է ձեզ։ Թէ մի պարզ մարդու խորհրդին լսէք, մի՛ կենաք այստեղ այլ փախէք իսկոյն ձեր փոքրիկներով։ Գիտեմ, ձեզ այսպէս սարսափեցնելը վայրենութիւն է, բայց ձեզ աւելի չարիք հասցնել կը լինէր դաժան անողորմութիւն, ինչ որ շատ մօտ է հիմա ձեր անձին։ Աստուա՛ծ ձեզ փրկէ. չեմ համարձակւում աւելի կենալ։

[Messenger exits.]

LADY MACDUFF.
Վա՛յ ինձ, ո՞ւր փախչեմ, ես բան չեմ արել բայց պէտք է յիշեմ, որ գտնւում եմ այս հող աշխարհում, ուր չարիք գործելն ստեպ գովուած է, իսկ բարիք գործել, մերթ համարուած է մի վտանգաւոր խելագարութիւն։ Էլ ինչո՞ւ, աւա՛ղ, դիմեմ կանացի այս չքմեղանքին, ասել, թէ ոչինչ վատ բան չեմ արել։

[The Murderers enter.]

MURDERER 1.
Ամուսինդ ո՞ւր է։

LADY MACDUFF.
Յուսամ ոչ մի տեղ այնքան անիծեալ, որ քեզպէսները գտնել կարենան։

MURDERER 1.
Դաւաճա՜ն է նա։

SON.
Դու սուտ ես խօսում, դու, բրդոտականջ սրիկայ։

MURDERER 1.
Ի՜նչ, ձո՛ւ։ Դաւաճանի ձա՛գ։

[He stabs the boy several times.]

SON.
Սպանեց ինձ, մա՛յր։ Փախիր, խնդրում եմ։ [Dies.]

[Lady Macduff flees off-stage, crying: «Մարդասպանութի՛ւն»: The Murderers follow, laughing.]

‹Ω›

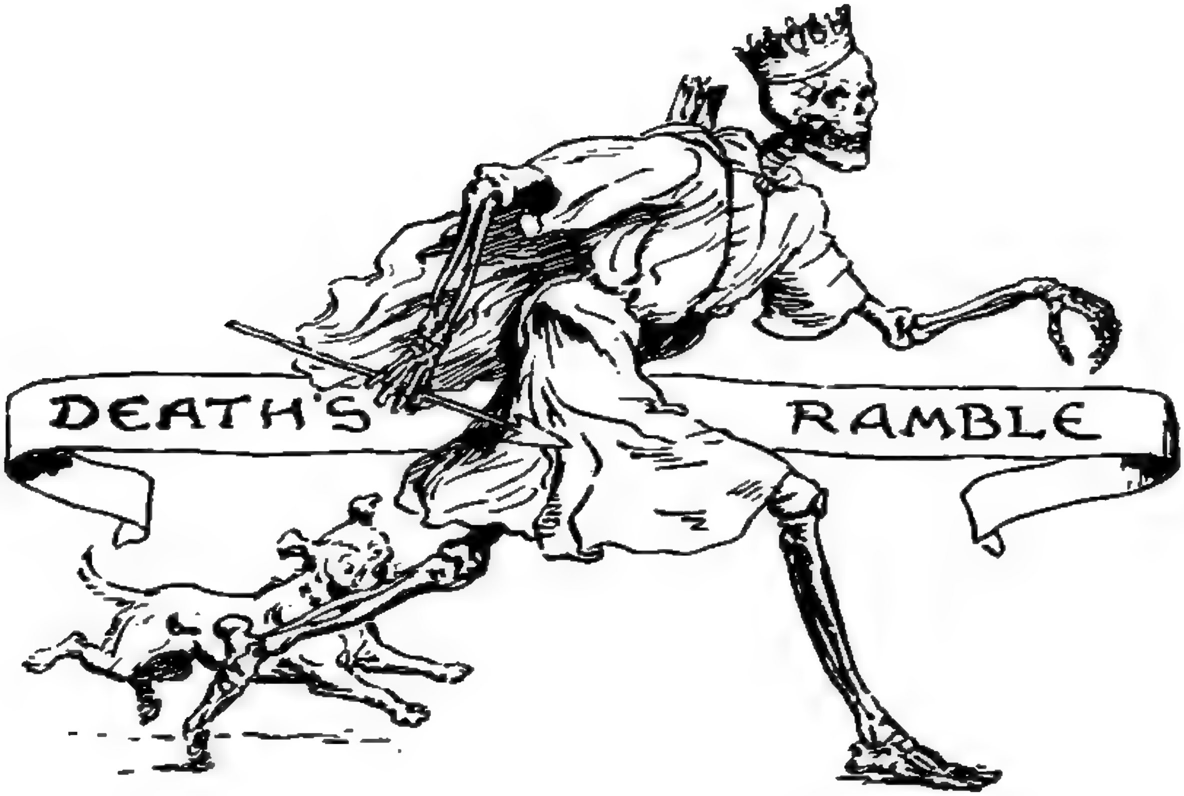
DEATH'S RAMBLE

ACT IV, SCENE III.

England. Before the King's Palace. Malcolm and Macduff enter.

MALCOLM.

Գնանք, ամայի մի ստուեր գտնենք եւ արտասուելով դատարկենք այնտեղ մեր տխուր կուրծքը։

MACDUFF.

Ոչ, այլ պինդ բռնենք մահացու սուրը եւ իբր ազնիւ մարդ՝ թող պաշտպան կանգնենք մեր գետին ընկած ծննդավայրին։ Ամէն մի նոր օր նոր այրի կանայք գոռում են ցաւից, նոր որբեր լալիս, եւ նոր կսկիծներ այնպէս զարկում են երկնքի դէմքին, որ թնդում է նա, որպէս թէ ինքն էլ Սկովտիայի հետ ցաւակից լինէր, եւ նոյն վշտի վանկն արձակէր ինքն էլ։

MALCOLM.

Ինչ որ հաւատամ, ես պիտի ողբամ, եւ ինչ որ լսեմ, պիտի հաւատամ, եւ ինչ որ ուղղել կարենամ, կ՝անեմ, երբ որ առիթը ձեռնտու գտնեմ, ինչ որ պատմեցիք, այդպէս է գուցէ։ Այն բռնակալը, որի անունը այսօր մեր լեզուն խոցոտացնում է, երբեմն ամէնքին պարկեշտ էր թւում, սիրելի էր ձեզ եւ մինչեւ այսօր նա ձեզ չէ դիպել։ Ես դեռահաս եմ, բայց ինձ զոհելով՝ գուցէ նրանից շնորհ ստանաք։ Խելացութիւն է զոհել մի անզօր, խեղճ, անմեղ գառնուկ՝ մի չար աստուծոյ կատաղութիւնը հանգստացնելու։

MACDUFF.

Դաւաճան չեմ ես։

MALCOLM.

Դուք՝ ոչ, Մակբեթն է։ Մի առաքինի եւ ազնիւ բնութիւն կարող է շեղուիլ թագաւորական հրամանի ներքոյ։ Բայց պէտք է ձեզնից ես ներում խնդրեմ ինչ որ կաք, այն էք, իմ կարծիքս ձեզ չէ կարող փոխել. եւ հրեշտակները միշտ էլ պայծառ են, թէպէտեւ ընկաւ պայծառագոյնը թէկուզ աշխարհի բոլոր պիղծերը սրբադէմ լինեն, սուրբը կը մնայ միեւնոյն դէմքով։

MACDUFF.

Կորա՜ն յոյսերս։

MALCOLM.

Գուցէ հէնց այնտեղ, ուր որ ես գտայ իմ կասկածներս։ Ինչո՞ւ լքեցիք այնպէս հապճեպով կին ու երեխայ, սիրոյ թանկագին այդ դրդիչները եւ պիրկ կապերը, առանց հրաժեշտի։ Բայց աղաչում եմ. կասկածներիս մէջ մի՛ տեսնէք բնաւ անարգանք ձեր դէմ, այլ սոսկ սեփական զգուշութիւնս. եւ դուք կարող էք ուղիղ մարդ լինել, ինչ էլ ես կարծեմ։

MACDUFF.
Թափիր արիւնդ, թափիր, խե՛ղճ երկիր։ Հզօ՛ր բռնութիւն, հիմք ձգիր հաստատ, ազնուութիւնը չէ համարձակւում քեզ դիմագրաւել։ Ցոյց տուր աշկարայ չարութիւններդ, տիտղոսդ հիմա վաւերացուած է։ Մնաս բարով, տէր։ Ես չէի ուզի լինել այն սրիկան, որ դուք կարծում էք, թէկուզ այն բոլոր տարածութիւնը, որ բռնակալի ճիրանի մէջն է, ինձ պարգեւ տային, ճոխ Արեւելքն էլ իբրեւ հաւելուած։

MALCOLM.
Մի՛ վիրաւորուիք։ Ես այդ չասացի իբրեւ բացարձակ կասկած ձեր վրայ։ Գիտեմ, մեր երկիրն անարգ լծի տակ հոգի է տալիս, արցունք է թափում, արիւն է հեղում, եւ ամէն նոր օր նոր վէրք է բարդում վէրքերի վրայ։ Բայց եւ կարծում եմ, որ կը լինեն ձեռքեր, որ կը բարձրանան իբրեւ ջատագով իմ իրաւունքի։ եւ նոյնիսկ այստեղ այս Անգլիայի շնորհալից արքան հազարաւորներ պատրաստ է տալ ինձ։ Բայց, այսուհանդերձ, երբ բռնակալի գլուխը կոխոտած կամ սրիս ծայրին ցցած լինեմ այն, իմ հայրենիքը դեռ աւելի շատ մոլութիւններից պիտի տանջուի, աւելի տարբեր եղանակներով պիտի տառապի յաջորդի ձեռքից։

MACDUFF.
Ո՞վ կը լինի այդ։

MALCOLM.
Ես ինձ եմ ասում։ Իմ մէջ տեսնում եմ մոլութիւնների բոլոր տեսակներն այնպէս պատուաստուած, որ երբ բողբոջեն, սեւ Մակբեթն իմ մօտ ձիւնի պէս մաքուր պիտի երեւայ, եւ խեղճ երկիրը նրան մի գառն պիտի համարէ՝ համեմատելով իմ անծայրածիր չարութիւններին։

MACDUFF.
Ոչ իսկ ահռելի դժոխքի բոլոր լեգէոններից կարող է դուրս գալ չարութիւններով այնքան ժանտ մի դեւ, որ կարողանայ Մակբեթից անցնել։

MALCOLM.
Խոստովանում եմ, որ նա արիւնռուշտ, պագշոտ, ագահ է, խարդախ, խաբեբայ, ցասկոտ, չարամիտ, որ բաժին ունի ամէն մի մեղքից, որ անուն ունի։ Բայց անյատակ է, այո՛, անյատակ իմ վաւաշանքը։ Ձեր կանայք, դստրեր, մայր տիկինները, կոյս աղջիկները չեն կարող լցնել տռփանքիս հորը, իմ ցանկութիւնը ոտնակոխ կ՝անէ ողջախոհութեան ամէն խոչընդոտ, որ իմ կամքի դէմ հակառակ կանգնի։ Լաւ է Մակբեթը, քան թէ այդպիսին՝ իբրեւ թագաւոր։

MACDUFF.
Անչափ տռփանքը, այո՛, բնութեան մի բռնութիւն է, եւ շատ անգամներ վաղահասօրէն թափուր է թողել երջանիկ գահը. շատ թագաւորներ կործանել է նա։ Բայց մի՛ վախենաք ազատ վայելել այն,ինչ որ ձերն է։ Ձեր հաճոյքներին կարող էք առատ յագուրդ ընծայել եւ, այնուհանդերձ, սառնարիւն թուալ

եւ փոշի փչել աշխարհի աչքին։ Որքա՛ն շատ ունիք յօժար տիկիններ։ Եւ դուք չէք կարող այնպիսի մի անգղ ունենալ ձեր մէջ, որ կուլ տայ այնքան հակամէտներին, որոնք պատրաստ են անձնատուր լինել մեծութեան կամքին, երբ որ նրա մէջ հակում նկատեն։

MALCOLM.
Դրա հետ մէկտեղ իմ չարախմոր խառնուածքի մէջ այնպիսի անկուշտ ագահութիւն կայ, որ, թէ իշխէի, ազնուականներին կը կոտորէի՝ նրանց հողերին տիրելու համար. մէկի գոհարին աչք կը տնկէի եւ միւսի՝ տանը։ Ամէն մի նոր բան, որ ձեռք բերէի, համեմ կը դառնար՝ քաղցս աւելի գրգռելու համար։ Ամէն մի բարի, անկեղծ մարդու դէմ անարդար վէճեր կը դարբնէի, ջարդելով նրանց՝ միայն ինչքերին տիրելու համար։

MACDUFF.
Այդ ագահութիւնն աւելի խոր է, աւելի քանդիչ արմատներ ունի, քան ամառնաբոյս շուայտութիւնը. դա է այն սուրը, որ կոտորել է մեր արքաներին։ Բայց մի՛ վախենաք. Սկովտիան այնքան ճոխ ու հարուստ է, որ ձեր սեփական ստացուածքներով կը լիացնէ ձեզ։ Դրանք բոլորն էլ հանդուրժելի են, երբ զուգակշիռ յատկութիւններ կան։

MALCOLM.
Ես մէկն էլ չունիմ։ Արքայավայել յատկութիւններից, ինչպէ՛ս, գթութիւն, ճշմարտութեան սէր, չափաւորութիւն, անհողդողդութիւն, բարեսրտութիւն, յարատեւութիւն, հեզամտութիւն, բարեպաշտութիւն, համբերող ոգի, քաջասրտութիւն, կամք, արդարութիւն. դրանցից իմ մէջ նշոյլ իսկ չկայ, այլ հարուստ եմ ես ամէն մոլութեան ամէն ճիւղերով, որ գործ եմ դնում պէս-պէս ձեւերով։ Թէ կարենայի, միաբանութեան քաղցրանուշ կաթը դժոխք կ՝ածէի, տիեզերական խաղաղութիւնը կը վրդովէի, ամէն միութիւն աշխարհի վրայ կը կործանէի։

MACDUFF.
Օ՛հ, Սկովտիա՛, Սկովտիա՛։

MALCOLM.
Եթէ արժան է այդպիսի մէկը թագաւորելու, խօսի՛ր, այնպէս եմ, ինչպէս ասացի։

MACDUFF.
Թագաւորելո՞ւ, ո՛չ իսկ ապրելու. Ո՛հ, ազգ տարաբա՛խտ՝ ճնշուած անտիտղոս մի բռնակալի արիւնաթաթախ գաւազանի տակ, եր՞բ պիտի նորէն տեսնես քո նախկին առողջ օրերը, քանի որ գահիդ հարազատ զարմը ինքն իր սեփական բանադրանքի տակ կանգնած է նզովուած եւ հայհոյում է ինքն իր ծագումը։ Վեհափառ հայրդ սուրբ թագաւոր էր։ Թագուհի մայրդ աւելի յաճախ ծնկի վրայ էր, քան թէ ոտքերի. մեռնում էր կեանքի ամէն մի օրը։ Դե՛հ, Աստուած քեզ հե՛տ։ Այդ չարիքները, որ կուտակում ես ինքդ քո վրայ, հէնց դրանք էին, որ Սկովտիայից աքսորեցին ինձ։ Ո՛վ կուրծք, քո յոյսը վերջ գտաւ այստեղ։

MALCOLM.
Մակդուֆ, այդ ազնիւ սրտմտութիւնդ, ուղղութեան զաւակ, վանեց իմ հոգուց սեւ կասկածները եւ հաշտեցրեց ինձ քո անկեղծութեան եւ ուղղութեան հետ։ Դիւային Մակբեթն այդպիսի ճարպիկ հրապուրանքներով յաճախ է փորձել ինձ ճանկը ձգել։ Բայց միշտ իմ համեստ խոհեմութիւնը խիստ դիւրահաւատ աճապարանքից կասեցրել է ինձ։ Բայց բարձրեալն Աստուած թող վկայ լինի քո եւ իմ միջեւ. ես այս րոպէից ենթարկում եմ ինձ քո վարչութեանը եւ ետ եմ կոչում իմ վրայ բարդած մեղադրանքներս։ Ես ուրանում եմ այն բոլոր ախտերն ու արատները, որոնցով ինքս ինձ ամբաստանեցի. նրանք օտար են իմ բնութեանը, դեռ կին չգիտեմ. երբեք չեմ դրժել արած երդումս. հազիւ թէ ինքս սեփական ինչքս ցանկացած լինեմ. երբեք չեմ կոտրել իմ արած ուխտը, սատանային էլ ես չէի մատնի իր ընկերոջը, ճշմարտութիւնը նոյնչափ քաղցր է ինձ, որչափ որ կեանքս. առաջին սուտը, որ ես խօսել եմ, հէնց այս էր, ի՛մ դէմ. ինչ որ կամ իրօք, պատկանում է քեզ եւ հայրենիքիս, դէպի ուր արդէն, քո գալեդ առաջ, ծերուկ Սիվարդը` տասն հազար հոգի քաջ ռազմիկներով, լաւ կազմ ու պատրաստ, մեկնելու վրայ էր։ Այժմ միասին կ՝երթանք ամէնքս։ Երանի մեր բախտն այնչափ լաւ լինի, որչափ մեր դատը արդարացի է։ Բայց ինչո՞ւ ես լուռ։

MACDUFF.
Դժուար է յանկարծ այդքան անախորժ եւ ախորժ բաներ հաշտեցնել իրար։ Այս ո՞վ է գալիս։

MALCOLM.
Մի հայրենակից, բայց չեմ ճանաչում։

[Ross enters.]

MACDUFF.
Սիրելի՛ զարմիկ, գալուստդ բարի։

MALCOLM.
Բարերա՛ր Աստուած, հեռացրու շուտով այն պատճառները, որ մեզ իրարուց օտարացնում են։

ROSS.
Ամէ՛ն, տէ՛ր Աստուած։

MACDUFF.
Արդեօք Սկովտիան նո՞յն վիճակումն է։

ROSS.
Աւա՛ղ, խեղճ երկիր, որ սարսափում է ինքն իրեն նայել, եւ որ չէ կարող մեր մայրը կոչուիլ, այլ գերեզմանը. ուր ժպիտ չկայ ոչ ոքի դէմքին, եթէ ոչ նրա, որ ոչինչ գիտէ. ուր ճիչ ու հառաչ, ողբ ու վայնասուն պատռում են օդը, սակայն անցնում են աննկատելի. ուր բուռն կսկիծն առօրեայ վիշտ է,

ուր, երբ հնչւում է մեռելազանգը, ոչ ոք չէ հարցնում, թէ ո՛ւմ համար է. ուր բարի մարդկանց կեանքը խամրում է, նախքան ծաղկունքը իրենց գլխարկի, մեռնելով՝ նախքան հիւանդանային։

MACDUFF.
Նկարագրութի՛ւն, խի՛ստ ճարտարաբան, սակայն ճշմարիտ։

MALCOLM.
Ո՞րն է նոր վիշտը։

ROSS.
Մի ժամ առաջուայ վիշտը ծաղրում է իրեն պատմողին. ամէն մի րոպէ նոր վիշտ է ծնում։

MACDUFF.
Ինչպէ՞ս է կինս։

ROSS.
Է՛հ, այնպէս, լաւ է։

MACDUFF.
Եւ զաւակնե՞րս։

ROSS.
Նրանք էլ լաւ են։

MACDUFF.
Իսկ բռնակալը չխռովե՞ց նրանց խաղաղութիւնը։

ROSS.
Ոչ, խաղաղ էին, երբ ես հեռացայ։

MACDUFF.
Ժլատ մի՛ լինիր քո խօսքերի մէջ, ի՞նչ է վիճակը։

ROSS.
Երբ գալիս էի՝ բերելով լուրեր՝ խի՛ստ ծանր ինձ համար, շշուկներ կային, թէ շատ քաջ մարդիկ ոտքի են կանգնել։ Ինչ որ աւելի հաւատացրեց ինձ, այն է մանաւանդ, որ բռնակալի զօրութիւնն ամբողջ ոտքի վրայ տեսայ։ Ժամանակ է այժմ օգնութեան գալու։ Ձեր մի ակնարկը զօրքեր կը ստեղծէ Սկովտիայի մէջ, մեր կանանց անգամ մարտնչել կը տայ, իրենց սոսկալի անձկութիւններին վերջ տալու համար։

MALCOLM.

Թող խրախոյս առնեն, գնում ենք այնտեղ։

ROSS.

Ա՜խ, կարենայի աւետիքի տեղ աւետիք տալ ձեզ. բայց իմ բառերը անապատ օդում պէտք է արձակուին, որ լսելիքը չբռնէ նրանց։

MACDUFF.

Ո՞ւմն են պատկանում։ Ընդհանուր դատի՞ն, թէ՞ յատուկ վիշտ են՝ մի անհատական կուրծքի վիճակուած։

ROSS.

Չկայ մի հոգի, որ ազնիւ լինի եւ այդ կսկիծից բաժին չունենայ, թէեւ մեծ մասը քեզ է պատկանում։

MACDUFF.

Եթէ իմս է, մի՛ պահիր ինձնից, այլ յանձնիր իսկոյն։

ROSS.

Թող ականջներդ չանիծեն լեզուս մինչեւ յաւիտեան, որ նրանց այնպէս անգութ բառերով խոշտանգելու է, որոնց նմանը չեն լսել երբե՜ք։

MACDUFF.

Ո՜ւֆ, գուշակում եմ։

ROSS.

Յանկարծ խուժել են դղեակիդ վրայ եւ վայրագօրէն մորթել են կնոջդ ու մանուկներիդ։ Պատմել, թէ ինչպէ՛ս, կը լինէր դնել այն եղնիկների նախճիրքի վրայ նաեւ քո մահը։

MALCOLM.

Ողորմա՛ծ երկինք։ Ոչինչ, մարդ Աստուծոյ, մի՛ քաշիր գլխարկդ աչքերիդ վրայ, բառեր տուր ցաւիդ. անխօս կսկիծը խիստ ուռած սրտին գաղտնի փսփսում, դրդում է պայթել։

MACDUFF.

Զաւակների՞ս էլ։

ROSS.

Կին, մանուկ, ծառայ, ով որ կար-չկար։

MACDUFF.
Եւ ես այնտեղից բացակա՞յ լինեմ. կի՞նս էլ սպանուեց.։

ROSS.
Ասացի։

MALCOLM.
Սիրտ առ, թող մեր մեծ վրէժը մեզ դարման շինենք այս անհուն ցաւից մեզ բժշկելու։

MACDUFF.
Զաւակներ չունի՛։ Բոլո՞ր սիրունններս, բոլո՞րն, ասացիր։ Օ՛հ, դժոխքի անգղ, բոլորը՞, բոլոր սիրուն ճուտերս, եւ մա՞յրն էլ հետը՝ մէ՛կ ժանտ հարուածով։

MALCOLM.
Տոկա, ինչպէս մարդ։

MACDUFF.
Այո՛, կը տոկամ բայց պէտք է նաեւ զգամ, ինչպէս մարդ։ Ինչպէ՞ս չյիշեմ, թէ ապրում էին այն էակները, որ ամէն բանից թանկ էին սրտիս։ Եւ Աստուած տեսաւ եւ չպաշտպանե՞ց։ Մեղաւո՛ր Մակդուֆ, քո պատճառով է, որ կոտորուեցան։ Ա՛խ, ես, ոչի՛նչս։ Ո՛չ նրանց, այլ ի՛մ մեղքի համար է, որ ամենաժանտ սպանութիւնը խուժեց նրանց վրայ։ Երկինքը նրանց հանգիստ պարգեւէ։

MALCOLM.
Թող դա քո սրի հեսանը լինի եւ քո մորմոքը զայրոյթի փոխէ։ Թող դա քո սիրտը չբթացնէ, այլ կատաղեցնէ։

MACDUFF.
Օ՛հ, կարող էի աչքով կին լինել եւ լեզուով՝ յոխորտ. բայց, գթա՛ծ երկինք, կարճիր այսուհետ ամէն յապաղում, բեր Սկովտիայի այդ դեւին եւ ինձ ճակատ առ ճակատ. մօտ բեր իմ սրիս երկարութեան չափ, եւ եթէ խոյս տայ, ապա երկինքն էլ թող ներէ նրան։

MALCOLM.
Դա է առնացին։ Եկէք, թող գնանք թագաւորի մօտ, զօրքը պատրաստ է, ոչինչ պակաս չէ, բացի հրաժեշտից։ Մակբեթ պատրաստ է ցնցուելու համար, եւ արդէն վերին զօրութիւնները իրենց գործիքներն առաջ են մղում։ Սփոփեցէք ձեզ. չկայ մի գիշեր, որչափ էլ երկար, որ չլուսանայ։

[They exit.]

‹Ω›

ACT V, SCENE I.

Dunsinane. A Room in the Castle. a Doctor and a Nurse enter.

DOCTOR.

Երկու գիշեր է, որ ձեզ հետ հսկում եմ, բայց ձեր ասածը չէ ստուգւում։ Եր՞բ է վերջին անգամ ման եկել։

NURSE.

Այն օրուանից, որ նորին վեհափառութիւնը կռուի է գնացել, աչքովս տեսել եմ, ինչպէս թագուհին անկողնից ելնում է, գիշերազգեստը հագնում, գրասեղանը բաց է անում, թուղթ է վերցնում, ծալում է, վրան մի բան է գրում, կարդում է, յետոյ կնքելով նորէն դառնում է իր անկողինը, եւ այդ բոլոր ժամանակում նա խոր քնի մէջ է։

DOCTOR.

Դա ցոյց է տալիս մի մեծ հոգեկան խանգարում, որով թէ՛ քնի բարիքն է վայելում եւ թէ՛ արթնութեան գործեր կատարում։ Այս քնային յուզմունքի մէջ, բացի շրջելուց եւ ուրիշ շարժումներից, լսե՞լ էք երբեւիցէ, որ մի բան էլ ասած լինի։

NURSE.

Բաներ, պարոն, որ չեմ ուզում կրկնել։

DOCTOR.

Բայց ինձ կարող էք, եւ շատ յարմար է, որ ասէք։

NURSE.

Ո՛չ ձեզ կարող եմ ասել, ո՛չ էլ որեւէ մարդու, քանի որ վկայ չունիմ՝ ասածս հաստատելու։ Գալիս է լէդի Մակբեթը՝ ձեռին մի ճրագ։ Նայեցէք, ահա գալիս է, ճիշտ իր սովորական ձեւով, եւ, հաւատացէք, խոր քնի մէջ է։ Նայեցէք, անշարժ կանգնեցէք։

[Lady Macbeth holding a candle.]

DOCTOR.

Որտեղի՞ց ձեռք ձգեց այդ ճրագը։

NURSE.

Դրուած էր քովը. միշտ իր կողքին ճրագ կայ դրուած, ինքն է պատուիրել։

DOCTOR.

Տեսնո՞ւմ էք, աչքերը բաց են։

NURSE.
Այո՛, բայց տեսողութիւնը գոց է։

DOCTOR.
Ի՞նչ է անում հիմա։ Տեսէք, ինչպէ՞ս ձեռքերը տրորում է։

NURSE.
Նրա սովորութիւնն է այդ, որպէս թէ ձեռք է լուանում։ Շատ անգամ տեսել եմ, որ մի քառորդ ժամ շարունակ այդպէս է արել։

LADY MACBETH.
Դեռ մի բիծ կայ։

DOCTOR.
Ականջ դրէք, խօսում է։ Ասածները գրի կ՝առնեմ, որ ուժեղ կերպով յիշողութեանս մէջ տպաւորուին։

LADY MACBETH.
Չքուիր, անիծեա՛լ բիծ, չքուիր, ասում եմ։ Մէկ.։ երկու.։ Դե՛հ, ժամանակն է.։ Դժոխքը մութն է։ Ամօ՛թ, տէր իմ, ամօ՛թ.։ զինուոր եւ վա՞խ.։ Ինչո՞ւ վախենանք, թէ ո՛վ կը գիտենայ, քանի որ ոչ ոք չէ կարող հաշիւ պահանջել մեր կարողութիւնից։ Բայց որի՞ մտքից կ՝անցնէր, թէ այն ծեր մարդը այնքան արիւն կ՝ունենար երակների մէջ։

DOCTOR.
Լսեցի՞ք։

LADY MACBETH.
Ֆայֆի թենը կին ունէր. ո՞ւր է նա հիմա.։ ոչինչ, այս ձեռքերը երբեք չպիտի՞ մաքրուին։ Բաւական է, տէր իմ, բաւական է. ամէն բան փչացնում ես այդ սարսումովդ։

DOCTOR.
Է՛հ, Է՛հ, դու բաներ գիտես, որ չպէտք է գիտենայիր։

NURSE.
Բաներ է ասել, որ չպէտք է ասէր, հաստատ գիտեմ, բայց երկինքն է գիտակ, թէ նա ինչե՛ր գիտէ։

LADY MACBETH.
Արեան հոտը դեռ գալիս է։ Արաբիայի բոլոր անուշ բոյրերը չե՛ն կարող երբեք այս փոքրիկ ձեռքը հոտաւէտ անել։ Ա՛խ, ա՛խ, ա՛խ.։

DOCTOR.
Ինչպիսի՛ հառաչանք։ Շա՛տ ծանր բեռ ունի իր սրտի վրայ։

NURSE.
Չէի ուզենայ այսպիսի մի սիրտ ունենալ կրծքիս մէջ, թէկուզ այն մարմնի բոլոր փառքը ինձ պարգեւ տային։

DOCTOR.
Լաւ, լաւ.։

NURSE.
Տա՛ր Աստուած, որ լաւ լինէր։

DOCTOR.
Այս հիւանդութիւնը բարձր է իմ արհեստից, թէեւ շատ եմ տեսել հիւանդներ, որոնք շրջել են քնի մէջ, բայց նրանք սրբութեամբ մեռել են իրենց անկողնում։

LADY MACBETH.
Լուա ձեռքերդ, գիշերազգեստդ հագիր։ Մի՛ այդպէս գունաթափ երեւա։ Նորէն ասում եմ քեզ, Բանքոն թաղուած է. գերեզմանից հոյ չէ՞ կարող դուրս գալ։

DOCTOR.
Այդպէ՞ս, հա՞։

LADY MACBETH.
Եկ անկողին։ Մեծ դուռը զարկում են։ Ե՛կ, ե՛կ, ե՛կ, ե՛կ։ Ձեռքդ ինձ տուր։ Եղածը չէ կարելի ետ տանել։ Ե՛կ անկողին, ե՛կ, ե՛կ։

[Lady Macbeth exits.]

DOCTOR.
Հիմա անկողի՞ն է մտնում։

NURSE.
Ուղղակի։

DOCTOR.
Վատ շշուկներ կան. հրէշաւոր գործեր ծնունդ են տալիս նոյնչափ հրէշաւոր խանգարումների։ Վարակուած հոգին խուլ բարձերին է գաղտնիք աւանդում։ Քահանայ է պէտք սրան, ո՛չ բժիշկ։

Աստուա՛ծ իմ, Աստուած, ներիր բոլորիս։ Հսկեցէք վրան. հեռացրէք մօտից, ինչ որ կարող է նրան վնասել։ Եւ միշտ ձեր աչքը վրան պահեցէք։ Դեհ, գիշեր բարի, դա հոգիս յուզեց եւ տեսողութիւնս ահաբեկ արաւ։ Շատ բան եմ խորհում, ասել չեմ կարող։

NURSE.
Դե՛հ, բարի գիշեր, յարգելի բժիշկ։

[All exit.]

‹Ω›

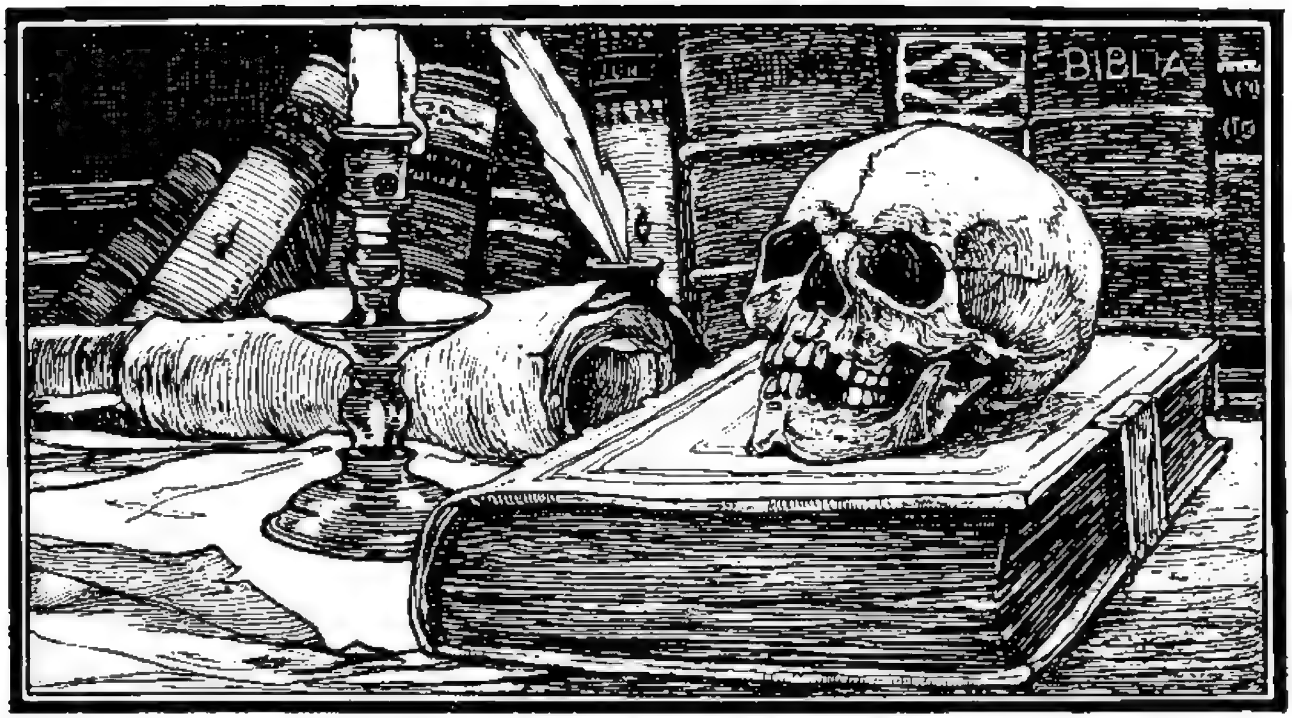

ACT V, SCENE II.

The Countryside near Dunsinane. Menteith, Caithness, Angus, Lennox and Soldiers enter.

MENTEITH.

Անգլիական զօրքն առաջանում է մալկոմի եւ իր Սիվարդ մօրեղբօր եւ քաջ Մակդուֆի առաջնորդութեամբ։ Վրէժը վառւում է նրանց սրտի մէջ, նրանց մեծ դատը ճգնաւորին իսկ կը դրդէր զէնքի եւ անագորոյն արիւնհեղութեան։

AGNUS.

Կարծեմ Բիրնամի անտառի առաջ պիտի հանդիպենք. նրանք այն կողմից առաջանում են։

CAITHNESS.

Արդեօ՞ք Դոնալբէյն իր եղբօր հետ է։

LENNOX.

Հաստատ գիտեմ, տէր, որ նրա հետ չէ։ Ես ցուցակն ունիմ այն բոլոր ազնիւ պատանիների, նրանց թւում կայ Սիվարդի որդին, եւ շատ փափկերես երիտասարդներ, որ այսօր իրենց տղամարդութեան փորձը պիտի տան։

MENTEITH.

Իսկ բռնակալը ինչո՞վ է զբաղուած։

CAITHNESS.

Մեծ Դունսինեյնը ամրացնում է նա, ոմանք ասում են՝ խելագարուել է. իսկ ուրիշները, որ այնքան սաստիկ չեն ատում նրան, անուանում են այդ քաջութեան կատղուցք։ Ճիշտն այն է, որ նա անզօր է այլեւս իր խարխուլ դատը տիրապետութեան գօտիով պրկել։

AGNUS.

Հիմա է զգում, թէ ինչպէս թաքուն իր ոճիրները ձեռքին են փակչում։ Այժմ, ամէն րոպէ նոր ապստամբներ զարկում են նրա խարդախութիւնը նրա երեսին։ Եւ նրանք, որոնց հրամայում է նա, շարժւում են միայն հրամանի ներքոյ, ո՛չ սիրոյ համար։ Հիմա է զգում, որ իր տիտղոսը թոյլ կախ է վրան, ինչպէս հսկայի մի մեծ պատմուճան՝ գաճաճ գողի վրայ։

MENTEITH.

Ո՞վ կը մեղադրէ. նրա քայքայուած զգայարանքը, որ այնպէս խրտչում եւ վեր են թռչում, երբ ամէն մի բան, որ կայ նրա մէջ, դատապարտում է ինքզինքը՝ այնտեղ լինելուն համար։

CAITHNESS.

Դե՛հ, քայլենք առաջ, հպատակութիւն յայտնենք, ում պարտ ենք։ Դիմենք բժշկին այս հիւանդ երկրի եւ հայրենիքի բուժումի համար թափենք նրա հետ մեր երակների վերջին կաթիլը։

LENNOX.
Կամ որքան պէտք է՝ վեհապետական վարդը ցօղելու եւ մոլի խոտը խեղդելու համար։ Դե՛հ, դէպի Բիրնամ ուղղենք մեր երթը։

[They exit, marching.]

‹Ω›

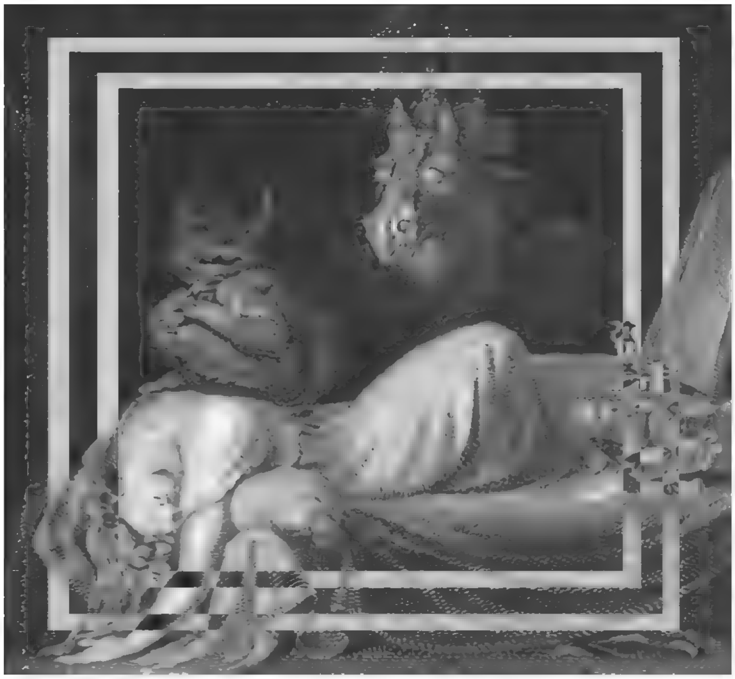

ACT V, SCENE III.

Dunsinane. A Room in the Castle. Macbeth and the Doctor enter.

MACBETH.

Էլ լուր մի՛ բերէք։ Թող փախչե՛ն բոլորն։ Մինչ որ չգայ Բիրնամի անտառն այստեղ՝ Դունսինեյն, ինձ համար վախից վարակում չկայ։ Միթէ կինարմատ չէ՞ ծնել նրան։ Այն ոգիները, որոնք գիտակ են բոլոր մարդկային լինելիքներին, ինձ համար այսպէս յայտարարեցին. «Մի՛ վախիր, Մակբեթ, երբեք ոչ մի մարդ՝ կնոջից ծնուած, չի նուաճի քեզ»։ Փախէք ուրեմն, կեղծաւոր թեներ, եւ խառնուեցէք այն անգլիացի զեխասէրներին։ Այն ոգին, որ ինձ ղեկավարում է, եւ այնպիսի սիրտ, որ կրծքումս ունիմ, ո՛չ տարակոյսից սասանուիլ գիտեն, ո՛չ վախից՝ սարսել։

[A Servant enters.]

SERVANT.

Տէր իմ, տասն հազար։

MACBETH.

Սագե՞ր, սրիկա՛յ։

SERVANT.

Զինուորներ, տէր իմ։

MACBETH.

Գնա, ծակիր երեսդ եւ կարմիր քսիր երկիւղիդ վրայ։ Շուշանլեարդ լակոտ։ Ի՞նչ զինուոր, քոսոտ։ Մահն առնէ հոգիդ, այդ քաթան թշերդ ահ են ներշնչում։ Ի՞նչ զօրք, թաներե՛ս։

SERVANT.

Անգլիոյ զօրքը, ողորմած տէր իմ։

[The Servant exits.]

MACBETH.

Սեյտօ՛ն, հէ՛յ, Սեյտօ՛ն.։ Սիրտս խառնում է, երբ որ տեսնում եմ.։ Սեյտօ՛ն, ասում եմ.։ Այս յարձակումը կա՛մ ինձ յաւիտեան բախտաւոր կ՝անէ, կա՛մ իսկոյն եւեթ ինձ կը կործանէ։ Բաւական երկար ապրել եմ արդէն, կեանքիս ընթացքը եկել հասել է դեղնած տերեւի եւ թառամութեան։ Եւ ամէն ինչ, որ պէտք է ծերութեան ուղեկից լինէր, ինչպէս սէր, պատիւ, հնազանդութիւն, շատ բարեկամներ, չպիտի յուսամ։ Դրանց տեղ՝ անէծք, ոչ բարձր, այլ խոր, բերանի պատիւ, շո՛ւնչ, որ խեղճ սիրտը պիտի զլանար, եթէ յանդգնէր։

[Sayton enters.]

SAYTON.
Ի՞նչ է հրամայում ձեր մեծութիւնը։

MACBETH.
Ի՞նչ նոր լուր, Սեյտօն։

SAYTON.
Այն բոլորն, ինչ որ զեկուցել էին, ստուգուեց, տէր իմ։

MACBETH.
Կը կռուեմ, մինչեւ միսս յօշոտուի իմ ոսկորներից։ Տուր ինձ զրահս։

SAYTON.
Դեռ կարիք չկայ։

MACBETH.
Ուզում եմ հագնել։ Նոր ձիաւորներ ուղարկիր դաշտը. շրջակաները լաւ խուզարկել տուր։ Ով վախից խօսէ, կախել տուր նրան։ Բեր ինձ զրահս։ Հիւանդն ինչպէ՞ս է, բժիշկ։

DOCTOR.
Տէր արքայ, ոչ այնքան հիւանդ, որքան չարչարուած հոծ առ հոծ հրոսող իր ցնորքներից, որոնք զրկում են նրան հանգստից։

MACBETH.
Դրանից բուժիր։ Չե՞ս կարող դեղ տալ մի հիւանդ մտքի եւ արմատացած մի վիշտ դուրս քաշել յիշողութիւնից, ջնջել ուղեղից նրա մէջ գրուած վրդովումները եւ մոռացաբեր քաղցր դեղթափով յստակել նրա խճողուած կուրծքը այն նեխուած նիւթից, որ ծանրանում է նրա սրտի վրայ։

DOCTOR.
Այդպիսի դէպքում պէտք է հիւանդը ինքն իրեն բուժէ։

MACBETH.
Նետիր դեղերը շների առաջ։ Էլ ինչի՞ս են պէտք։ Եկ, զրահս հագցրու։ Բժիշկ, թեները փախչում են ինձնից, Եկ, մա՛րդ, շուտ արա։ Թէ կարենայիր, բժիշկ, վերլուծել իմ երկրի ջուրը, որոշել ախտը եւ մաքրող դեղով տալ նրան կրկին իր նախկին առոյգ առողջութիւնը, ես քեզ այնպէս խիստ կը ծափահարէի, որ արձագանքը թնդար եւ նորէն ծափահարէր քեզ։ Քաշիր, ասում եմ։ Ի՞նչ լուծողական, խաւարծիլ, աճալ, կարող է արդեօք մաքրել այստեղը անգլիացիներից։ Լսե՞լ ես արդեօք այդ

մարդկանց մասին։

DOCTOR.
Այո՛, բարի տէր, ձեր արքայական պատրաստութիւնից մի բան հասել է մեր ականջներին։

MACBETH.
Բեր իմ ետեւից։ Վախ չունիմ մահից ու կործանումից, մինչեւ Բիրնամի անտառը չգայ Դունսինեյնի վրայ։

[All exit except for the Doctor.]

DOCTOR.
Եթէ կարենամ այս Դունսինեյնից օձիքս ազատել, աշխարհին էլ ինձ տան, չեմ ետ գայ մէկ էլ։

[Exits.]

‹Ω›

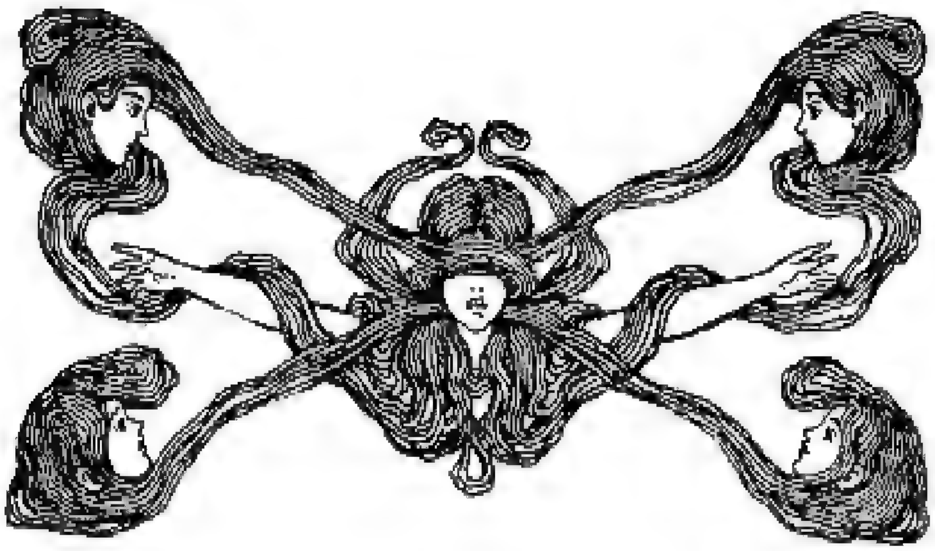

ACT V, SCENE IV.

Countryside near Dunsinane with a forest in view. Malcolm, old Steward and his Son, Macduff, Menteith, Caithness, Angus, Lennox, Ross and Soldiers enter, marching.

MALCOLM.
Զարմիկներ, յուսանք, թէ մօտ է օրը, երբ մեր տները ապահովութիւն կը տեսնեն նորէն։

MENTEITH.
Տարակոյս չունինք։

STEWARD.
Ի՞նչ անտառ է այս, որ մեր առջեւն է։

MENTEITH.
Բիրնամի անտառն։

STEWARD.
Ամէն մի զինուոր թող մի ճիւղ կտրէ։ Այդպէս կը ծածկենք մեր զօրքի թիւը եւ լրտեսներին կը սխալեցնենք։

SOLDIER.
Լաւ, այդպէս կ՝անենք։

MALCOLM.
Իր մեծ յոյսն այդ է. քանզի ամէն տեղ, ուր որ հնար կար, թէ՛ մեծ եւ թէ՛ փոքր ապստամբել են, եւ ոչ ոք չկայ նրան ծառայող, եթէ ոչ միայն հարկադրուածներ՝ բացակայ սրտով։

MACDUFF.
Թող մեր կարծիքը սպասէ մինչեւ բուն պատահարը։ Այժմ գօտեպինդ զինուորներ լինենք։

STEWARD.
Մօտ է այն ժամը, որ իր վճիռով մեզ յայտնի կ՝անէ՝ որքա՛ն ենք շահել, եւ որքա՛ն տուժել. տեսական խոհերն անհաստատ յոյսեր կարող են բաշխել։ Սրերը միայն կարող են վճռել վերջնական ելքը, որին թող դիմէ ճակատամարտը։

[They exit.]

‹Ω›

ACT V, SCENE V.

Dunsinane. Within the castle. Macbeth, Seyton and Soldiers enter, dressed for war.

MACBETH.
Մեր դրօշակները կախեցէք դրսի պատնէշի վրայ։ Նոյն աղաղակն է. «Ահա գալիս են»։ Մեր ամուր դղեակն ամէն պաշարում կարող է ծաղրել եւ արհամարհել։ Թող նստեն այնտեղ, մինչեւ որ սովը եւ ջերմը լափէ նրանց բոլորին։ Եւ եթէ նրանք, որ պէտք է հիմա մեզ հետ լինէին, չօգնէին նրանց, մենք կարող էինք արծակ-համարծակ դուրս գալ նրանց դէմ, ճակատ առ ճակատ, եւ քշել նրանց մինչեւ տուները։

[A cry of women within.]

MACBETH [cont.]
Ի՞նչ աղմուկ է այս։

SAYTON.
Կանանց ճիչեր են, իմ բարի տէրս։

[He exits.]

MACBETH.
Ես մոռացել եմ երկիւղի համը։ Այժմ ընթրել եմ կուշտ արհաւիրքներով, եւ զարհուրելին, այժմ ընտելացած մարդասպանական խորհուրդներիս հետ, մի ցնցում անգամ չէ կարող տալ ինձ։

[Sayton enters.]

MACBETH [cont.]
Ի՞նչ աղաղակ էր։

SAYTON.
Թագուհին, տէր իմ, մեռաւ։

MACBETH.
Յետոյ էլ կարող էր մեռնել. կը գա՛ր ժամանակ այդ բառի համար։ Վաղը եւ վաղը եւ դարձեալ վաղը սողում է այսպէս, յուշիկ, օրէցօր, մինչ վերջին վանկը յիշատակագրած գալիք դարերի։ Եւ այսպէս բոլոր մեր երեկները լուսաւորել են խենթերի ուղին դէպի փոշոտ մահ։ Յանգիր դու, կարճ մոմ։ Կեանքը մի քայլող ստուեր է միայն. մի խեղճ դերասան, որ բեմի վրայ իր ժամին փքւում եւ բորբոքւում է, եւ այնուհետեւ ձայնը չէ լսւում մի հեքիաթ է նա՝ յիմարի պատմած, լցուած շառաչով եւ կատաղութեամբ, առանց իմաստի։

[A Messenger enters.]

MACBETH [cont.]
Ի՞նչ է, գալիս ես լեզուդ բանեցնե՞ս, շուտ, պատմութի՛ւնդ։

MESSENGER.
Ողորմած տէր իմ, կ՝ուզէի մի բան յայտնել եւ ասել, թէ աչքով տեսայ, բայց չեմ իմանում, թէ ինչպէ՛ս անեմ։

MACBETH.
Դէ լաւ, մարդ, խօսիր։

MESSENGER.
Երբ հսկում էի բլուրի վրայ, աչքս ընկաւ դէպի Բիրնամի կողմը, եւ յանկարծ թուաց, թէ այն անտառը սկսաւ շարժուիլ։

MACBETH.
Ստախօ՛ս, սրիկա՛յ։

[Macbeth beats the Messenger.]

MESSENGER.
Թափեցէք գլխիս ձեր բարկութիւնը, եթէ ճիշտ չէ այդ։ Երեք մղոնից կարող էք տեսնել առաջանալը։ Մի շարժուն անտա՛ռ, ասում եմ, տէր իմ։

MACBETH.
Եթէ սուտ է այդ, առաջին ծառից քեզ կախել կը տամ, մինչեւ որ քաղցը կռնծացնէ քեզ։ Իսկ եթէ ճիշտ է, փոյթս չէ, եթէ դու ինձ նոյնն անես։ Պէտք է ետ քաշեմ վստահութիւնս։ Ես սկսում եմ կասկած յղանալ չար սատանայի երկմիտ խօսքի վրայ, որ սուտ է ասում ճշմարտի նման, «Մի՛ վախիր, մինչեւ Բիրնամի անտառն չգայ Դունսինեյն»։ Եւ այժմ մի անտառ գալի՛ս է իրօք մինչեւ Դունսինեյն։ Ի զէ՜ն, ի զէ՜ն, դո՛ւրս։ Եթէ երեւայ սրա ասածը, փախչելն էլ զուր է, այստեղ մնալն էլ։ Օ՛հ, սկսում եմ յոգնել արեւից, երանի՛ ամբողջ աշխարհի կազմը քայքայուէր տեղից։ Հնչեցրէք զանգը։ Փչիր, հո՛ղմ։ Եկ, ճա՛յթ։ Գոնէ զրահապատ ուզում ենք մեռնել։

[All exit.]

‹Ω›

ACT V, SENE VI.

The same. The Plain before the Castle. Malcolm, Old Steward, Macduff and their Army enter, camouflaged with leaves and tree limbs.

MALCOLM.

Բաւական մօտ ենք։ Ձեր սաղարթային վարագոյրները նետեցէք գետին եւ երեւացէք այնպէս, ինչպէս կաք։ Յարգոյ մօրեղբայր, դուք, ձեր քաջասիրտ ազնիւ որդու հետ, կառավարեցէք այսօր առաջին զօրաբաժինը։ Մակդուֆը եւ մենք վարենք մնացած գործը՝ ըստ մեր ծրագրին։

STEWARD.

Բարի յաջողո՛ւմ։ Եթէ այս գիշեր մենք բռնակալի զօրքին հանդիպենք եւ լաւ չկռուենք, ծեծի ենք արժան։

MACDUFF.

Հնչեցրէք բոլոր մեր շեփորները, ազատ շունչ տուէք մահու եւ արեան այդ ահեղաձայն մունետիկներին։

[They exit.]

‹Ω›

ACT V, SCENE VII.

The same. Another part of the Plain. Macbeth enters.

MACBETH.

Կարծես մի ձողի կապած լինեն ինձ. չեմ կարող փախչել, այլ արջի նման պէտք է դէմ դնեմ ամբողջ գրոհին։ Ո՞վ է այն մարդը, որ մի կնոջից ծնուած չլինի։ Նրանից միայն պէտք է վախենամ, ուրիշ ոչ ոքից։

[Young Steward enters.]

YOUNG STEWARD.

Ի՞նչ է անունդ։

MACBETH.

Լսես, կը սոսկաս։

YOUNG STEWARD.

Ո՛չ, եթէ նոյնիսկ աւելի այրող անուն ունենաս, քան կայ դժոխքում։

MACBETH.

Անունս է Մակբե՛թ։

YOUNG STEWARD.

Դե՛ւն էլ չէր կարող հնչել մի տիտղոս՝ ականջիս համար այդքան ատելի։

MACBETH.

Եւ զարհուրելի։

YOUNG STEWARD.

Այդ մէկը սուտ է, անա՛րգ բռնակալ։ Հիմա այս սրով ցոյց կը տամ սուտդ։

[They fight and Young Steward is slain.]

MACBETH.

Կին է քեզ ծնել։ Իսկ ես ժպտում եմ այն սրերի վրայ եւ արհամարհում այնպիսի զէնքեր, որ մի կնածին շողացնէ իմ դէմ։

[Macduff enters.]

MACDUFF.
Աղմուկն այս կողմն էր։ Բռնակալ, դուրս եկ, ցոյց տուր երեսդ։ Եթէ սպանուիս, բայց ոչ իմ ձեռքով, ապա իմ կնոջ եւ զաւակների ուրուականները հանգիստ չե՛ն տայ ինձ։ Չեմ կարող զարկել թշուառ քերներին, որոնց բազուկը վարձի համար է նիզակ ձեռք առել։ Կամ դո՛ւ, ով Մակբեթ, եւ կամ այս սուրս իր հատու սայրով պատեան կը դնեմ՝ ոչ մի գործ չարած։ Այս կողմն ես, կարծեմ. այս մեծ շաչիւնը ապացուցում է, որ մի մեծ ռազմիկ կռւում է այստեղ։ Ո՛վ բախտ, թոյլ տուր ինձ, որ գտնեմ նրան, եւ ուրիշ ոչինչ չեմ խնդրում քեզնից։

[Malcolm and Old Steward enter.]

STEWARD.
Այ՛ս կողմ, ազնիւ տէր, բերդը կամովին անձնատուր եղաւ, նրա մարդկանցից շատերն են անցել մեր բանակի մէջ։ Ազնիւ թէները շատ քաջ են կռւում։ Յաղթութիւնն ինքը խոստովանում է, որ ձերն է արդէն։ Քիչ է մնացել։

MALCOLM.
Մենք հանդիպեցինք թշնամիների, որոնք մեր կողքին պատերազմում են։

STEWARD.
Մտնենք դղեակը։

[Another part of the field. Macbeth enters.]

MACBETH.
Բա՛հ, ինչո՞ւ խաղամ այն հռովմայեցի յիմարի դերը եւ մեռնեմ ինքս իմ սրիս վրայ։ Քանի որ շուրջս կեանքեր եմ տեսնում սրիս վէրքերը նրանց են վայել։

[Macduff enters.]

MACDUFF.
Եկ, դժոխքի շո՛ւն, դարձիր դէպի ինձ։

MACBETH.
Բոլոր մարդկանց մէջ քեզնից եմ խորշել։ Ետ գնա ինձնից։ Հոգիս արդէն շա՛տ ծանրաբեռնուած է տոհմիդ արիւնով։

MACDUFF.
Ես բառեր չունիմ. ձայնս սրիս մէջ է, արիւնխում շուն դու, աւելի անգութ, քան թէ բառերը կարող են յայտնել։

[They fight.]

MACBETH.
Ջանքդ իզուր է։ Աւելի դիւրաւ անխոցելի օդն այդ սուր սրովդ կարող ես ճեղքել, քան թէ ինձ վէրք տալ։ Վիրաւորելի՛ գանգերի վրայ իջեցրու սուրդ։ Կեանքս թովուած է եւ տեղի չի տայ կնոջից ծնուած մի մարդու առաջ։

MACDUFF.
Այդ թովչանքից էլ կտրիր քո յոյսը։ Թող չար հրեշտակը, որին մշտապէս ծառայել ես դու, յայտնէ, թէ Մակդուֆն իր մօր արգանդից վաղաժամ հատուած եւ դուրս է բերուած։

MACBETH.
Անէ՛ծք այն լեզուին, որ ասաց ինձ այդ։ Դա իմ մարդկութեան լաւագոյն մասը ահաբեկ արաւ։ Թող ոչ ոք այլեւս հաւատ չընծայէ այն աճապարար սատանաներին, որ երկմիտ խօսքով մեզ ծաղր են անում։ Նրանք պահում են խոստումի բառը ականջի հանդէպ, բայց բեկանում են մեր յոյսի հանդէպ։ Չեմ կռուի քեզ հետ։

MACDUFF.
Անձնատուր եղիր ուրեմն, ո՛վ տմարդ, եւ ապրիր որպէս ցոյց եւ տեսարան աշխարհի համար։ Քեզ կը նկարենք, որպէս հազուագիւտ մեր հրէշներին, ցուցանակի վրայ, տակն էլ կը գրենք. «Այստեղ կը տեսնէք չար բռնակալին»։

MACBETH.
Ոչ, ես անձնատուր չե՛մ լինի երբեք տղայ Մակդուֆի ոտքերի առաջ հող համբուրելո՛ւ, անարգ խուժանի հայհոյանքները կրելու համա՛ր։ Թէեւ Բիրնամի անտառն էլ եկաւ մինչեւ Դունսինեյն, եւ դու, ոսոխս, թէեւ չլինես կնոջից ծնուած, դարձեալ կը փորձեմ իմ վերջին ուժը։ Ռազմափորձ վահանս դէմս կը բռնեմ։ Դեհ, զարկիր, Մակդուֆ։ Եւ դժո՛խք գնա, ո՛վ առաջինը «Բաւական» գոչէ։

[Malcolm, Old Steward and Ross enter.]

MALCOLM.
Տա՛ր Աստուած, որ այն բարեկամները, որոնք պակաս են, ողջամբ ետ գային։

STEWARD.
Կան եւ մեկնածներ։ Սակայն դատելով այս ներկաներից՝ այսչափ մեծ մի օր արժան է նստել։

MALCOLM.
Մակդուֆն է պակաս եւ ձեր քաջ որդին։

ROSS.
Ձեր որդին, տէր իմ, վճարեց արդէն զինուորի պարտքը։ Նա ապրեց, մինչեւ տղամարդ դարձաւ, եւ հազիւ թէ նա իր քաջութիւնով ապացուցեց այդ. աննահանջ դիրքում, ուր կռւում էր նա, մեռաւ որպէս մարդ։

STEWARD.
Մեռա՞ւ ուրեմն։

ROSS.
Այո՛, եւ դաշտից վերցրին նրան։ Ձեր սրտի ցաւը չպէտք է չափուի նրա արժէքով. այլապէս պէտք է վախճան չունենայ։

STEWARD.
Իր վէրքերն արդեօք առջեւի՞ց էին։

ROSS.
Այո՛, ճակատից։

STEWARD.
Ուրեմն Աստուծոյ թող զինուոր դառնայ։ Հէրքիս համրանքով եթէ որդիներ ունենայի իսկ, նրանց աւելի գեղեցիկ մի մահ չէի ցանկանայ։ Նրա մահազանգն այսքանով բաւ է։

MALCOLM.
Աւելի սուգի արժանի է նա. ե՛ս կը հատուցեմ։

STEWARD.
Այսքանին միայն արժանի է նա։ Ահա ասում են, թէ նա լաւ մեկնեց եւ պարտքը տուաւ։ Տեսէք, գալիս է մեզ նոր սփոփանք։

[Macduff enters with Macbeth's head.]

MACDUFF.
Ողջո՜յն, թագաւո՛ր, քանզի այդ ես դու։ Նայիր, թէ ո՛ւր է յափշտակողի անիծեալ գլուխը։ Աշխարհն ազատուեց։ Ահա տեսնում եմ քեզ՝ շրջապատուած թագաւորութեանդ մարգարիտներով, որոնք կրկնում են իմ այս ողջոյնը իրենց մտքի մէջ։ Խնդրում եմ՝ ինձ հետ բարձրաձայն գոչեն, ողջո՛յն, թագաւո՛ր Սկովտիայի։

EVERYONE.
Ողջո՛յն, թագաւո՛ր Սկովտիայի։

MALCOLM.

Ոչինչ! Պէտք չէ, որ երկար ժամանակ վատնենք, զատ-զատ փակելու սիրոյ հաշիւը ամէն մէկիդ հետ եւ հատուցելու, ինչ որ պարտ ենք ձեզ։ Իմ յարգի թեններ եւ ազգականներ, կոմս էք այսօրից, առաջինները, որոնց Սկովտիան արժանացրել է այսպիսի պատուի։ Ինչ որ մնում է դեռեւս անելու եւ ժամանակով նորից ցանելու, ինչպէս՝ տուն կանչել մեր վտարանդի բարեկամներին, որոնք մշտարթուն բռնակալութեան որոգայթներից փախել են դուրսը. դատել անողորմ պաշտօնեաներին այս մսագործի եւ դիւահոգի նրա թագուհու, որ իր սեփական եւ բռնի ձեռքով, ինչպէս կարծւում է, իր կեանքը կարճեց. այս եւ այսպիսի անհրաժեշտ գործեր, որոնք մեր վրայ պարտադրուած են, շնորհիւ Շնորհի, մենք կը կատարենք՝ ըստ չափի, տեղի, եւ ժամանակի։ Այսպէս, ամէնքիդ եւ ամէն մէկիդ շնորհակալութի՛ւն։ Հրաւիրում ենք ձեզ բոլորիդ Սկոն՝ մեր թագադրութեան։

[Fini.]

◆

TRANSLATION BY LILIT "BABA" YAGIAN (1978)

NOTES

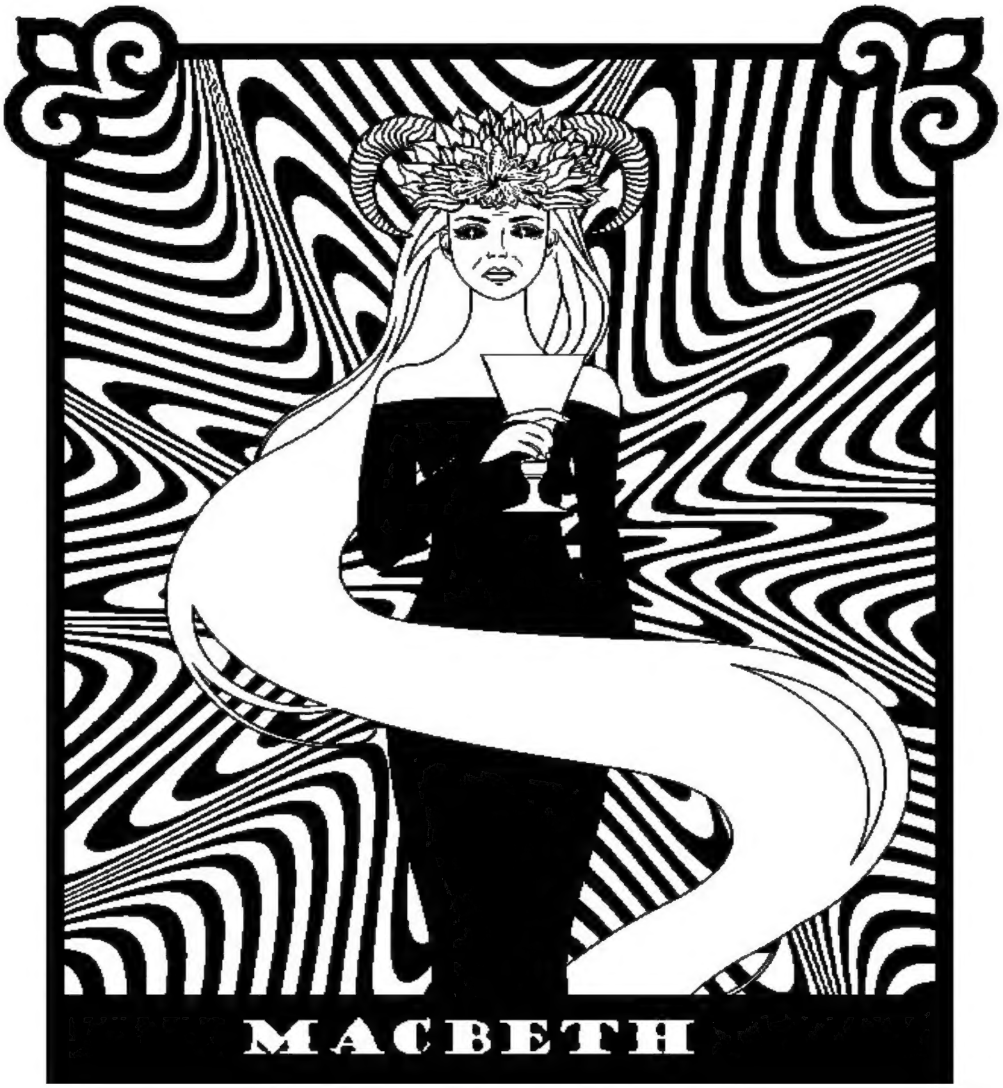
MACBETH